

89-4
L 605 II

BĒRNS

PALIEK

BĒRNS

SVEŠS VAI SAVĒJS

RAKSTU KRĀJUMS

II

„PAGALMS” RĪGĀ, 1939

3816.

L $\frac{89-4}{605}$

dupl.

37

BĒRNS PALIEK BĒRNS

SVEŠS VAI SAVĒJS

RAKSTU KRĀJUMS

II

„P a g a l m s”

Rīgā, 1939

~~#430702~~ ✓ (y)

Sakopojis un redīgējis
vec. doc. Alb. Freijs

LATVIJAS VALSTIS
BIBLIOTEKA

~~20³ 30.795~~

0307064810

Gimenes diena, kuru ikgadus atzīmējam un svinam
maija mēneša sākumā, ir gaišas un siltas mīle-
stības svētki, kas priekā un pacilātībā liek pukstēt
mūsu sirdīm kā pilsētu namos, tā lauku sētās.

Šai dienā lai no jauna ikkatrs sev atgādinam, ka
ģimene ir stūrakmens visā mūsu valsts un tautas dzīvē
un tamdēļ sargājama, ceļama un tās iekšējā dzīve
arvien labāka veidojama. Vispirmā lieta, pēc kuras ir
jādzenas, ir tā, ka starp vecākiem un bērniem nodi-
binas visciešākās mīlestības un draudzības saites,
kuras dibinas uz pilnīgu abpusēju pašlāpību un uzti-
cību. Nav ne mazāko šaubu, ka simtiem jaunekļu
būtu palikuši tēvu mājās un būtu dzīvē tālāk uz
priekšu tikuši, ja viņu jaunībā vecāki būtu izturējušies
pret viņiem ar lielāku saprašānu un gudrību. Mēs
esam par daudz nostēgušies katrs sevī, par daudz
auksti viens pret otru, un tas, diemžēl, jāsaka arī par
satiksmi starp tēvu, māti, dēliem un meitām. Kaut
jēl visur gaišāk iedegtos šī dievišķā liesma — mīle-
stība, kura mūs visus silda un mudina uz labiem un
lieliem darbiem.

Tagadējais laiks uzliek mūsu ģimenei lielākus un
atbildīgākus pienākumus kā jebkad, proti — pienā-
kumus pret valsti, pret atdzimušās Latvijas labāku
un saulaināku nākotni, audzinot latvju jaunatni paš-
aizliedzībā, tēvzemes mīlestībā un apziņā, ka sabie-
driskais labums stāv augstāk par pašu personīgām
interesēm.

Kārlis Ulmanis
Valsts un Ministru Prezidents.

111

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

Mūsu valsts Prezidents
Dr. **Kārlis Ulmanis,**

nemīlīgi gādādams par valsts un tautas drošību, stiprumu un labklājību, mudina visus vecākus, kā arī jaunatnes audzinātājus, savus bērnus un tiem uzticētos svešos bērnus audzināt par uzticīgiem, krietniem valsts sargiem un pilsoņiem. Tam nolūkam, lai norādītu ceļus, kā mudinājumu veikt, iespiesta šī grāmata, kuru kultūras nedēļā **Valsts Prezidents** dāvinājis amata mācekļu apmācītājiem, cerībā, ka visi svešu bērnu turētāji sekos grāmatā iespiestām atziņām un vēlējumiem.

1940. g. pavasarī.

J. Lukševics
Latvijas Ārmatniecības kases
priekšsēdētājs.

Alfreds Bērziņš,
Sabiedrisko lietu ministrs

Latviešu ģimene

Varena radišanas griba atraisījusies latvju tautā, un kopš vēsturiskā 15. maija visa uzmanība veltīta tālākas nākotnes jautājumiem. Viss, kas top celts kā materialās, tā garīgās kulturas druvā, nav domāts vienam gadam, vai vienam gadu desmitam, bet tālākām paaudzēm. Šī sparīgā nākotnes griba pievērsusi uzmanību domām par tautas bioloģisko nemirstību, par paaudžu nepārtraukto plūdumu, izpaudusies gādībā par bērniem, par tautas skaitlisko vairošanu un kvalitatīvo augšanu, jo tas, galu galā, ir visu tagadējo darbu dziļākais attaisnojums. Un tad nu mēs ieraugam, ka svešie vēji, ilgus gadus trakodami mūsu tautā, nodarijuši lielu postu moralei un rakstura stingrībai, vājinājuši vecās, gadu tūkstošiem pārbaudītās un par labām atzītās tikumiskās normas, kas visus šos laikus sargājušas tautas pastāvēšanu. **Latviešu ģimene — tautas stūrakmens — iznākusi no pēdējo gadu desmitu vētrām stipri vājināta. To pacelt agrākā spēkā — ir viens no valdības galveniem mērķiem, kura sasniegšanā tā cerē atbalstu no visas sabiedrības.**

Vēl vienu paaudzi atpakaļ latviešu ģimenei bija daudz lielāks iekšējs spēks, nekā tagad. Vēl daudziem būs atmiņā pirmskara zemnieka mājas, sevišķi apgabalos, kas bija attālāki lielajiem centriem. Ieejot tajā un izjūtot saskanīgu ģimenes dzīves garu, pat svešnieku apņēma siltums un labsajūta. Rakstniekam Janševskim „Dzimtenē“ un „Bandavā“ ir brīnišķīgi ģimenes siltuma tēlojumi, un viņš varbūt dziļāk, nekā jebkurš cits, saskatījis ģimenes gaišos priekus. **No ģimenes veselības un spēka izauga latvju tautas spēks, tautas kopības apziņa.**

Latvju ģimenes iršanas process sākās līdz ar materialistisko ideju iespiešanos mūsu zemē, ar pārlicēgo dzišanos pēc materialām vērtībām. Šo procesu vēl padziļināja marksistiskā propaganda un reliģijas graušana. Sabiedrības tikumiskie ieskati pārvērtās par ļaunu ģimenei, un beidzot vēl smagā kara pārdzīvojumi pabeidza to, ko ārdošās idejas bija sākušas. **Tagad mūsu lielais uzdevums to visu izlabot, gādāt, lai atjaunotos ģimenes iekšējais spēks, jo bez veselīgas ģimenes neviena tauta nevar ne augt, ne pastāvēt.**

Ģimenes nozīme valsts dzīvē ir daudz plašāka, nekā to parasti iedomājas. Vispirms viņa ir tā, kas nes rūpes par tautas pieaugumu, gādā par tautas atjaunošanos. Ģimene rūpējas par bērnu uzturēšanu līdz tam laikam, kamēr tie spēj patstāvīgi sagādāt sev iztiku.

Bet ģimene ir ne tikai bērnu apgādātāja, tā ir arī bērnu audzinātāja. Kāda audzināšana baudīta ģimenē, no tā vislielākā mērā atkarājas, kāds būs nākošais tautas loceklis un valsts pilsonis.

Ģimene, — jo lielāka, jo labāk, — ir priekšzīmīgākā sabiedriskās audzināšanas skola. Bērns jau no mazotnes redz, ka vecāki viņa labā nes upurus, un arī pats mācas atteikties no pašlabuma. Kuplā daudz bērnu ģimenē viņš mācas draudzīgi sadzīvot ar brāļiem un māsām un ieaug apziņā, ka pieder pie zināmas vienības. Iegūstot šo atziņu, viņš vēlāk spēj labāk izprast un iekļauties nākošā vienībā — tautā. **Kuplā ģimenē viņš īsti izprot vienības spēku.** Ģimenē viņš mācas arī, kas ir pienākums, kas ir atbildība, un kāda nozīme autoritātei, kas balstas uz lielākiem piedzīvojumiem. Viņš spēj labāk saprast disciplīnu, kas sabiedrībā ir visnepieciešamākā īpašība. No vecākiem brāļiem un māsām viņš ātri iegūst pirmās dzīvē nepieciešamās zināšanas, un ģimenē viņam veidojas pasaules uzskats, kas tam dod rakstura stingrību un

nosprauž mērķi. Kāda ir ģimene, tāda būs nākošā paaudze.

Vēl sabiedrībā valda ieskaits, ka ģimene ir jau divi — vīrs un sieva. Nē, tā vēl nav ģimene, jo ģimene sākas tikai ar tēvu, māti un bērniem. Tikai tad tā kļūst par tautas pamatvienību, tikai tad tā var sākt izmantot tiesības, kas ģimenēm top piešķirtas. Tādi uzskati ir arī jaunā laikmeta likumu devējiem, kas ar likumu palīdzību grib sekmēt senās latvju ģimenes labo tradīciju atjaunošanu. Pati sabiedrība sajūt, ka līdzšinējie uzskati par ģimeni nav vairs atzīstami, un tai modusies liela griba apstākļus labot. Tā arī šeit izpaužas mūsu tautas garīgā atdzimšana, no kuras izplūst lielle spēki celtniecisko darbu veikšanai.

Latviešu ģimene atkal atjaunosies, atkal atplauks, ja ikviens sāks pārbaudīt pats savus uzskatus un liks tiem klāt tautas lielo mērķu mērauklu. Mūsu tautas mērķi nav sasniedzami bez veselīgas, stipras un drošas latviskas ģimenes.

Citi audzināšanas faktori — skola, sabiedrība — tikai ļoti mazā mērā iespēj grozīt ģimenē liktos pamatus. Kriminālistatistika pierāda, ka antisocīlie elementi komplektējas galvenā kārtā no ļaudīm, kas auguši ārpus ģimenes vai mazvērtīgā, vājā un ļaunā ģimenē. Tas pārliecinoši pierāda, kāda būs ģimene, tāda būs tauta, un valsts vara nedrīkst vienaldzīgi noskatīties, kas ģimenē notiek.

Ģimene — svētīgais avots

Kas gan kādreiz jaunībā, raugoties zilajās debesīs, pa kurām peld baltas mākoņu laivas, nav cilājis ilgu spārnus, savās domās līdz klīzdams baltajiem padebešiem uz tālo laimes zemi — „kur ziemas nepazīst, kur rozes mūžam zied un nenovīst?“

Jautāsim sev: vai šīs ilgas ir bijušas tikai māņi? — Vai sapnis atrast kaut kur zemes stūri, kur aizvien zied cerību rozes, kur saules gaisma nekad pilnīgi nedziest, — ir pielīdzinams maldugunij, kas mūs vilusi un pievilusi?

Tā spriedis varbūt cilvēks, kas pusemūžā vai dzīves rudenim nākot palicis dzīves ceļmalā gluži viens, kā vētras aizlauzts koks, kam nav neviena, kam līdzī priecāties, ar ko dalīties savās rūpēs. Šāds patiesi pagājis garām ilgās skatītam saulainājam dārzam. — Bet nekad tādas domas nedomās cilvēks, kas ap sevi redz mīlas sejas, tuvumā jūt mīlas sirdis, kam Dievs ir piešķīris laimi būt savējo vidū, kam pie sāniem mīļš laulāts draugs, kas ap sevi redz augam jauno audzi — krietnus, mīlus bērnus, tas zīnās, ka dzīvē patiesi ir iespējams atrast tādu „saules zemi“, ka tāds dārzs ir ģimene, uz kuras dus Dieva svētība. Tādā ģimenes dārzā atplaukst tēva smaids, no mātes sirds plūst nepārtraukta siltuma straume, bērnu acīs mirdz pavasaris...

Bet tu varbūt vēl gribēsi iebilst: viss tas ir labi, bet rūpes, draugs, rūpes...

Ir tiesa, ģimenes dzīve uzliek arī simts dažādus pienākumus, un līdzī dzīvojot savu tuvinieku liktenim, vērojot bērnu nezināmās nākotnes gaitas, brīžiem var iezagties sirdī arī smagas rūpes. Tomēr ir līdzeklis, kā arī rūpju nastu var vieglināt un to vērst svētībā. Šis

līdzeklis — svētās liesmas iedegšana uz ģimenes altara. Šai svētai liesmai ir brīnišķīgs spēks, un no mājas altara sliekšņa plūst avots, kas dod veldzi, spēku un skaidrību. Ar slavas dziesmu, ko svētdienas rītā dzied mājas saime, ar lūgšanas vārdiem, kas teikti klusā svētvakara stundā pēc padarītiem nedēļas darbiem, sirdi nāk brīnišķīgi spēki. Tie izgaicina nesaticību, rūpes un naidu. Tie lielajiem un mazajiem iet dzīvē līdz kā stipri sargi un dara viņu sirdis gaišas, sienot tās pie Dieva. Ģimene un mājas, kas sargā un kopj šo svētumu, patiesi kļūst par neizsīkstošu avotu, no kura plūst Dieva svētība.

Ģimenes nozīme

Augstākais un svētākais sievietei ir viņas bioloģiskais uzdevums. Jaunavā mēs pūlamies uzminēt viņas daiļumu, bet redzam un saprotam sievietes īsto daiļumu viņas bērnos. Latvju sieviete šādā daiļuma vērtējumā arvien ir bijusi labākajā gaismā redzama. Latvju sieviete arvienu ir pratusi atrast piemērotu un cienījamu vietu un darbu blakus savam vīram. Jo katrs krietns vīrs aizvien ir atradis sev krietnu sievu, un otrādi. Nekad māte nav tiesībās latviešu ģimenē bijusi zemāk par tēvu un līdz ar to ir atkritis arī tas sieviešu cīņas jautājums, kas citām tautām ir bijis un arī mūs skāra vēl nesenā pagātnē. Mūsu augstākais sievietes-mātes ideāls līdz ar šo cīņu bija apmiglots. Tādos apstākļos jo vairāk sievietes prasīja pēc tiesībām, jo vairāk nodibinājās ieskats, ka viņas šīs tiesības pārprot. Tas tādēļ, ka pārākāpts bija dabas likums. Kara apstākļos smagi cietusē sieviete bija pagriezusi muguru ģimenes ugunskuram. Bija it kā piemirsts, ka sievietei ir vara un ka viņa šo varu var padarīt realu caur sev tuvo vīrieti. — Vispatiesākā vara pieder ģimenes mātei. Pēdējā audzē nākamos darba darītājus visām dzīves nozarēm, kā valsts lietu kārtotājus, tā karavīrus. Ja kādai tautai ir slaveni dēli, tad mēs zinām, ka viņi ir bijušas krietnas un varenas mātes, kas saviem bērniem ir līdzējušas tapt diženiem. Šādas mātes ir arī mūsu zemē un tās mēs gribam godināt.

Ģimenes cilvēks, kas veic savu darbu un audzina krietnus bērnus ir tautai tikpat nepieciešams kā barība un gaiss. Tauta ir stipra tad, kad stipras ir tās ģimenes. Jo pilnvērtīgākas ir kādas tautas ģimenes, jo lielāka loma pieder tai cilvēku tautu saimē. Mēs mīlam tautu, ja mīlam ģimeni. Ar jūsmošanu vien mēs nepiepildam

tautas ilgas. Mēs būtu slikti tautas dēli un meitas, ja slikti pildītu savu darbu. Tikpat slikti mēs būtu, ja mēs nedegtu un nedzīvotu savai ģimenei. Ģimene ir tautas sastāvdaļa. Kāda ir šī sastāvdaļa, tāda ir pati tauta. Ģimeņu pamats ir tautas pamats. Mēs varam lepoties ar senču tradīcijām, mēs varam lepoties ar savas tautas panākumiem un tikumiem tad, ja varam lepoties ar savām krietnām un stiprām ģimenēm.

Gimenes valstiskā nozīme

Kā senos, tā jaunākos laikos ir bijuši rakstnieki, kas dzīvi ir pielīdzinājuši karam un pat teikuši, ka tā ir visu karš pret visiem. Vēl biežāki to tagad pielīdzina konkurences cīņai. Tiešām liekas, it kā pasaulē nebūtu visiem telpas, katrs otra ieguvums šķiet paša zaudējums, un liekas, ka ikviens var pastāvēt tikai par tik, par cik tas otram atņem kaut ko. Mēs te nepētīsim, vai šāds uzskats pilnīgi pareizs (es domāju, ka nē), tomēr dzīve vismaz rada šādu iespaidu. Atsevišķais cilvēks tanī konkurē un cīnās ar atsevišķo cilvēku, šķira cīnās pret šķiru, tauta pret tautu, pat rase pret rasu. Daži domā pat, ka tas tā ir labi. Cīņa izlasot spēcīgākos, stiprinot gribu, asinot prātu, rūdot izturību un drošsirdību. Bet ja arī tas tiešām tā ir, nav šaubu, ka šādai savstarpējas apkaršanās dzīvei tomēr ir arī visai smagu zaudējumu saraksts. Šinī zaudējumu sarakstā ietveras pat tieši tās lietas, kas no cita viedokļa šķiet vispievilcīgākās, tās, kas īsti dod dzīvei jēgu un dara to dzīvot vērtu. Šādā kara dzīvē nav, piem., vietas īstai simpatijai un draudzībai, nav vietas ne labvēlībai, nedz arī laba darīšanai, un vēl mazāk te vietas maigumam, sirsnībai, atklātībai, uzticībai, drošai paļāvībai, — tā tad nav vietas taisni tām dvēseles dzīves pusēm, kurās izteicas cilvēka visdziļākās un visintimākās vēlēsšanās, piepildot kuras tas rod vispilnīgāko apmierinājumu un dzīves jēgas izjūtu. Šīs dzīves puses, kas šķiet iet zudumā modernā cīņas un konkurences dzīvē, arī visa cilvēce allaž ir uzlūkojusi par visvērtīgākām: grieķu un romiešu dzejnieki, aprakstīdami viņu fantāzijā veidoto pirmo laimīgāko cilvēces dzīves periodu, tieši raksturo šo, tā saucamo zelta laikmetu, kā tādu, kurā valdījušas par visu vērtīgākās draudzības un simpatijas jūtas. Vēlāko laikmetu dzīvi, kurā

valda karš, netaisnība, nežēlība, tie sauc par dzelzs laikmetu, un domā, ka tas nozīmē jau cilvēces gala tuvošanos. Un tiešām, ja būtu tā, kā to tēlo šie dzejnieki, ja tiešām visas cilvēcīgās un maigākās jūtas būtu aizbēgušas no zemes uz kādu citu labāku vietu, tad patiesi varētu domāt, ka cilvēcei neizbēgams gals ir tuvu, un tas tad arī nebūtu diez cik jānožēlo: kam gan būtu vērtā cilvēcīgā dzīve, ja tai būtu ņemts viss vērtīgākais?

Par laimi tomēr šāda veida dzīve vēl nav visa dzīve. Cilvēce savā attīstībā, it kā aizsargādamās pret sava gara panīkšanu un savas sirds pārakmeņošanos tādā dzīvē, kas būtu vienīgi ciņas dzīve, ir izveidojusi it kā oazi pārējās dzīves tuksnesī, kur kā leceklī var tikt uzdīdētas un uzturētas dzīvas arī smalkākās un vārīgākas dzīves spējas, kas līdzīgi dārgākiem, bet arī vārīgākiem stādiem, citādi tiktu izdeldētas ciņas tuksneša skarbos vējos. Šis iestādijs, šī oaze, ir ģimene.

Ģimene, saprotams, es domāju īsta, harmoniska, saticīga ģimene, ir tā nereti vienīgā vieta, kur cilvēkam nav jābaidas no uzbrukuma, kur tā gars var atļauties labākām un maigākām jūtām, pēc kurām tam ir vajadzība un kas panīktu viņā, ja tās nespētu arī šeit izpausties. To atzīst arī latvju tautas dziesma:

Neviens putnis tā nedūc,
Kā dūc meža balodīts,
Neviens mani tā nemīl,
Kā mīl mani tēvs, māmiņa.

Tomēr ne tikai bērnu un vecāku attiecības labā ģimenē ir mīlestības attiecības, — bet tādas pat ir arī citu ģimenes locekļu attiecības. Arī brāļi par sevi saka:

Dzīvosim mēs, brālīši,
Kā tie ciema balodiši,
Vēl man labu, es tev arī,
Tad būs mīļa dzīvošana.

Ģimenei personīgā dzīvē tā tad it kā divi lomas: tā ir

vieta, kur cilvēks var atlaisties, var atpūsties no cīņas gara un no saspilējuma, un bez tam tā ir īstā, varbūt vienīgā, cilvēcīgo simpatijas jūtu kopēja un uzturētāja viņa. Šīm simpatijas jūtām tad nu ir divējāda nozīme: no vienas puses tās nāk par labu tiem, uz kuriem tās vērstas, bet no otras — tās varbūt vēl vairāk nāk par labu tam, kam pašam ir šīs jūtas. Ir jau bieži teikts, ka varbūt ir labāk mīlēt, nekā tikt mīlētam, tāpat kā ir labāk dot, nekā saņemt. Tas liekas varbūt paradoksali, bet te ir dziļa patiesība. Tiešām labvēlība, simpatijas jušana pret otru, laba darišana tam, nozīmē paša personas paplašināšanu, nozīmē citu cilvēku dvēseles pārdzīvošanu, uzņemšanu savā gara dzīvē un līdz ar to tad nozīmē šīs gara dzīves padarīšanu par bagātāku, dziļāku un līdz ar to arī lielāka apmierinājuma pilnu. Patiesībā viena no cilvēka galvenām vājībām ir viņa garīgā vientulība, viņa dzīves un viņa interešu šaurums. Cilvēks, ja tas noslēdzas sevī, ja tas izolējas no citiem, top seklāks un arī nelaimīgāks, garīgi tukšāks. To jau izteica Aristotels, sacīdams, ka cilvēks ir sabiedriska būtne un, ja tas grib atšķirties no citiem, tad tam vai nu jābūt pārākam par cilvēku, vai arī jābūt zemākam par to. Būt pārākam par cilvēku nozīmētu kļūt par dievu; tā ka tas nav iespējams, tad tam neizbēgami, ja tas negrib dzīvot kopā ar citiem, jākrīt atpakaļ kustonībā. Katrā ziņā ir skaidrs, ka vientuļais cilvēks nav vislaimīgākais. Arī tā saucamie lielie vientuļi, lielie dzejnieki vai zinātnieki u. c., kas gribējuši dzīvot šķirti no ļaudīm, faktiski tomēr vienmēr dzīvojuši kopā ar tiem, ja ne citādi, tad dzīvojuši vismaz pašu izdomāto cilvēcīgo tēlu sabiedrībā. Statistika jau rāda, ka ar dzīvi samērā vairāk apmierināti un vienmēr vairāk pie tās saistīti ir ģimenes cilvēki: starp tiem pašnāvnieku vismazāk, sevišķi ja tiem ir bērni, turpretim pašnāvnieku vienmēr visvairāk starp izolētiem, ārpus ģimenes dzīvojošiem

cilvēkiem. Ģimene tā tad, darīdama dzīvi pilnīgāku un cilvēcīgāku, ir līdz ar to atsevišķā cilvēka dzīves apmierinātības veicinātāja un jēgas piešķirēja tai.

Bet ar šo lomu cilvēka dzīvē ģimenes nozīme nav izsmelta: tai ir vēl svarīga valstiska nozīme no dažādiem viedokļiem. Es te gribu uzsvērt tikai to viedokli, kas ir visciešākā sakarā ar šo pašu personīgo nozīmi. Ģimene, mēs teicām, ir labvēlības jūtu audzinātāja un kopēja cilvēkā. Tagad te jāizdara mazs pasvītrojums: viņa tieši tur, ja tā var teikt, šo jūtu audzēšanas monopolu, un, lūk, it sevišķi tāpēc tā ir nepieciešama arī tautai un valstij, un arī visai cilvēcei.

Kā senos, tā jaunajos laikos tautas un valstis ir daudz cietušas un cieš no iekšējās pilsoņu nesaticības un no savstarpējas neuzticības, kas savukārt atkarīgas no nesavtības, no savstarpēju simpatiju trūkuma un no visu lietu mērīšanas vienīgi no tīri veikalnieciska izdevības viedokļa. Ir pats par sevi saprotams, ka šāds garīgs noskaņojums neveicina ne valstu spēku, nedz dzīves tīkamību un pilnību tanīs. Tāpēc tagad tad arī notiek aktīva cīņa pret šo ļaunumu, un mūsdienu tautas vienības mācība no šī viedokļa nav nekas cits, kā mēģinājums atkal stiprāki saistīt valsts pilsoņus ar iekšējām simpatijas saitēm. Un te nu izrādas, ka vienīgais dabīgais šo simpatiju saišu paraugs un avots patiesībā ir ģimene. Tiešām, ja tautas vienības mācība atsaucas uz rasi, uz asinsradniecību, tad kur gan asinsradniecība dota tīrākā veidā kā ģimenē? Tāpat, ja tauta balstas valodas kopībā, tad kur gan valoda ir līdzīgāka, ja ne vienā ģimenē, un tāpat, kur gan ir intimāka kopēja pagātne un kur lielāka interešu kopība arī attiecībā uz nākotni? Modernā tautiskuma centienus no iekšējās puses tāpēc var tieši izprast kā mēģinājumu pārvērst, ja iespējams, visu tautu par tikpat cieši saistītu vienību, kāda ir ģimene vai vismaz senā cilts. Šāda uzdevuma izpratne varētu

jo mazāk pārsteigt, ja ņem vērā, ka pirmatnējās tautas īsti bijušas ciltis, kas vismaz pašas domājušas, ka tās saistītas ar asinsradniecības saitēm. Daži teoretiķi likumdevēji tieši attiecīgā veidā arī formulējuši savu uzdevumu, tā piem., Platons. Viņš ar mākslīgu ģimenes struktūras pārkārtojumu — patiesībā ar individualās ģimenes iznīcināšanu — tieši projektēja panākt, lai visi valsts locekļi, kas vienos gados, uzlūkotu sevi par brāļiem un māsām, bet vecākos locekļus par vecākiem, tāpat kā šie vecākie atkal visus jaunākos par saviem bērniem. Platons domāja, ka šādos gadījumos, kur ikviens, iekšēju jūtu dzīts, censtos palīdzēt ikvienam kā savam tuvam radniekam, ka tad valsts iegūtu ārkārtīgu iekšēju saskaņu un līdz ar to spēku, un tā kļūtu neuzvarama karā un nepārspējama arī citos lielos darbos miera laikā. Šāda veida iekšēju saskaņu un harmoniju, kas dibināta nevien tikai uz aprēķina, bet gan jūtās un dziļākā instinktīvā dabā, grib panākt arī mūsdienu tautas vienības mācības. Tas izpaužas jau pašā tautas vadonības idejā. Tautas vadonis nav pielīdzinams kādas akciju sabiedrības vadītājam, kam katru brīdi jādod norēķini par katru soli un kuram uzticas tikai par tik, par cik tas katru brīdi pārlicina akcionarus, ka viņš vairo viņu peļņu. Tautas vadonība mūsdienās grib balstīties tādā pat uzticībā un pašāvībā, kādā, piem., balstas ģimenes vai cilts galvas autoritate. Bet tas nozīmē, ka līdz ar to jāpārveidojas visai sabiedrības strukturai. Bez auksta peļņas aprēķina, tās locekļus vajadzētu vienot arī zināmam jūtu siltumam un garīgai kvēlei. Bet, lūk, jautājums, no kurienes tā lai nāk? Te tad arī atklājas ģimenes pirmā valstiskā nozīme. Tā patiesībā ir vienīgā šādu jūtu audzētava, šo jūtu priekšskola: vienīgi te cilvēks pirmo reiz dabū zināt, ko nozīmē simpatija, ko nozīmē nesavtīga rīcība un ko nozīmē atsacīšanās un upurēšanās. Tāpat kā pēc saulainas un Dieva svētītas

vasaras apcirkņi klētis pildas ar skaistiem kviešu graudiem, tāpat, pēc augšanas mīlestības apgarotā ģimenē, jaunieša sirds apcirkņi piepildas ar siltām un labām-jūtām pret pasauli un cilvēkiem, tā ka tam to ir gana, lai vēlāk dāvātu visiem, kas tam apkārt.

Tamēr pats par sevi ģimenes garīgās vienības stādiņš parasti vēl par sīku, lai tas dotu tik bagātus augļus, ka no tiem atlēktu kas arī visai tautai. Tas tāpēc ir jāņem no ģimenes un jāuzpotē spēcīgākam, stiprākam tautas kokam, — jo tikai te tas tad varēs sasniegt to plašumu un krāšņumu, kādu tam jāsasniedz, lai tas dotu visu, ko tas spēj.

Tiešām, ģimenes jūtas vēl nav tas pats, kas tautas vienības jūtas. Ģimenes bieži apdraud pārāks šaurums, interešu sākums un ierobežotība. Tikpat bieži, cik ģimene ir labvēlības jūtu skola, tikpat bieži tā var kļūt par šauru grupas egoisma skolu. Te viss atkarājas no ģimenē valdošā gara, no vecāku intelektuālā un morāliskā līmeņa, no viņu spējas apvaldīt ar prātu savu instinktivo, pārmērīgo pievēršanos vienīgi pašu bērniem, no viņiem iedzimtās augstsirdības, no tieksmes uz jūtu izplešanu arī pāri pašu ģimenes locekļiem. Šai ziņā bieži grēko mātes, kas nereti atrodas par daudz instinktīvu tieksmju varā, tā ka dažreiz kļūst gandrīz aklas, redz vienīgi savus bērnus un ir spējīgas domāt vienīgi par tiem. Svešos bērnos tās tad instinktīvi jūt konkurentus savējiem un viegli kļūst pret tiem naidīgi noskaņotas, kas pie mazāk apvaldītām personām tad nereti izpaužas arī tieši darbos. Bez šaubām, tādas nav visas mātes, bet ka tādu nav mazums, par to liecina daudzās latvju tautas dziesmas un pasakas par pamātēm. Šīs pamātes nebūt nav vienmēr tieši ļaunas dabas vai pat ļaundares, nē, tās bieži ir visai krietnas sievas un kaislīgi mīlošas mātes. Bet taisni šī kaislīgā mīlestība pret savu bērnu, tās padara aklas pret citu bērnu, pret kuru tās

jūt instinktivu naidu. Šī noskaņojuma rīcībā tad tālāk tūliņ stājas šādos gadījumos vienmēr pakalpīgais, vienmēr iluzijām un patvaļīgām interpretacijām bagātais subjektīvais pasaules uztvērums, kas tad arī svešā bēr-nā liek ar pilnu pārlicību saredzēt veselu ļaunumu pe-rekli, cīņšanās pret kuru tad kļūst ne tik vien par pil-nīgi attaisnojamu, bet pat par pienākumu. Vīrieši, kuru instinktivās saites ar bērniem parasti ir vājākas, šai ziņā mēdz būt taisnīgāki, bet, bez šaubām, arī te netrūkst dažādi nesabiedriski un pat noziedzīgi tēva mīlestības deģenerāciju gadījumi, par ko pietiekošu liecību dod kri-minalā chronika.

Katrā ziņā ir pietiekoši daudz piemēru, kā vismai-gākā ģimenes mīlestība var saistīties ar lielu netaisnību un pat cietsirdību pret citiem cilvēkiem. Un ja arī sma-gāki gadījumi ir samērā reti, tad samērā vieglāki, bet īstenībā tomēr visai bīstami ģimenes jūtu ļaundabīgas pāraugšanas gadījumi ir jau stipri bieži: pietiks te mi-nēt kaut vai tikai tās parādības, kas savu izplatību dēļ jau ieguvušas pat īpašu vārdu, tā saucamo krusttēvu un krustdēlu būšana, tas ir gadījumus, kad kādam radi-niekam izrāda lielāku labvēlību amatu piešķiršanā, nekā citam spējīgākam kandidatam vienīgi tāpēc, ka tas ir radnieks. Šādu gadījumu dēļ daži moralisti ir bijuši tieši negatīvi noskaņoti pret individualo ģimeni, tā, piem., Platons, kas netaisno radniecības jūtu iejaukša-nos valsts dzīvē, uzlūkoja par tik ļaunu parādību, ka gri-bēja ļaunumu, tā sakot, izravēt ar visu sakni, tieši izni-cinot individualo ģimeni un liekot tās vietā plašāku grupas ģimeni. Šim atrisinājumam tomēr grūti piekrist, jo individualajai ģimenei tomēr piekrist, kā jau rādīts, ārkārtīgi svarīga parauga simpatijas jūtu radīšana pa-saulē, un te to nevar nekas atvietot. Iznīcināt to tāpēc, ka ar to var saistīties arī ļaunumi un tā var deģenerēt, būtu, kā saka, izravēt līdz ar nezālēm arī kviešus, jo ir

jau skaidrs, ka patversmju audzināšana nekad nevar stāties ģimenes vietā. Ģimenei tikai jāuzstāda prasība, ka tā nedrīkst pilnīgi ieslēgties sevī, neviens nedrīkst teikt, kaut tas arī citādi būtu goda vīrs, ka mana ģimene man ir viss. Šāds teiciens ir šaursirdīgs, ir nepatiess un ir arī nemoralisks, jo ir realitātes, kas stāv pāri ģimenei.

Tuvākā no šīm realitātēm ir tauta, un ģimenes uzdevums ir mācīt bērnu attiecināt tās simpatijas jūtas, ar kurām tas iepazīsies ģimenē, arī uz citiem tautas locekļiem: no mazotnes tāpēc bērns jā māca būt draudzīgam nevien ar brāļiem un māsām, bet arī ar citiem bērniem. To jo vieglāk panākt tāpēc, ka te ģimenei nāk talkā skola, kurā attīstas īpatnējās biedriskuma attiecības, kuras kļūst jo tuvākas un dziļākas, jo vairāk dvēselēs ir rezervē tā jūtu siltuma krājuma, kas var uzkrāties tikai ģimenes dzīvē. Šādu simpatijas jūtu rezervju uzkrāšanai dvēselēs tad arī vajadzētu būt vienam no svarīgākiem ģimenes moraliskiem uzdevumiem, kas gan savu pilnu jēgu un attaisnojumu dabū tikai tad, ja tās tiek izlietotas arī ārpus ģimenes: cilvēkam ģimenē gan jā sakņojas un jāņem tur it kā sula un dziļākie spēki, bet pašam tam tomēr jāpāraug vēl pāri tai.

Ja nu tādā kārtā ģimenes uzdevums burtiski ir izaudzināt cilvēku, tas ir, likt tam izaugt ārā no tās un likt izaugt dzīvē, tad ar to tiek dots arī svarīgs ierosinājums papildināt un precizēt prasības, kas uzstādamas ģimenei. Ģimenē, mēs teicām, valda jūtu siltuma atmosfēra. Tomēr šim siltumam vajadzīgs savs mērs, tas nedrīkst būt pārmērīgi koncentrēts, jo tad rodas siltumnīcas gaiss, un tādā vairs nevar izaugt spēcīgi stādi, kuriem, pāraugot pāri šaurajai ģimenes čaulai, jābūt spējīgiem panest arī salu un vētras. Audzinot cilvēku kas būtu spējīgs uz simpatiju nevien ar saviem tuvākiem, bet arī ar tālāk stāvošiem cilvēkiem, nedrīkst

tomēr aizvērt acis uz to faktu, ka, ja arī dzīve nav vienīgi cīņa un karš, tad cīņas un kara tajā tomēr ļoti daudz, un, kas šai ziņā pārāk nevarīgs, tas līdz ar to kļūst arī dzīves nespējīgs. Maigums un mīlestība tāpēc ir gan varbūt svarīgākā un būtiskākā ģimenes puse, tomēr tā nedrīkst palikt vienīgā. Tā, pa laikam, galvenā kārtā būs māte, kas reprezentēs šo pusi. Bet ģimenē jābūt arī tēva ietekmei, kuras nesēja vai izpildītāja, saprotams, ļoti labi var būt arī krietnā un apzinīgā māte. Bet vienalga, no kurienes faktiski nāktu dažādās ģimenes gara puses, jābūt tomēr skaidrs, ka sievišķīgā maiguma un mīlestības vien ģimenē nepietiek, lai izaugtu pilnīgi un vērtīgi cilvēki, bet vajadzīgs arī stingrs vīrišķības gars. Ģimenē jau jāiemācas dzīvot nevien impulsīvi sekojot vienīgi mainīgajiem jūtu uzplūdumiem, bet tanī jāvalda arī disciplīnai un noteiktībai. Jāspēj darīt nevien to, kas patīk, bet arī to, kas nepatīk un kas grūts, jāspēj vadīties nevien tikai no acumirkīgās noskaņas, bet arī no reiz pieņemtiem principiem, novedot līdz galam to, kas reiz pieņemts. Sevišķi jāiemācas ieņemt stāvokli tādos gadījumos, kur par spīti labai gribai jāatduras pret ļaunumu, pret kuru tad jācīnās. Tiešām, cilvēkam jāspēj nevien jūsmot par jaukām lietām, bet jāspēj arī nodrošināt iespēju pastāvēt šīm jaukām lietām, kas nozīmē, ka tam jāspēj, gadījumā, ja tas, ko viņš atzīst par labu, apdraudēts, aizstāvēt šo labo. Ģimenes audzēknim tā tad jābūt nevien tikai spējīgam mīlēt, bet spējīgam arī, kad vajadzīgs, kad pienākums vai liktenis to prasa, cilāt zobenu, cīnīties un, ja vajadzīgs, krist par savu lietu. Un tā kā šīs lietas ir skarbības, tad nevien uz maigajām, bet arī uz šīm skarbākajām lietām jāsaģatavo jau ģimenē, mācot stingrību pret sevi, paklausību pret tiem, kuriem tiesības pavēlēt, un negrozīgu uzticību reiz pieņemtiem principiem un ideāliem. Prasot tādā kārtā, lai ģimene veidotu reizē mīlēt

spējīgas atvērtas dvēseles un reizē idealus cīnītājus, ar to par audzināšanas mērķi tiek izvirzīts augstais bruņnieciskās vīrišķības ideāls, un mums šķiet, ka tas mūsu laikmetam tieši būtu vajadzīgs.

Katrā ziņā jāņem vērā, ka ģimenes audzēknis nedrīkst palikt par ģimenes lutekli, par iedomīgu izcīlas laimes gaidītāju. Te ir labi, ja jau pēc iespējas agri jaunietim noskaidro, ka viņš nekur ārpus ģimenes nevar, tā sakot, par velti prasīt to siltumu, kas tam tiek šķiests ģimenē, un vēl mazāk tas drīkst bez nopelniem cerēt visur uz pirmo vietu un izcilo uzmanību, kādu pat pazudušais dēls bauda tēva mājā. Dzīves likums ir citāds; te balvas nepiešķir vienmēr siltā un uzpurēties gatavā mātes sirds, bet tās var iegūt tikai pēc cīņas un sacensības, pēc stingra vērtējuma un kritikas. Un tas jāzin jau priekšlaicīgi un pie tā jāpierod, jāiemācas atteikties no nepamatotām pretenzijām, ieņemt tikai to vietu, kurā tas iederas pēc savām spējām un nopelniem.

Te tad arī atklājas, kādas ģimenes ir vislabākās. Visvieglāki un dabīgāki cilvēki šādu sevis ierobežošanu un atteikšanos no aplamas iedomības iemācas, ja tas aug daudzbērnu ģimenē. Kamēr vienīgais bērns visai bieži izaug par dzīves mazspējīgu lutekli, ar lielām pretenzijām un maz spējām, tikmēr daudzbērnu ģimenē bērns pierod nebūt izcīlas uzmanības priekšmets, bet atrasties līdzīgos apstākļos ar citiem. Te, attiecībā pret jaunākiem, tas mācas kopt tos, palīdzēt tiem un uzņemties par tiem atbildību, attiecībā pret līdzīgā vecumā esošiem mācas dalīties ar tiem kā savos tā viņu ieguvumos un zaudējumos, bet attiecībā pret tiem, kas vecāki, pakļauties tiem un sekot viņu vadībai. Te tāpēc ir vistiecamākā sadzīves skola, un no šādām ģimenēm iznāk garīgā ziņā visveselīgākie un visderīgākie tautas locekļi, un kas arī personīgi ir visvairāk laimes spējīgi.

Un šāda daudzbērnu ģimene tautai vajadzīga vēl

arī no cita viedokļa. Es šim viedoklim šoreiz pieskaros tikai pašās beigās, bet citā aplūkojumā tas varētu būt pirmais un galvenais. Ģimene jau tautai nav vien tikai moralisku, bet arī tieši fizisku spēku avots, un tā ir tās otrā valstiskā nozīme. Tā jau ir ģimene, no kurienes nāk jaunie tautas locekļi, un tā tāpēc ir pilnā nozīmē tautas dzīvības uzturētāja, un tautas pa laikam no šī viedokļa piegriezušas tai vislielāko vērību. Statistika ir aprēķinājusi, ka, lai tauta zeltu, ir vajadzīgs, lai ģimenē caurmērā būtu 4 bērni, jo jāņem vērā, ka daudzi nenodzīvo līdz jaunas ģimenes nodibināšanas brīdim un daudzi, kas nodzīvo, atkal citu apstākļu dēļ to nenodibina. Ģimene tāpēc nav vien tikai atpūtas un spēku smelšanās vieta, bet tā ir arī svēts pienākums. Tiešām, vai lai dzīvības lāpa, kas nonākusi līdz mums, cauri simtām un tūkstošām paaudzēm, vai lai tās liesma tieši **pie mums** sāktu jau kvēpt un pat apdzistu? To mēs nevaram gribēt un tas nedrīkst notikt. Ģimene patiesībā ir un tai arī jābūt tautas šūniņai, un tai jāizturas līdzīgi, kā izturas šūniņa dzīvā organismā: tai, vienkārt, jāizstrādā sevī vērtīgas sulas, kas uztur mošu tautas moralisko garu, un, otrkārt, tai nemitīgi jāatjauno sevi, jo citādi sabruktu viss tautas organisms. Jā tāpat kā šūniņa atdzimst savos jaunveidojumos, tāpat atsevišķais cilvēks atdzimst savos bērnos un tā, kā to teica jau senie gudrie, iegūst vienu no nemirstības veidiem. Gluži tāpat, un vēl vairāk, tauta sasniedz nemirstību bezgalīgā secīgo ģimeņu rindā, kur viena paaudze nodod dzīvības lāpu tālāk nākamai paaudzei — līdz mūžu mūžiem. Un ja mēs mūsu dienās sapņojam un runājam un savas domas un darbus ievirzam uz mūžīgo Latviju, tad zināsim, ka šis ceļš uz mūžīgo Latviju iet caur tikumiski un fiziski mūžam sevi atjaunojošo latvisko ģimeni.

Tu saules valsts visgaišākā!

Ģimenes dziļāko būtību ir pētījuši zinātnieki un to raksturojuši noteiktos vārdos, stingros formulējumos, kas izturējuši, dažkārt arī neizturējuši stingras zinātniskās mērauklas kritiku. To nojautuši arī dzejnieki un izteikuši gleznos vārdos, kas kā uz burvja mājienu atver ģimenes dzīves būtisko saturu. Ar gaišu izjūtu dzejniece Paulīna Bārda ģimenes dziļāko būtību mums atver šādos dzejas vārdos:

Tu saules valsts visgaišākā,
Zieds Radītāja vaiņagā
No senu laiku gala.

Neaizmirsīsim šī panta brīnišķīgo ģimenes apzīmējumu: „tu saules valsts visgaišākā“. Kas gribēs noliegt, ka ģimene, istā, krietnā un labā ģimene ir saules valsts?

Katru valsti dara gaišu tas taisnības gars, kas iemiesojies dažādos valsts dzīves veidos. Kādas valsts mirzums citu valstu starpā atkarājas no tā, cik tā dibinās taisnībā, cik tā aizstāv taisnību un cik tā ar godbijību cienī taisnību. Taisnība dara valsti par saules valsti. Zīmīgi pirmajā Latvijas pagaidu valdības deklarācijā pirmais mūsu Ministru Prezidents **Kārlis Ulmanis** teica, ka Latvija „būs taisnības valsts, kurā nedrīkst būt vietas ne apspiešanai, ne netaisnībai“, un tanī pašā laikā mūsu tautas brīvības izcīnītāji un valsts neatkarības nostiprinātāji pie savām cepurēm nesa latviešu saulītes zīmi. Tie bija cīnītāji par taisnības valsti, tie bija saules valsts kalpi. Ja arī ģimeni var uzlūkot par mazu valsti, tad tas, kas šo valsti dara par saules valsti, ir turpretim mīlestības tikums, nesavtīgās, uzpurētājās mīlestības gars.

Bez mīlestības ģimene nav saules valsts. Bez sirdīm mīlētājām ģimene nevar izaugt, nespēj izveidoties par vis-

gaišāko cilvēku dzīves kopību, par saulaināko stūrīti cilvēku sirdij dienās baltās, nebaltās. Mīlestība ir ģimenes augstais likums, tā ir ģimenes cēlums un spēks. Mīlestība ir ģimenes saule.

Ir cilvēki, kas apšaubā vispāri mīlestības esamību pasaulē; un ir cilvēki, kas apšaubā to par stiprāko un drošāko ģimenes dzīves pamatu. Ir cilvēki, kas ģimenes dzīvi dibina un veido aprēķinu dēļ, padodamies jūtekliskām dziņām, bagātības vai citām iekārēm. Ir cilvēki, kas savās ģimeniskās attiecībās izvirza personīgās intereses, kas no nekā negrib atteikties savu bērnu labā, kas visu izkārtoti tikai tā, lai pašam būtu kāds labums. Tādu cilvēku ģimenes dzīve nekļūst par saules valsti visgaišāko. Tur ir gan dzīvošana kopā, bet tur trūkst īstās ģimeniskās kopdzīves mīlestības apgarotībā un skaistumā.

Tikai tā ģimene ir saules valsts, kur visi ģimenes locekļi seko varenajam saules likumam: „es dodu, lai tu dotu“. Saule dod savu siltumu un gaismu, un daba atveras tai pretim savā ziedu krāšņumā. Kur tēvs dod visu, kas viņam ir labs, sievai un bērniem, kur māte ziedo savu labāko daļu no sava mūža bērnu dzīvei, tur bērnu sirdis atveras pateicībā kā skaistākie ziedi. Kur bērni no sava mazuma dod tētiņam un māmuliņai ar priecīgu sirdi, tur tēvam prieks ir vēl vairāk dot, tur mātei liksms prāts pavisam sadegt savas dievišķīgās mīlestības ugunīs. Ja ģimenes locekļi vadas vienīgi no atziņas: „dodi man, tad es došu“, tad viņi nekad savu ģimeni neuzcels kā saules valsti visgaišāko. Vienīgi mīlestības likums ir dot pirmam un neprasīt samaksu, vienīgi mīlestība pazīst upurus otra labā, vienīgi tā izlīdzina plaisas, sadziedē vainas, piedod pārkāpumus un aizmirst aizmirstamo.

Mūsu dzīvē ir ļoti daudz ģimeņu, kas ir saules valstis visgaišākās, kurās valda mīlestības spēks, kurā visu vada nesavtīgais mīlestības gars. Par tām tikai nerunā, jo vispār par labu runā mazāk vai nemaz. Bet mēs zinām,

ka Ģimenes dienā pulcēsies daudzi ģimenes locekļi ap tēvu un māti, ap bērniem un bērnu bērniem, ap brāļiem un māsām kā saules valsts pavalstnieki, kam mīlestība liek būt pateicīgiem vienam pret otru, kam mīlestība aizsedz katru pienākuma un atbildības apziņu, jo pienākumi ir ar prieku izpildīti. Mēs zinām, ka daudzi bērni smeļ dzīves gudrību un dzīves svētību no tēva gudra padoma klēts apcirķņiem un no mātes sirds nesavtības un gaismas avotiem. Daudzi bērni sagādā prieku un laimi saviem mīļiem vecākiem.

Bet mēs arī zinām, ka ir ģimenes, kur tā nav, kur ģimene nav saules valsts visgaišākā. Ar sūpēm un sarūgtinājumu mums jādzird, ka bērni izposta tēvu un izdzen māti, ka tēvs vai māte atstāj bērnus, kuri dažreiz laikrakstu slejās lūd: „Nāc atpakaļ, tēv“, vai „nāc atpakaļ, māt“. Ir precēti ļaudis, kas nieku un spītības dēļ šķiras un bērnus vieglprātīgi pamet liktenim. Tāpat brāļu un māsu starpā norisinājas lielākas nežēlības. Ģimenes diena klauzina pie tavas sirds un jautā: vai tu negribi savu ģimeni uzcelt kā saules valsti visgaišāko? Tu vari, ja tu tikai to gribi. Tu vari, ja tev ir mīlestības vara, jo tā var visu. Ja tev trūkst šīs mīlestības, tad vari tomēr lūgt: „Nāc no debess, mīlestība, mājō sirdīs, sadraudzē visus jaukā vienprātībā, kamēr esam pasaulē, paliec, dārgā debess lieta, paliec katrā mājas vietā.“

Tikai ģimene ir saules valsts, un nevis laulība vien. Laulība var būt laba un gaiša, tomēr viņa nekad nevar būt saules valsts visgaišākā. Par tādu valsti tikai bērns dara laulību, bet tad laulība ir jau ģimene. Svētos rakstos ir lasama liecība, ka Dievs ir saule, bet mūsu rakstnieki liecina, ka līdz ar bērnu mājā jūtams Dieva tuvums (P. Rozītis), ka ar bērnu Dieva līksme ienāk mājā (E. Stērste). Bērns ģimenei piešķir nemirstīgu gaišumu, jo viņš ir saules valsts, Dieva valsts visaugstākā gaišība. Kas vēl to noliegs? Ar bērnu smaidiem un smiekliem, ar viņu mīlumu un maigumu laulāto dzīvē iespīd silta

saule, kurā sildoties vēl neviens to nav nožēlojis, un kuras gaismu vēl neviens nav noliecinājis. Vai tiešām neviens? Vai dažiem nav patikuši labāk tumšie kakti, vai dažiem nav labāka dzīve šķitusi bez bērniem? Vai tagad sasaucas bērni no mājas uz māju un vai ar bērnu dienu sauli pielīst mūsu mājas un sirdis? Sevišķi Ģimenes dienā uzmācas mums šie jautājumi, kurus ikdienā izvirza arī raksti par dzimstības jautājumu Latvijā. Šo norēķinu neaizmirsīsim un ar nopietnu atbildības sajūtu pārbaudīsim, cik esam mēs paši vainīgi pie atteikšanās no lielās Dieva dāvanas, ko viņš ir gribējis dot cilvēkiem par prieku un tautai par mūžīgo zaļošanu.

Celsim savas ģimenes kā saules valstis, kur bērns ir saules nesējs no paša Dieva.

Latviešu sievietes uzdevums ģimenē

Svinot lielos svētkus — Ģimenes dienu — pakavēsimies pie latviešu sievietes uzdevumiem ģimenē.

Nupat minēju, ka Ģimenes diena mums ir lieli svētki. Ja viņi mūsu sadzīvē vēl nav iesakņojušies, tad tam ar laiku tā jāklūst. Uz šo dienu mums vajadzētu tāpat gata-voties, ar tādu pašu iekšēju siltumu, kā uz citiem lieliem svētkiem mūsu dzīvē. Šai dienai jānes sev līdz kluss prieks un skaisti šī diena jāpavada. Atšķirībā no citiem svētkiem varētu būt tikai tā, ka šoreiz vecākiem nevajadzētu tik daudz domāt, kā priekus sagādāt un pārsteigt savus bērnus, bet gan otrādi — bērniem vajadzētu mīlus vārdus, mīlu glāstu dāvēt saviem vecākiem. Tā ir lielākā skaistākā dāvana, ko vecāki var no saviem bērniem saņemt, ka divas mazas rociņas apvijas ap mātes vai tēva kaklu un turas tik cieši, ka tu jūti — nevienam citam, kā šim mazam radījumam tu esi šeit zemes virsū visvairāk vajadzīgs. Laimīgas tās ģimenes, kur šīs mazās rociņas jau lielas pieaugušas, arvien vēl neaizmirst kādreiz noglāstīt savas mīļās māmuļas un sava tēva sidraboto galvu. Kur baltās un nebaltās dienās arvien tie abi paliek kā mīļākie draugi, kā labākie padoma devēji. Kur vecāki ar bērniem un bērni savā starpā saistīti vistuvākām, vis-skaistākām savstarpējas cienīšanas saitēm. Laimīgas tās ģimenes.

Un tad iesim tālāk un jautāsim — cik tagad tādu skaistu ģimenes dzīvju? Vērosim sev apkārt un palūkosim, ko rāda attiecīgo iestāžu grāmatas. Tad sapratīsim, kāpēc mums jāsvēta Ģimenes diena, kāpēc mēs nevaram kā līdz šim, svētīt tikai Mātes dienu. Tad redzēsim, ka,

lai ar cik laba māte, viena pati viņa nekad nevarēs tik labi veidot bērna raksturu, dzīvi, kā to veic abi kopā — tēvs un māte.

Es domāju, ka nepareizi dara tās cienījamās sabiedrības darbinieces, kuras negrib atzīt Ģimenes dienu un domā, ka ar to sievietēm-mātēm nodarīta liela pārestība. Pašos pamatos jau laba, mīļa māte nekad nekādas lielas pateicības negaida, viņas mīlestība ir tik liela, ka tā grib tikai dot un dot. Tā ir **mūsu dzīves taisnīgā likumība, ka neviens īsts labs darbs nepaliek neatmaksāts.** Ja ne vairāk, tad vismaz paša devēja dvēselē lejas skaists prieks, ka visas labās domas, labie darbi nav zuduši, ka viņi atstātas tālāk izaudzinātos bērnos un nes dzīvei skaistumu. Māte, lai cik arī laba un cik gudra, viena pati nekad nevarēs tik labi savu uzdevumu veikt, ja nebūs klāt gudrais tēva padoms, it sevišķi zēnu audzināšanā.

Nav bijis tādu laikmetu un laikam arī nebūs, kur visas ģimenes dzīves laimīgas, saskanīgas. Bet ir gan laikmeti, kur šo izirstošo dzīvju ir vairāk un mazāk. Varbūt mūsu zeme laulību šķiršanas ziņā vēl nestāvēs pirmā vietā, bet tas mums nedod iemeslu neredzēt mūsu sadzīves netikumus, trūkumus, vai arī slavināt un godā celt ideālas, labas ģimenes skaistumu, stiprumu. Labā, saskanīgā ģimenē nebūs valdonīgā, despotiskā vīra, priekš kura sievietei un bērniem jātrīc, un nebūs godkārīgās mātes, kura gribēs, lai viņu arvien godinātu un slavinātu, bet būs gan visu atdodošā un mīlošā māte, kuras prieks ir veseli, labi bērni un viņa dalīsies ar savu laulāto dzīves draugu visās dzīves grūtībās un priekos. Tāpat arī labs vīrs un tēvs arvien milēs un cienīs savu dzīves biedri, kaut arī viņas jaunības skaistums izzudis, viņš pratīs saskatīt un patiesi cienīt viņā sievas un savu bērnu mātes skaistumu, arvien būs labs, uzticams laulāts draugs un mīļš tēvs saviem bērniem.

Lai novērstu mūsu ģimeņu dzīves nenormalības, sevišķi pilsētās, jo mūsu lauku ļaudis, paldies Dievam, par daudz aizņēmti savos darbos un tur nav arī vēl tik daudz kārdinājumu, **mūsu sabiedrībai**, kas apkaro vienu otru netikumumu, vajadzētu ļoti nosodoši izturēties arī pret irstošo ģimeņu sievu un vīru izlaidību.

Ja kādreiz rakstos un runās nosodam mūsu laiku jaunatni, vēl jo vairāk vajadzētu kritizēt un pārmetumus izteikt tiem tēviem un mātēm, kuri atstāj savu ģimeni, pamet savus bērnus, vai turpat dzīvodami, **kropļo bērnu dvēseles un sagrauj mūsu tautas tikumisko līmeni**. Valstij nevar būt vienaldzīgi, vai ģimenes tēvs gādā par savu ģimeni, bērniem, vai viņš nāk no rītiem piedzēries mājās, nicina bērnu klātbūtnē savu sievu, pārmet, ka tā nav skaista, kļuvusi veca, ģimenei līdzekļus nedod, jo tie vajadzīgi draudzeņu uzturēšanai, pēc tam nāk šķiršanās un, tēvam promējot, kad bērni lūdzas tos neatstāt, tad viņa atbilde ir kāju spēriens un durvju noklaudziens. Vai tie daži atmestie lati un pazemotā māte spēs izaudzināt mūsu zemei stipru un dzīves spējīgu jaunatni? Vai šādi vīri un tēvi nebūtu pelnījuši atklātu sabiedrības protestu? Liekas, ka mūsu sabiedrības laipnā izturēšanās pat tikai veicina šādas negatīvās parādības. Vismaz agrāko laiku pieredzējumi rāda, ja sabiedrība pret kādu lietu, sevišķi tikumiskā laukā, izturas nosodoši, tad no tās lietas it kā izvairas un kaunas iet tādus ceļus. Vai tie priekšnieki — ģimenes cilvēki, kā to kādreiz dzīvē nākas redzēt, apzinas, kādu noziegumu tie izdara pret savu valsti, un ģimeni, aicinādami uz satikšanos sev padotās zemākās darbinieces, tās izmantodami savai patikai?

Tāpat lai apdomā tās sievietes, kuras atstāj savas ģimenes un dzenas pēc šķietamās laimes, kādreiz pat pēc tukšas, gaistošas greznības. **Mēs, latvietes, nedrīkstam dzīties pakāļ tai ārējai greznībai un tiem paradumiem, ko var atļauties dažāda laba cita valsts.** Mūsu lielākais spēks

ir mūsu garīgais stiprums. Paliek tā bēdīgi redzēt, ka mēs vairs sabiedrībā nezinam ko runāt, ka mums viesībās, no galda noejot, tūlīt jāmeklē kāds kakts popularai un par aristokratisku atzītai spēlei. Ja pieiesim pie šīs lietas no audzināšanas viedokļa un jautāsim, ja tāpat uzvedīsies mūsu bērni, mūsu jaunatne, katrā ziņā tā ies vēl tālāk uz priekšu — kāda tad izskatīsies, un ko spēs dot tāda sabiedriskā dzīve. Gribētos vienu — lai katrs darbinieks, kuru mūsu Valsts Prezidents, kuru mūsu valsts nostādījusi atbildīgā vietā, lai labi padomā, vai viņa dzīve, viņa izturēšanās ir tāda, kura var noderēt mūsu jaunatnei par paraugu, kura varētu vest mūsu valsts dzīvi pretim vēl lielākam uzplaukumam.

Ir nepiedodami, ka mūsu valsts iestādēs strādā sievas, kuru vīri pelna pietiekoši lielas algas, bet sievas negrib tikai tāpēc bērnus, lai nebūtu saistītas pie mājas. Tās pašas kundzes, kuras pelna drusku pāri par Ls 100 mēnesī, izdod pat Ls 90 par smaršas pudelīti un darbā viņas ierodas grezni ģērbusās ar modernās kosmetikas pēdējiem sasniegumiem. Šai vietā es nerunāju par tām sievietēm, kurām ir noteikti jāstrādā, vai nu tāpēc, ka vīri nedod tik daudz savai ģimenei, lai viņa no tā varētu iztikt, vai arī, ja vīra alga nav tik liela, lai ģimene varētu dzīvot bez sievas darba. Pārmērīgo greznošanos darbā mīl ne tikai laba daļa iepriekš minēto kundžu, bet arī daudz jaunavu. Būtu ļoti vēlams, ja mūsu iestādēs darbam atdotu viņam piederošo nopietnību un visām ierēdnēm ievestu formas tērpu, tad, varbūt, mazinātos šī pārspīlētā greznošanās kāre.

Ja gribēsim būt vaļsirdīgi, tad jāatzīst, ka visi mēs mīlam skaistumu, tas mūs pievelk, un vīrieti pievelk visvairāk sievietes skaistums. Tas viss būtu ļoti skaisti un jauki un tam tā dabīgi jābūt, tikai nelaime tā, ka precētā sieviete, bērnu māte, vienmēr vairs nav tik pavasarīgi skaista, viņas jaunības skaistums tiek atdots bērnus dzem-

dējot, daļu viņas skaistuma paņem rūpes par savu ģimeni, mājas darbi, un tie vīrieši, kuri neprot cienīt savas sievas, savu bērnu mātes skaistumu, kura viņiem izliekas jau ārēji pārmainījusies, nepievilcīga, ar vieglu roku pamet savu līdzšinējo dzīvi un skrien pakaļ jaunam, vilinošam skaistumam, kas liekas, atdos viņiem paradīzi zemes virsū.

Kaut tās jaunās sievietes, kuras dažreiz tikai izklaidēšanās dēļ sāk ar precētiem vīriem flirtēt un beidz ar to, ka atņem bērniem tēvu, zinātu, kādu noziegumu viņas izdara pret mūsu valsti, pret ģimeni (kā valsts pamatu un pret tām bērnu dvēselēm, kuru acis veltīgi raugas uz durvīm, kad vērsies tās un nāks viņu mīļotais tētis.

Labai un krietnai latviešu jaunavai lai ir kauns un negods, savu dzīvi veidot uz citas sievietes un bērnu izmisuma. Kaut latviešu mātes spētu atkal savām meitām ieaudzināt to stipro tikumisko apziņu, ka nedrīkst ar savtīgām domām raudzīties uz precētiem vīriem un ārdīt to dzīvi. Latviešu jaunavai jābūt lepnai uz savu jaunību un savu skaistumu, jāprasa tas pats pretim no dzīves skaistuma un spēka pilniem jaunekļiem. To latviešu sievietes vislabāk spēs, ja viņas būs pareizi savai dzīvei, savam uzdevumam sagatavotas. **Patiesai latvietei ir jāsaprot un jāzina, ko mūsu valsts, ko mūsu Latvija, ko mūsu gaisais, visu saprotošais un par visiem domājošais Vadonis arī no mums, latviešu sievietēm, prasa.** Mēs, latviešu sievietes, varam būt lepnas, ka mums nav liegts neviens izglītības ceļš mūsu zemē. Turpat, kur iet latviešu jauneklis, tur var iet arī latviešu jaunava, vai tā būtu universitāte, konservatorija vai mākslas akadēmija, vai citas specializētās praktiskas mācības iestādes. Tikai, par nožēlošanu, kādreiz pēc vairāku gadu studijām pašai sievietei jānāk pie atziņas, ka tas darbs tik labi neatbilst ne viņas fiziskiem spēkiem, ne garīgai uzbūvei, nedz arī pašas tautas atzinumam un vērtējumam, ka viņa dažos darba laukos nevar sa-

sniegt tādus panākumus kā vīrieši, un arī ka viņām tai vietā nav tāds iespaids uz tautu kā vīrietim. Tragiskākais visā šai lietā ir tas, ka visi labākie jaunības gadi ziedoti tam darbam, kurā nevar sevi pilnīgi piepildīt. Tad rodas sarūgtinājums, it kā pret pastāvošo kārtību, it kā sievietes spējas vēl nebūtu pilnam atzītas un tai būtu sašaurināti darba lauki, bet patiesībā nav drosmes atzīties, ka pie-laista izvēles kļūda. Visā dabā un dzīvē pastāv sava liku-mība un cilvēki, kuri to neievēro, agri vai vēlu saņem savu atmaksu. Savi pienākumi no Dieva uzlikti vīrietim un sie-vietei. Jau no dabas vīrietis radīts citādāks savā spēkā, savā garīgā pasaulē kā sieviete, tā tad pasaulē arī katram savs piemērots un viņa spējām atbilstošs uzdevums jāpilda.

Mūsu latviešu sievietes nelaime patreiz ir tā, ka mēs gribam vienu otru reizi aizņemt tās vietas, kuras jāpilda vīriešiem, un pie tam aizmirstam to darbu, kas jāveic un par ko jādomā sievietei, jeb pat nedaram ne vienu, ne otru un dzenamies pakal tikai tukšai laika nosīšanai, tas ir tiem netikumiem, kuri pilnā mērā ieviesušies mūsu piisētu un pa daļai arī lauku sieviešu dzīvē.

Latviešu sievietes, svinot mūsu valsts ģimenes dienu, palūkosimies sevī, padomāsim tā pavisam atklāti, bez jebkādiem blakus iespaidiem, ko no mums prasa daba, mūsu valsts un visa mūsu dzīve. Es gribu ticēt, ka vismaz liela daļa no mūsu tagadējām mātēm un no mūsu jaunavām, kas gatavojas nākošo dzīves uzdevumu pildīšanai, varēs līdz ar mani teikt, ka latviešu sievietei jākļūst tik inteliģentai un tik ētiski labai, kāds bija mūsu senās latviešu māmuļas un kādu mēs iedomājamies mūsu tagadējās latviešu sievietes ideālu. Viņām jābūt izglītotākām kā agrākām sievietēm, jo arī mūsu vīrietis ir izglītotāks, lai viņi dzīvē varētu kā labi draugi saprasties un iet kopīgu ceļu. Latviešu jaunava jāsaģatavo tā, lai viņa prastu sev

pati maizi nopelnīt, ja dzīve viņai liktu palikt vienai. Viņai vajadzētu izvēlēties tādu arodu, kuru viņa varētu strādāt, ja tas būtu vajadzīgs, arī kā ģimenes māte, nepametot savu ģimeni novārtā. Pildīt labas ģimenes mātes pienākumus ir skaistākais un grūtākais sievietes uzdevums. Ja kantorī vai citā iestādē sieviete var nostrādāt savas stundas un būt brīva, tad šeit viņas stundas netiek skaitītas. Sevišķi tai laikā, kamēr bērni vēl mazi.

Bet zinot, ka neviens liels, skaists darbs pasaulē nerodas bez lielām pūlēm, bez pašai izliecīgas nodošanās viņam, ticēsim, ka arī latviešu sievietei neviens upuris nebūs par lielu, neviens darbs par grūtu, lai dzīvotu un kalpotu savai ģimenei, stiprus un dzīves spējīgus audzinātu savus bērnus par prieku un godu sev, savam dzīves draugam un par neuzvaramu spēku mūsu tautai.

To pārdomāsim, svinot ģimenes svētkus, un ietversim cieši savā sirdī apņemšanos strādāt un ziedot sevi ģimenei, tautai, mūsu valstij — Latvijai!

Ģimenes idejiskie pamati

Visos pēdējos gadsimtos cilvēks bēg no dabas, bēg no veselīgās, īstās dzīves uz kādu teiksmainu un kailu inteligences klinti, lai nomirtu lepnā patosa pilnā vienatnē. Un tagad jaunais laikmets, neglābjamu strupceļu jausdams, klieudz viņu atpakaļ — lai neaizmirst savā ceļā paņemt mūžību līdz! — Šāds sauciens nav dzirdēts pirmo reizi — franču apgaismības laikmetā to kļiedza Ruso, bet daudz, daudz agrāk senās Romas laikā viņš izskanēja Vergila vārdos: „Meklējiet rokā seno māti!“

Meklējiet rokā savas tautas, mūsu latviešu tautas, seno tikumu, lielo noslēpumu, kas šo tautu no pašiem viņas pirmsākumiem spējis veselu un dzīves spējīgu saglabāt vēl šobaltdien. Meklējiet rokā viņas māti, kas, ieaudzinādama goda prātu, darba, savas tautas un dzimtenes mīlestību, padarīja to stipru pret visiem spaidiem un svešajiem iespaidiem, uzglabājot spilgtu nacionālo apziņu līdz pat mūsu visjaunākajai paaudzei. Meklējiet to, un jūs atradīsiet viņu sēdot pie ģimenes pavarda, pie tāda ģimenes pavarda, kāds tas celts, dibinot divu cilvēku kopdzīvi.

Mūsu tauta nav pazinusi kopdzīvē atpakaļceļa un glēvulības, nav dusmās ārdījusi ārā ģimenes pavardu, kad no tā izšāvušies pirmie dūmi, kodīgi grauzdami apmātās acis. Viņi dzīvoja tālāk, visas iluzijas pārkaldami pienākumā un ne brīdi neaizmirdami augsto uzdevumu: turpināt savu dzimtu, un savus sapņus un neizmīlēto mīlu pārliet savu pēcteču dvēselēs.

Ar to dienu sākot, kad cilvēks nodibina savu ģimenes dzīvi, no sava zaļuma viņam jānobriest nopietnam darbam, nopietnam dzīves skatījumam un drosmīgi jāpaceļ ikdienas pelēkais šķidrants, lai ieskatītos mūžības noslēpumā. Ieejot jaunajā dzīvē, ir jāatvadas no vecās, bet

kas no vecās dzīves nevar atvadīties, tas jaunajai dzīvei nav sagatavots. Šīs divas neatdalītās dzīves, izceltas vēl ar katra laulības partnera spilgto „es“, bieži vien top par kopdzīves ārdītāju. Un tad nav arī brīnums, ka šādā mūžīgā karastāvoklī rodas nedrošība, kas nereti rada bailes par bērniem, nezinot ne sava, ne viņu tālāko likteni. Senais latvietis to nav pazinis. Ievedams jaunajā, no vecās dzīves viņš atvadījies kā uz mūžu, kā no jauna piedzimis jaunai vienotai kopdzīvei, pilnai jaunu uzdevumu un pienākumu, ne pret atpakaļpalikušajiem, bet pret tiem, kas no šīs ģimenes izies nest nākotnē tās slavu un godu. Un jo vairāk šo cilts slavenuma paudēju, jo tuvāks mūžībai un pilnīgāks šai dzīvei juties sencis. Ne no dabas viņš attālinājies, ne no pienākuma vairījies, ne aizmirsis kaut vainiecīgāko tikumu. Un cik tie stipri un spēcīgi, to mēs vēl tagad varam vērot dažās retās zemnieku ģimenēs, kur gods stāv pirmā vietā, kur tēva priekšā dreb pieaudzis dēls, kur mātes gudrajam padomam pieglaužas visskoltākā meita, un kur brāļu un māsu vidū valda tāda mīlestība un satiecība, ka tie valkā vienu cepuri, vienus svārkus un apavus. Tad arī saprotama top tā lielā mīlestība, kas saistīta ar vecāku mājām, un viss, kas tiek ziedots viņu labklājībai, tēva labajai piemiņai, jūtot klāt visur viņa vecā saimnieka garu, darbos, talkās un dzīrēs. Un, jūtot šī gara svētību, arī katra jaunā ģimene, kas izaugs uz šī celma, būs tikpat etiski un morāli stipra kā viņas cilts sākums.

Jānis Veselis

Latviešu ģimenes stiprums

Riti, riti, rīta rasa,
Pa ozola lapiņām;
Tā ritēja mans mūžiņš
Ar labo tēva dēlu.

Ir gadu simteņi pagājuši, kopš latviete tā apdziedāja savu labo sadzīvošanu ar tēva dēlu, tā redzēja savu mūžu ritam kā rīta rasu tautās un ģimenē. Raksturīgs ir šis laulības uztvērums: svaigs, dzidrs rīts lai būtu mūžs, lai nekad neiestātos apnikums un vienaldzība. Senajiem latviešiem ģimenes dzīve sākās agrā jaunībā, kad kvēle un labpatika vienam pret otru ir liela, un viņi centās šo labpatiku uzturēt visu mūžu. Tā arī radās skaļas un daudzgalvainas dzimtas, kur abiem vecākiem bija pūļu un rūpju diezgan visus jaunos pienācīgi apkopt un uzaudzināt, bet vēl vairāk prieka, jo nebija ne vientulības, ne iznīcības sajūtas, nedz baiļu no vecuma, kas pienāca, skanot apkārt jauno paaudžu liksmajām balsīm.

Katras sadzīves sākums ir divu cilvēku saiešana kopā. No šīs pirmatnējās šūnas izaug tautas, ciltis, sabiedrības un valstis. Un cik stipra ir dzimta, tik spēcīga ir tauta.

Ģimene latviešu tautā no paša sākuma atšķiras ar to, ka te abi dzimumi ir līdzīgi darbā, pienākumos un cieņā. Katram savs padoms un mājas kārtība atkarīga kā no viena, tā otra. Zeltene bieži atgādina tautieša solījumu par saderīgu dzīvošanu:

„Kad viens otru klausīsim,
Tad mēs labi dzīvosim.“

Šī savstarpējā klausīšana, saderība un palīdzība bija varenākais pamats agrākai latviešu ģimenei, kam prāvs bērnu pulks nodrošināja pastāvēšanu mūžos. Ar to nav teikts, ka vienmēr un visos gadījumos ģimenēs valdīja ideāla saskaņa. Tautas dziesmas nebūt neslēpj, ka asas

ķildas, bāršanās un spītība nebija retums; tomēr tās ne-noveda pie paša iestādījuma — dzimtas iziršanas. Lat-vieša patstāvīgā un latvietes paskarbā daba nav radīta pilnīgi pakļāvīgai un sentimentalai pazemībai. Dziesmas stāsta par negartām scenām:

Klētij grīdu izspārdiju
Ar tautieti bārdamās;
Klētiņā sasabāru,
Istabā saderēju.“

Šādas saskriešanās un liela valoda iztīrija dzimtas iekšējos sastrēgumus, padarīja vieglu to, kas dienas pūlēs bija sasmadzis, un pēc tam atjaunotā dzīve savā saskaņā ritēja tālāk un likās vēl mīļāka, vēl labāka. Tā bija vel-tīta kopējām rūpēm par nākamām paaudzēm.

Vēl priekš pasaules kara varēja sastapt šo seno stipro latviešu dzimtu, un vietām tā atrodama arī tagad, tomēr jauno laiku saimnieciskie apstākļi un sabiedriskie, tiku-miskie ieskatī ir pārmainījuši sirmveco iestādījumu. Ģimene vairs pilnā mērā nepilda lielo dzīvības uzdevumu un nenodrošina tautas augšanu skaitā, labumā un spēkā.

Agrākās ģimenes cēlonis bija dzīvības dziņas, kas pa-sargā tautas no izmiršanas. Samērā maza nozīme bija ierādīta katra individualām iegribām. Mūža norisi nosa-cija dabas tuvums un ar to saistītie zemkopja darbi un pienākumi. Atrāsities no paražu nodibinātās kārtības nebija viegli. Tagad turpretim cilvēkus vada personīgās brīvības tieksme. Daudz pēdējā laikā runāts un skubi-nāts uz to, ka sievietei jāatgriežas ģimenē, jāaudzina bērni un ka tai nebūtu vēlams strādāt darbu ārpus mājas. Dabīgi, ka bērniem pirmajos dzīvības gados un arī vēlāk vajadzīga pastāvīga uzraudzība un kopšana, un labākā uz-raudzītāja, protams, ir māte. Vīrs tādā gadījumā kļūst par ģimenes vienīgo pelnītāju.

Ir labi, ka dibinātais tautas dzīvā spēka fonds stājies pie latviešu ģimenes atjaunošanas.

Latviešu ģimene ir gādājusi gadu tūkstošos par tautas dzīvību un mūžību. Viņas nopelns ir tas, ka pasaulē vēl ir latviski runājoša tauta. Viņa ir devusi karavīrus, kas izcīnīja mūsu brīvību, viņa nemitīgi dod arājus, strādniekus un gara cilvēkus, kas rada materialas un garīgas vērtības. Viņa ir pirmā skola, rakstura un sadzīves veidu audzinātāja, tradīciju glabātāja. Ģimene un īpaši tās dzīvā sirds — sievietē — ir radījusi latviskās daiļuma mērauklās, mūsu dzīves stilu un paražas.

Laiku gaitās ģimenes pamati mainījušies, bet viņa pati palikusi kā kodols, kura iznīkšana būtu arī pašas tautas bojā eja.

Ģimenes vienība

Kad visvarenā daba sāk atraisīt snaudošos spēkus no ziemas važām un modina tos jaunām dziņām, kurām pamatā griba radīt, tad mēs zinām, ka tā ir mūžības svētā ziņa un liek mums priecāties apziņā, ka arī mēs neesam sveši šai atdzimšanas un radīšanas gribai. Dabas atjaunošanās ar radīšanas gribu un šīs svētās, lielās gribas piepildīšanu, ir tas brīnums, kas visam liek plaukt un zelt. Ne tikai dabā, ne tikai mūsos to izjūtam, bet vērojam to visas tautas kopībā, īpaši pēc 1934. gada 15. maija, kad latvju tautas asinīs iešalca spēcīga atdzimšanas balss. Šī varenā balss sauc mūs šodien svēti pildīt latvisko sūtību dzimtajā zemē, mūžīgajā Latvijā!

Varenais celtniecības laikmets mūsu valstī, kas latviskās saules spožumā ceļ varenas materialas un garīgas vērtības, lai attaisnotu lielo tautas radīšanas gribu, visu uzmanību šodien pievērsis arī tautas fiziskai nemirstībai, veselīgai un skaitliskai augšanai, tautas dzīvā spēka nepārtrauktam plūdumam paaudžu paaudzēs.

Šai sakarībā valsts vadības domas un rūpes pievērsušās latviešu ģimenei, kā mūsu dzīvās un mūžīgās valsts stūrakmenim, par kuru mūsu tautas Vadonis **Dr. K. Ulmanis** saka dziļi patiesus vārdus: „Ģimene ir stūrakmens visā mūsu valsts dzīvē un katra cilvēka lielākā manta ir viņa paša raksturs un dzimta.“

Tā tad, cilvēka raksturs un dzimta ir tas tikumiskais spēks, kas veido latvieša ģimeni un dara varenu tautu un valsti, jo tikai šāda ģimene visos laikos nosargājusi mūsu tautas pastāvēšanu. Bet mums ir jāatzīst, ka vienā ģimeņu daļā pēdējos gados bija radies pagurums, tikumisko spēku un rakstura stingruma atslābums. Vērā ņemot ģimenes lielo nozīmi valsts dzīvē,

valsts vadība uzņēmusies rūpes ģimenes tikumiskos spēkus un svēto nozīmi tautā un valstī pacelt senā godībā. Jo no tautas vēstures, no latvju dainām mums pretī šalc atziņa, cik saderīga ir bijusi senā latviešu ģimene, kāds iekšējs spēks tajā mitis. Mēs daudzkārt esam pārlicinājušies, ka latvju tautas spēka un kopības pamatā arvien bijis latvieša ģimenes veselīgums, varonīgums un spēks. Lai atjaunotos ģimenes iekšējais spēks un vienība, lai uzlabotos sabiedrības tikumiskie ieskatī par ģimeni, ikgadus maija pirmajā svētdienā rīkotas mātes dienas, bet tagad jau otro gadu valsts vadība rīko — Ģimenes dienu.

Ģimenes dienas uzdevums tā tad liels un svēts. Tā katru aicina ņemt dalību valsts vadības rūpēs par veselīgu, saskanīgu un vienotu ģimeni.

Ģimenes dienai mūs jāmodina uz saskanīgu, veselīgu un vienotu ģimenes dzīvi, nostiprinot apziņu, ka bez veselīgās un saskanīgās ģimenes dzīves neviena tauta nevar pastāvēt un zelt! — Tas nozīmē, ka Ģimenes dienas uzdevums atgādināt mums arī kaut ko lielāku un svētāku, proti — vienību. Domāsim un rūpēsimies par ģimenes iekšējo vienības spēku, to vienību, kuru visvairāk vājinājušas un dragājušas latviskam garam svešas un naidīgas idejas un internacionalais materialisms. „Tādēļ vispirmā lieta, pēc kuras ir jādzēnas,“ — saka mūsu tautas Vadonis **Kārlis Ulmanis** savā veltījumā Ģimenes dienai, — „ir tā, ka starp vecākiem un bērniem nodibinas visciešākās mīlestības un draudzības saites, kuras dibinas uz pilnīgu abpusēju paļāvību un uzticību. Cīņā iedami lai jaunie neatraujas no veciem un vecākie lai neatstumj jaunāko rokas. Galu galā nav nevienam labāka drauga par tēvu, un labākas draudzenes par māti. Tas zēns savā mūžā nenoklidīs no maldu ceļiem, kurš savā tēvā un mātē atrod savus labākos draugus, kuru priekšā viņam nav nekādu noslēpumu. Katram tēvam

vajadzētu uzskatīt par savas dzīves dārgāko mantu attiecības ar saviem dēliem, kurās valda uzticība un pašāvība, un izsargāties no visa tā, kas šīs labās attiecības varētu traucēt vai pat iznīcināt. Un nav nekas pasaulē spējīgāks uzturēt un nostiprināt labas attiecības starp tēvu un dēlu, kā kopīgs, pievilcīgs darbs.“

Šo no mums sen aizmirsto atziņu tautas Vadonis atgādina savā pag. gada Ģimenes dienas veltījumā un liek mums pie sirds vienības garu, vienības spēku mūsu ģimenēs. Šķiet, katram ir skaidrs, ka tur, kur ģimenē valda saskaņa un vienības gars, plaukst mīlestība uz dzimtu, dzimto vietu, tautu un valsti. Tādēļ Ģimenes dienas uzdevums ir vispirumā kārtā stiprināt ģimenes iekšējo vienību kā pamatu saskaņai starp vecākiem un bērniem, starp vecāko un jaunāko paaudzi, starp ģimeni un valsti. Uzturēsim un stiprināsim labas attiecības starp vecākiem un bērniem, paturēdami arvien prātā saskanīgas un vienotas ģimenes svētīgo nozīmi valsts dzīvē. Nepiemirsīsim nekad sen seno patiesību: kāda ģimene, tāda tauta un valsts.

Tādēļ arī ģimenei jāprot ziedoties un nest upurus valsts labā. Jo ģimene lielāka, jo priekšzīmīgāki tā veiks sabiedriskās un nacionalās valstiskās audzināšanas uzdevumus, kurus mums atgādina 15. maijs. Bērni ar savām novērošanas spējām ātri uztver un novērtē vecāku uzpurēšanos viņu labā un vecāku savstarpējās attiecības ar tuvo apkārtni. Daudzbērnu ģimenē bērni mācas saprast disciplīnu kā nepieciešamāko sabiedriskās kārtības īpašību. Augdami un veidodamies lielākā brāļu un māsu pulciņā, bērni vislabāk izprot ģimenes vienības spēku un nozīmi. Vecāku vadīti viņi iegūst dzīvei nepieciešamās zināšanas un viņos jau ģimenē veidojas raksturs, kas noteic viņu dzīves uzdevumu un turpmākās

attiecības pret ģimeni, sabiedrību un valsti. Tikai veselīga, garā stipra ģimene veicinās mūsu tautas mērķu sasniegšanu.

Vienoti ģimenes dzīvē un valsts darbā mēs atdzimsim garīgi un fiziski, un veiksīm vareno Latvijas celtniecību.

Ģimene – mūsu valsts stūrakmens

Dabā saskatam tik daudz patiesības, īstenības un līdzības savai dzīvei, ka pilnīgi atkrīt dzišanās pēc liekiem izskaidrojumiem, lai ko derīgu tajā atrastu, kas nodibinātu ciešākus sakarus starp cilvēkiem, rastu jaunās linijas un mērķus realai dzīvei, lai tā nebūtu nasta, nedz bauda, bet kā katram, tā visiem kopīgi svēts pienākums pret sevi un citiem.

Ģimenes dienas svinēšana, kas notiek pirmā ziedoņa mēneša svētdienā, sakrīt ar laiku, kad saules dzīvinošie stari, žāvējošie vēji izkausējuši visaukstāko ledu, atmodinājuši dabu jaunai zaļošanai — jaunai dzīvei, kad katrs asns, siltuma sveikts, izbāž galvu no melnās zemes garozas un strazdi savas mājas priekšā priekā par tāli veikto ceļojumu liksmi dzied. Tas rāda, ka dabā nenotiek nekas tāds, kas nesaskan ar vislielā Radītāja likumību, un ka šīs likumības izpratēji, ievēdot Ģimenes dienas svinēšanu, ģimenes godā turēšanu, grib cilvēkiem likt saprast un saaugt ar šo mūžīgo likumību. Kā katram putnam ir sava ligzda, kurā tas atgriežas pēc dienas lidojumiem aukstumā un lietū, tā ikvienam cilvēkam sava māja — ģimene, kur gādīgā māte vēlīgām un rūpīgām acīm liekusies pāri šūpuļa malai un tēvs, ņēmis plecos pienākumu nastu, smagāku par smagu, lai nezustu ģimenes prieks un netrūktu dzīvei visnepieciešamākais.

Bet daudzi pazaudējuši savu ģimeni, ceļu uz pirmo pavardu, labās attiecības ar vecākiem, brāļiem un māsām. Tie aizmirsuši, ka dzīvē viss iegūtais un sasniegtais nav liekams uz saviem pleciem vien, bet ka pie tā arī lieli nopelni bijuši tēvam un mātei, kuriem nekad nav trūcis acīs saules gaišuma un nebijis žēl atdot labāko un

beidzamo kumosu. Cik daudz lielu ģimeņu galvas — tēvs un māte savas beidzamās mūža dienas nepavada pašvaldības un valsts uzturētās nespējnieku patversmēs tikai tādēļ, ka bērni vadijušies no materialā viedokļa, nesaskaņām un nezin aiz kāda kauna no citiem cilvēkiem pret saviem vecākiem.

Dzīvē vislielākā varone ir māte, jo neviens nenes tik daudz upuru un neviens nespēj panest tik daudz grūtumu. Kas ir dzīvību atdot kara laukā, salīdzinot ar viņas nemitīgo ziedošanos dzīvojot daudz gadu desmitus? Lielākie pasaules varoņi nav nekas pret šādu varonību, kas atdod savus spēkus un sirds asinis, negaidot atmaksu... Vai tādēļ to pelnījuši māte un tēvs, kuru daļā iekrīt visvairāk darba un vismazāk atzinības?

Nē! Tas neiekļaujas atjaunotās Latvijas laikmetā, kur viss atdzimst no jauna darbā un domāšanā. Mums jāpāraug garīgi, ka varam ģimeni celt atkal godā, ar mīlestību pieejot tiem, kas mums devuši dzīvību. To prasa pašreizējās mīlestības un garīgā cēluma uzpūrēšanās, to prasa tikumiskās personības veidošanās nozīme, ko zaudē, iemaisoties cilvēku pūlī, kuriem aizauguši ceļi uz tēva māju, kur mīt labākie un vienīgie draugi, to prasa tautas un valsts dzīve, jo mirusi ir tā tauta, kurai nav stipra viņas bioloģiskā šūna — ģimene, kas ir katras valsts stūrakmens.

Ar ģimeni kā mazāko, bet stiprāko vienību ir cieši saistīta un stiprā mērā no tās atkarīga ir valsts un tautas dzīve — uzplaukuma un bojā ejas laikā. Ja kādā tautā atveseļojas ģimenes, tad gaismu redz visa tauta. Turpretim, ja ģimenes panīkst savā iekšējā dzīvē, vai lielos vairumos izmirst pēcnācēju trūkuma dēļ, tad panīkst un zaudē spēku arī tauta.

Lai latviešu tautas pamati netiktu dragāti, uz kuriem balstas mūsu valsts celtnes, tad uz Prezidenta **Kārļa Ulmaņa** ierosmi nacionalā valdība izdevusi vairā-

kus likumus, kas atgādina vecākiem viņu pienākumus pret bērniem, un bērniem — viņu pienākumus pret vecākiem. Tāpat mēģināts labvēlīgi atrisināt ģimenes cilvēku dzīves uzlabošanu laukos un pilsētā, apkarot apstākļus, kuri kavē jauniešus doties laulībā, un rast piemērotus atvieglojumus un apgrūtinājumus daudz bērnu un bez bērnu ģimenēm. Tas pierāda, cik nopietni raugas valsts vadība uz tautas un valsts nākotni, ko tik labi neizprot pati tauta, kas sevišķi jāsaka par tiem, kuriem dzīves apstākļi ir labi. Daudzreiz skatam laikrakstos, žurnalos ievērojam sabiedrisku darbinieku ģimeņu fotografijas. Bet tās uzskatot iezogas rūgtums sirdī par lielo ģimenes svētuma — bērnu nabadzību. Tagad gandrīz katrā mājā dzirdams radio un laulāto draugu balsis, bērnu jautrā čala mazāk.

Šīs lietas jāpārdomā un sirdīs jāpārcilā, lai dabā nenotiktu pretlikumības. Lai dzīvi neuzskatītu par izpriecu nakti, kurai nav mērķa un moraliska noslēguma, lai tanī nebūtu ļaudis, kas atsakas no pilnas dzīves, kādu katram uzstāda viņa personība un pienākumi pret tautu un valsti. Tie, kas ģimenes dzīvi jau dzīvo, un tie, kam tā jādibina, lai atmin, ka tā pastāv uz dievišķā vīrieša un sievietes kopdzīves veida, kas prasa turpināt un piepildīt Radītāja nosprausto dzīves un dzīvības ritmu.

Ģimene

Ģimenes dienai ir jābūt katra cilvēka dzīvē tai, kad vērtējam, kritizējam sevi, savu izturēšanos pret vecākiem, brāļiem un māsām. Arī vecākiem ir jāredz un jādomā par to, vai tie pilda savu augsto un svēto pienākumu. Tēva un mātes, brāļu un māsas attiecības cieši saistītas ar pārējām attiecībām ģimenē.

Kādā čehu rakstnieka darbā nesen lasiju: Saimnieks savam ļoti centīgam kalpam piedāvā naudu, lai tas sāktu patstāvīgu dzīvi. Krietnais kalps atbild, ka negrib būt nevienam parādnieks un atsakas pieņemt saimnieka piedāvāto naudu. Uz to saimnieks atbild: bez parādiem nevaram dzīvot, vismaz trīs lietas vienmēr būs parādā: Dievam dvēseli, valstij pienākumus un vecākiem cienību.

Te nu puisim vairs nebija ko iebilst. Lai arī cik krietns dēls tas bijis, tomēr jāatzīstas, ka vecākiem nav pienācīgo cienību parādījis un šai ziņā būs mūžīgs parādnieks.

Jau senos laikos latviešu tautā bija paradums, ka bērni izrādīja cienību, godbijību un mīlestību pret saviem vecākiem. Mūsu senči dziļi izpratuši, ka cilvēka rakstura veidošanā un audzināšanā vislielākā loma piekrīt vecākiem.

Bērna audzināšanā jāņem aktīva dalība abiem vecākiem. Mātes mīlā un patvērumā vien augušais var iziet dzīvē par daudz maigs un vārīgs. Tas jutīsies kā siltumnīcas stāds, kas izmests laukā, kur pūš vēsi vēji, jo pati dzīve ir skarba. Lai neizaugtu tāds vienpusīgs raksturs, tad kā līdztiesīgs audzinātājs un ietekmētājs blakus mātei nostājas tēvs. Mātes maigumam ar tēva stingrību jābūt vienmēr saskaņā. Tiem vienam otrs jāpapildina kā tumšai krāsai gaišā, kā dobjai skaņai dzi-

drā. Visskaistākā saskaņa valda tur, kur apvienojas maigais ar stipro.

Saskanīgās ģimenēs, kur maigā mīla ar stingrību un noteiktību iet roku rokā, izveidojas harmoniska un un krietna rakstura jaunieši. Izejot no saskaņīga ģimenes loka, jaunais pilsonis prātis pareizi nostāties arī pret saviem līdzcilvēkiem.

Kad bērni jau pieauguši, tad izbeidzas vecāku pirmais audzināšanas posms. Vecāki nostājas aiz saviem bērniem kā saudzīgi padomdevēji. Savas gara bagātības, savu mantas krājumu viņi ar devīgu roku dala ar tiem, kamēr vien ir ko dalīt.

Man prātā nāk kāda sirma zinātnieka vārdi: „Es vēl vienmēr kad daru ko sevišķu, sev jautāju: ko mans tēvs par to teiks?“ Kaut tēvs jau tam sen miris, viņš savus pienākumus dzīvē stāda atkarībā no tā, ka nekad neaizmirsīs sev jautāt, ko tēvs par to teiks? Ja to dara vīrs, kam jau sirmi mati, tad vēl vairāk to pienākas darīt jauniešiem, un ja vecāki nav sasniedzami, lai tiem tieši padomu palūgtu, vai ir jau miruši, tad padomāt: ko tēvs vai māte par to teiktu?

Kad cilvēks jau aizklīdis tālu no ģimenes, no savas dzimtās sētas, kad dzīvē viss liekas zaudēts un nekur vairs nav draugu, priekšā tikai bēdas, trūkums, pazeļojumi, aiz muguras pārkāpumi, tad, atminot saulaino bērniņu ģimenē, tēva sētā ataust vienīgais un visgaišākais saules stars. Pazudušais dēls dodas atpakaļ pie savējiem. Tikai tādēļ viņš spēj vēl atgriezties, sākt jaunu dzīvi, ka tēva mājās to gaida ne sods, bet vecāku mīlestība un visu piedošana.

Ģimene lai ir mūsu, katra mazā svētnīca. Svēto uguni, kas degusi uz mūsu mātes un tēva altara, lai pārnesam tālāk un nododam to saviem bērniem.

Kāda būs ģimene, tāda būs arī mūsu tauta, mūsu valsts un visa cilvēce.

Apslēptā manta

Mēs visi jaunībā kādreiz sapņojām par apslēpto mantu. Protams, visvairāk par to, kuru mēs atrastu un tad... Jā, tad mēs kļūtu vareni un bagāti, mēs piepildītu savus vispārdošākos, visskaistākos nodomus, mēs būtu sasnieguši laimi... Parasti mēs šo iedomāto bagātību neatrodam — bet, kā par brīnumu, arī bez tās viens otrs no mūsu nodomiem piepildās — un tieši vērtīgākie. Arī laime mums neiet garām. Daudzi mūža otrā pusē ar lepnumu un pateicību var atskatīties uz dzīvē paveikto, iegūto, sasniegto. Kas gan tas bija, kas karstgalvim-jaunietim palīdzēja darīt dzīvus skaistos sapņus? Atskatā bieži vien lietas un parādības kļūst skaidrāk, patiesāk redzamas. Tad atāust atziņa, ka dzīve ir bijusi devīga apslēptām mantām — un laimīgs kļuvis tas, kas mācējis tās izcelt un saprātīgi lietā likt.

Daudzi visam mēdz pieiet ar naudas mērauklu. Cik man par to dos? Vai tas atmaksājas? Ir parastākie jautājumi, novērtējot darbu, stāvokli, uzņemamo pienākumu. Un tomēr vesela rinda vērtību, ko par naudu nevar iegūt. Lai minam tikai jaunības sparū, labu veselību, patiesu draugu — kam nav cenas latos. Šīs lietas arī nemēdz ietilpināt materialos aprēķinos. Bet bieži izrādās, ka tās nevērīgi izputinot, vai nelaimīgi iznīcinot nākas ciest arī makam. Pietrūkst garīgā spēka dzīves cīņai — līdz ar to samazinas laicīgie panākumi un ienākumi.

Un vai nav arī tā, ka, domājot par ģimenes nodibināšanu, mēs nereti rēķinām, kā mūsu materialie līdzekļi to atļaus? Kur ņemt nepieciešamos līdzekļus? Ar ko iegādāt vajadzīgo iedzīvi? Kā tas būs, kad no viena darba algas būs jāiztiek nevien diviem, bet trim, četriem un varbūt pat vairāk locekļiem? Kāds ietaupījums ne-

baltām dienām arī būtu derīgs, uzsākot tik nopietnu pasākumu. Šis ir smags rēķins, kas dažu labu nobiedētu, ja par laimi otrā svaru kausā nekristu visu dzīvi gaišu darītāja mīlestība. Labi tiem, kas ticībā uz atrasto dzīves draugu nodibina jauno ģimeni. Un vai nav brīnums jau no sākuma, cik svarīgs izrādas katrs sāntims. Vienam brīvam cilvēkam tas nekad lāgā neturējās kabatā un viņa izdošanai nebija redzamu seku. Un vai tā nav laimes pilnība, ja priekos un bēdās varam dalīties ar ikbrīdi atsaucīgu, mīlu cilvēku. Tas divkāro prieku strādāt un dzīvot.

Mīlestība un rūpīgums apņem pirmo bērnu. Jau najā mātē viņš izraisa līdz tam nenojaustus spēkus, izturību un pacietību. Pirmo reiz sievietē lepnī apzinas savas vērtības pilnīgumu. Un jaunais tēvs ar izbrīnu vēro, ka nevarīgā radībiņa, kas ir miesa no viņa miesas, kauls no viņa kaula, viņu spārno neatlaidīgākam darbam un cīņai. Un šo apgaroto neatlaidīgumu viņago pānākumi.

Ģimenes loks plešas plašumā. Katrs tā loceklis ir reizē ņēmējs un devējs. Katrā ir slēpti dārgumi, kurus citi atrod ar pārsteigumu un pateicību. Tur nevainīgā mazbērna smaids un mīksto rociņu glāsts atdod dzīves sparū rūpju nomāktam tēvam. Tur mātes mīlestība liek bērniem aizmirst apkārtnes nodarītās pārestības. Tur māsu un brāļu rotaļās atrod ceļu uz sabiedrību mazais patmīlis. Grūti ir dzīvot darbā ieradušai vecmāmuļai ilgstošā atpūtā, ar pateicību viņa uzņemas visjaunākā brēkuļa auklēšanu: esmu atkal kādam vajadzīga. Un vectēvs ar lepnumu pārskata kuplo bērnu un mazbērnu pulciņu — viņš ir atdevis Dievam un tautai no senčiem mantoto dzīvības parādu.

Nemitīgi ģimenes locekļi balsta viens otru ceļā augšup. Šī palīdzība ir nesavtīga, pašizliedzīga. Nekur cilvēks nespēj tik dabīgi attīstīties kā ģimenes paspār-

nē. Te viņam nekas nav „jānorij“, kā to nākas darīt satiksmē ar svešiem cilvēkiem. Šī „norīšana“ bieži bojātu mūsu garīgo veselību, ja nebūtu kam par to sirdi izkratīt. Tēvam, mātei, brālim, mātai vai pat gudrajam vectēvam, vechmātei to allaž varam uzticēt. Un ja nav ieteicams pret saviem tuviniekiem izlaisties, tad tomēr ir labi, ja varam sasprindzinājuma brīžos ļaut izlauzties uz āru mūsu pārdzīvojumiem, nenonākot tūlīt tāpēc jaunās sadursmes stāvoklī. Ģimene ir vieta, kur ļaunie vārdi aizmirstas visātrāk, un kur tos vismazāk gribas teikt.

Jaunībā jūtas attīstas ļoti nevienmērīgi. Tās apspiest — kā tam nepieciešami jānotiek kopaudzināšanas iestādēs — nozīmē apdraudēt cilvēka rakstura veidošanos. Ģimene apmierina prasības pēc maiguma un mīlestības, tā ļauj izstaroties kāpinātām piekļaušanās un jauniešu dievināšanas jūtām. Ar to cilvēkā neuzkrājas lieks smagums, kas tik bieži noved pie kļūmīgiem soļiem. Veselīgā ģimenē vecāki necenšas pārliecīgi saistīt bērnus pie sevis. Viņiem ir nojauta par briedumu sasniegušo augļu dabīgās atraisīšanās likumu. Lepnums spulgo vecāku acīs, kad paaugušais bērns uzsāk patstāvīgās darba gaitas. Te atkal pāri sākuma grūtumiem palīdz tikt gan neredzama, bet sajūtamā vecāku lūgšana un apziņa, ka ir parādams un aizstāvams ģimenes gods. Liela vara slēpjas domā: „Es gribu būt savu vecāku cienīgs!“ Tas dod spēku un izturību.

Gadiem aizritot katrā nesabojātā cilvēkā rodas ilgas pēc savas ģimenes, savas pilnskanīgas dzīves. Visdrīzāk pie tiem, kas ir pilnam izjutuši ģimenes svētību vecāku paspārnē. Tiem arī ir viegli veidot atkal jaunas pilnskanīgas ģimenes. Grūtāk tiem, kam ir gan neskaidras ilgas, bet trūkst gaišu atmiņu. Jo katrs cilvēks apzinīgi vai neapzinīgi ilgojas droša patvēruma. Vienalga, vai

tas būtu stiprais vīrietis vai maigā sieviete — katram ir brīži, kad viņš jūtas vājš, kad vēlas patverties pie otra un smelties no tā jaunus spēkus. Ģimene ir šī patvēruma vieta, vienīgā, kas nerada kauna izjūtas par acumirkliģo vājumu un dod aizvien jaunu drosmi uzņemties cīņu. Bez drosmes nav dzīvošana.

Zelta zīle

— Teic, zelta zīle, kur tava muiža? — Augstā kalnā, lielā mežā. — Un ko dara tavi bērni? — Divi kuļ, divi maļ, divi brauc mežā.

Tā runā tautas dziesma. Viņa runā pati ar sevi. Kad tā grib izteikt savas domas, viņa jautā gudrai, pravietīgai zīlei. Tā atrod vārdus, ko glabā tautas dvēsele. Labākos vārdus tā ir veltījusi mājai un ģimenei.

Zīlei nav liela muiža. Bet viņai ir kaut kas, ko neatsver bagātība: darbīgās ģimenes mājas laime.

Divi kuļ, divi maļ, divi brauc mežā. Latvju ģimene ir saistīta ar dzīvām darba saitēm. Mūs vieno draudzība un mīla. Bet nekas nevar tā vienot kā kopējs darbs. Dainu laika ģimene ir izaugusi un izzarojusi par kuplu koku, kura zari sniedzas debesīs. Tā ir kļuvusi par tautu, par valsti. Viņa ir devusi neskaitamus darbiniekus visiem arodiem. Līdz ar to viņa ir it kā sevi iztukšojusi. Tagad mums jādomā, kā no jauna stiprināt un apkopt viņas saknes. Tautai vajadzīgs jauns spēku pieaugums. To var dot tikai ģimene.

Ģimene arī izkopj to lielo vienības sajūtu, kas vajadzīga mūsu tautai. Saimnieks un strādnieks vēl pa lielāki daļai nāk no vienas un tās pašas ģimenes. Mēs visi vēl augam no vecā zemniecības celma. Tādēļ mums jāskatās atpakaļ uz lauku sētu, jo viņā ir tautas dzīvības saknes. Labi dara visi, kas uztur savas saites ar laukiem, kaut arī darbs tiem ir pilsētā. Ierēdnis vai skolotājs, kas ar saviem ietaupījumiem palīdz apkopt tēva māju, no jauna stiprina sava ģimenes celma saknes. Viņi ienes laukos savu tiesu kulturas un tā atdod atpakaļ to, ko skolodama un audzēdama tiem devusi labā tēva māja. Zeme, kura nenogurstoši dzen jaunus dzietus, der visiem par mūžīgas atjaunošanās un auglības

paraugu. Kam ir bērni, tas skatas pēc zemes stūrīša. Zeme atdzīvina mūsu moraliskos spēkus. Tā ved atpakaļ pie ģimenes kā neizsikstoša dzīvības avota. Agrāk skatījāmies prom no laukiem uz pilsētu. Tas bija tik dabīgi, jo pilsētā mūsu tautai bija veicami lieli uzdevumi. Tur viņai bija jāizkaro sava brīvība un jāiegūst saimnieciska neatkarība. Tagad varam skatīties arī atpakaļ, jo vienam jāklūst tēva mājā par saimnieku. Bet nav iedomājama lauku māja bez ģimenes. Tai draud vientulība un pamestība. Ģimenes locekļi tur ir draugi un darba biedri, kas savstarpēji viens otru papildina. Veciem nāk palīgā jauno acis, jauniem — veco padoms. Pilnīgāka un bagātāka ir dzīve ģimenē, kura saista kopā trīs vai pat četras paaudzes. Ģimene audzē jaunību un sargā vecumu. Tā zina, cik vecas lietas dārgas.

Vientuļas un atšķirtas mežu vai lauku vidū bija senās latvju mājas. Bet viņās bija kuplas auglīgas ģimenes. Tur nepazīna vientulības skumju. Latvju sēta bija priecīgas darba dzīves apgarota. Divi kuļ, divi maļ, divi brauc mežā.

Bet ģimene jau nav tikai darba saime. Tā ir vieta, kurā uzplaukst mūsu laimes puķe.

Tur atnesam savu prieku un noliekam savas bēdas. Grūta ir dzīve, un nav viegli tikt pie maizes gabala. Bet kumoss rūgti iespiežas kaklā, ja nav tuva cilvēka, ar ko to dalīt.

Mums vajaga kāda, ar ko varam dalīt savu maizes gabalu. Tā ir laime.

Latvieši ir centīgi ļaudis, bet dažkārt pārāk lielu vērību piegriež ārējiem sasniegumiem. Bieži atgiedamies tikai tad, kad ir klāt jau vecums un vientulība, un ir par vēlu nodibināt ģimenes dzīvi.

Vai nebūtu labi, ka mēs atgrieztos pie tautas dvēseles gudrības un biežāk jautātu:

Teic, zelta zīle!

Māja ar zelta logiem

Man prātā kāds sendzirdēts stāsts par zēnu, kurš gājis meklēt māju ar zelta logiem. Viņam bijis jāiet pa lielu, krēslainu mežu, kur nekad nav iespīdējis saules stars un kurā mituši tikai vilki un čūskas. Zēns ilgi maldījies pa šo savādo mežu, meklēdams izeju, nesastapdams neviena pretimnācēja, kam varētu paprasīt ceļu uz māju ar zelta logiem. Šķita, nekad vairs nebūs šim ceļam un drūmajam mežam gala. Meža krēsla, vilki un čūskas, tomēr nav biedējuši zēnu: viņš turpinājis ceļu meklēdams māju, kuru nekad nebija redzējis, pa kuru daudzus bija dzirdējis stāstam, kuru nu gāja atrast. Beidzot pēc ilgāka gājiena zēns ieraudzījis gaismu un sasniedzis meža malu. Ceļš tālāk aizvijies pa saulainu, ziedošu pļavu. Bet zēnu nav saistījusi saules apmirdzētā pļava, nav iepriecinājušas putnu čalas un dziesmas: viņš steidzies tālāk, jo, lūk, viņam bija jāatrod māja ar zelta logiem. Pievakarē, saulei uz rieta pusi slidot, zēns ieraudzījis kādu māju, kuras logi laistījušies kā zelts. Pricēgs viņš steidzās turpu, bet māju sasniedzis, sapratis, ka tās logos laistās zeltainais saules riets un tai cerēto, īsto zelta logu nav. Zēns ļoti noskumis, jo nezinājis arī vairs, kurp iet, ko darīt. Pie šīs mājas satecēja tik daudz dažādu ceļu. Kurš no tiem īstais, kas iet uz māju ar zelta logiem, zēns nezinājis. Te mājas vārtos parādījusies kāda meitene laipnām acīm un smaīdu. Uzlūkojot to, zēnam meitene šķitusi sena, tuva paziņa, lai gan redzējis to pirmo reizi mūžā. Kad meitene uzprasījusi zēna skumju iemeslu, arī balss tam šķitusi jau dzirdēta. Zēns pastāstījis meitenei, ka meklējot māju ar zelta logiem, bet nezinot vairs ceļa. Meitene paņēmusi zēnu pie rokas un teikusi: — „Nāc, es tevi aizvedīšu.“ Un abi roku rokā viņi gājuši uz

rieta pusi, kamēr kādas noras malā ieraudzījuši māju ar istiem zelta logiem. Zēns atkal brīnījies: nora, māja kā redzēta. Jautādams, zēns pavēries meitenē, un tā atbildējusi: — „Māja, kuru tu meklēji un atradi, māja ar zelta logiem, ir tava tēvu māja, tava dzimtā vieta.“ Nu zēns sapratis, ka māja ar zelta logiem nekad nav bijis nekas cits, kā dzimtā vieta, kur viņam kārts šūpulis, kur aizvadītas bērnības dienas — saulainas, skaidras un mirdzošas kā zelts. — „Bet tu, — zēns meitenē vērdamies jautājis, — kas esi tu, ka zināji mani atvest šurpu?“ — „Vai tu mani nepazīsti? Esmu tavas mātes gars,“ — klusi atšalca meitenes balss. Nu arī zēnam kļuvis skaidrs, kāpēc meitene tam šķitusi redzēta, jau dzirdēta. Viņā bija raudzījušās mīlās māmuļas acis, viņam bija uzsmaidījis mātes smaids, viņu uzrunājusi mātes balss. Un laimīgs un apskaidrots zēns skūpstījis dzimtās vietas zemi, pie kura to bija atvedis mātes mošais gars. —

Pavērsimies sevī, vai mēs paši dažkārt neesam bijuši līdzīgi šim zēnam: jaunie dzīvē aizejot, vīri un vecie māju ar zelta logiem meklējot? Dzīves maldos un meklējumos vai neesam gan apzināti, gan neapzināti uzklausijuši to brīnišķo balsi, kuru uz mums runā mātes gars, kas mūs dzīves maldos, cīņās un darbā pagurušus atved pie mājas ar zelta logiem — dzimtās mājas, ģimenes? Vai šoreiz arī nav atskanējusi tā pati balss, kas aicina mūs visus kopā godināt māti un tēvu ģimenes dienā? Aicina, lai tur smeltos spēku dzīves tālākām gaitām, lai tur atjaunotu un stiprinātu saites ar ģimeni un dzimto vietu.

Ja mēs šodien vaicātu, kura vieta mums vismīlākā, kur mēs esam jutušies vislabāk, tad katrs no mums bez apdomāšanās atbildēs: manā dzimtā mājā. Visiem mums, pilsētās un laukos, arī tiem, kuru bērnība nesaistās ar vienu māju vien, visspilgtākā un pievilcīgākā atmiņā būs

gan palikušas tās vietas un tie brīži mūsu dzīves paveidiena šķetinājumā, kur esam kopā bijuši ar savu māti. Tur gaišāk mirdzēja saule, drošāks šķita aizvējš. Tur neizdzēšamā atmiņā uzglabājušās mājas, kur mātes un tēva iemītās takas sasaistījušas istabu ar laidaru, klēti, druvu vai darbnīcu, kur no agrā rīta līdz pat vēlam vakaram, ziemā un vasarā, sniegā, lietū un saules tveicē vijušās viņu darba un rūpju gaitas, gan ar ēdiena vācelīti klēpī, gan darba rīkiem rokās. Tur viņu soļu noteiktais un raitais raksts dzimtajā zemē iemīts, kļuvis ar gadiem smagāks un gurdenāks, tur viņu stingrais augums licis zem dzīves nastas līdz kļāvies dzimtai zemei klāt, meklēdams spēku un spirdzinājumu, beidzot, mūža atpūtu zemes mātes klēpī.

Viss viņu darba prieks bija ziedots mums, mūsu labākai, laimīgākai dzīvei. Māte un tēvs ir pirmie mūsu dzīves ceļa nospraudēji, pirmie un visatbildīgākie. Māte ir mūsu pirmā skolotāja, kas mūs jau no mazotnes māca iet, un, kas mūs ievada visu mācību pamatā — lasīšanā. Šķiet, visiem mums vēl atmiņā prieks un tā vērtības apziņa, kad varējām sākt saprast valodu, ko uz mums runā mēmie burti no grāmatas. Ar kādu prieku lasām tad visu, kas pagadās rokās. Un kāda tad ir vēlēšanās savu lasīt māku parādīt krustmātei, vai krusttēvam, vai arī mājas labām paziņām. Kad mūsu gaitas jau sāk iet pāri mājas robežām, kad pirmā sastapšanās ar kaimiņiem, tad mātes acs vēro mūsu gaitas un attiecības, dod mums aizrādījumus, māca mūs iet ar labu priekšzīmi citiem, ar kuriem mums jāstopas, lai mēs kļūtu par priekšzīmīgu un vērtīgu sabiedrības locekli, kā to tautas dainā lasam:

„Laba mana māmuliņa,
Labi mani mācijusi:
Ne sunīša kājām spert,
Ne guntiņas pagalītes.“ —

Mātes pavēni kopš mazotnes mēs esam mācījušies savu pirmo sabiedrisko uzstāšanos: — ciemiņam dievpalīgu novēlēt, izturēties pieklājīgi, atbildēt uz jautājumiem, būt laipniem, patiesiem un pakalpiņiem.

Laimīgi varbūt visi tie, kam dzīves gaitās līdzī iet mātes gars, skan mātes maigā, pamācošā balss. Mātes balss nekad nevar apnikt, mātes pamācības nekad nenoveco, jo tajās izteikta lielākā dzīves gudrība. Vai ne no mātes dzīves gudrības esam mantojuši pamācību — uz turēt skaidru sirdi, turēt svētus tautas tikumus, mīlēt savu dzimto zemi, mīlēt darbu? — To tik vienkārši māk pasacīt tikai mūsu mīļā māte. Tie stiprākie un drošākie stūrakmeņi, uz kuriem ceļama ģimenes nākotnes ēka un līdz ar to visas tautas un valsts ēka.

Savā dzīvē tālākus mērķus spraužot, sabiedriskā dzīvē izejot, mūs bieži stiprina dzīves rīta gaišās atmiņas. Un tām pamatā laiki, kad māte mūs skubināja uz kopīgiem darbiem. Jauniešu centību ievērodama un novērtējama, viņa nekavējās tos skubināt uz darbu, iet dzīvē uz augšu, nebīties šķēršļu. Uz visu labu, labiem darbiem, cēlo ziedošanos mūsu māte vienmēr skubināja un paļāvās uz mums, ticējama, ka labam darbam visur ceļš vaļā un tas mūs izvedīs ļaudīs un mēs darīsim godu savai mātei tautai, valstij.

Par negulētām naktīm, grūto darbu, par visām rūpēm un gudro padomiņu šodien lai pateicamies mūsu baltai māmuliņai, jo:

„Mana baltā māmuliņa,
Mani baltu audzināja:
Apvilkusi baltu kreklu
Ieliek zelta šūpulī.“

Bet ģimenes dienā — dziļā goddevībā un sirsnīgā pateicībā lai pieminam arī mūsu latvju mātes uzpurēšanos mūsu zemes atbrīvošanā no svešām varām. Mūsu atbrī-

vošanas cīņu laikā latvju māte uz cīņu laukiem sūtīja dēlus — varoņus, kuri savu dzīvību ziedojot, atguva mums brīvo Latviju! Mūsu māte, latvju māte vis-spilgtāk izjuta upuru nepieciešamību, izteica latvisko gribas spēku un pienākuma apziņu. Visu, visu, mūsu mātes deva līdzī, vadīdamas dēlus brīvības karā: savu sirdi, savu ticību uzvarai. Jo dzejnieka vārdiem sakot: „...latvju mātes maigi siltais klēpis auklēja šo svēto kvēli ciešanās ar smaidu: tā tautas gara spožai atdzimšanai ticēja, kas pilna tēvu zemes varenības gaidu...“ („Nepabeigtā kauja“).

Kad jūs Brāļu kapus apmeklējot, redzat sirmas māmiņas un tēvus pie mīļo varoņu kapiem sērstat, tad zināt, — tie kritušo varoņu mātes un tēvi, bieži no tālienes nākuši.

Moraliski laba un tīra ir tā griba, kas izpilda savu pienākumu un netop vadīta no materialā mērķa, bet vienīgi no pienākuma dziņas, kaut tas sagādātu arī ciešanas. Mūsu mātes un tēvi šo gara skaidrību iznesa spošā brīvības saulītē. Šajā sakarībā lai šodien atceramies nezināmo māti, kas 1919. gada 3. janvārī izvadīja cīņā Kalpaka cīnītājus Rīgu atstājot, pavādīja tos līdz tiltiem un ar krusta zīmi svētījusi, tilta galā saļima. Lai pieminam šodien kādu sirmu māmuļu, kura Bermondta uzbrukuma laikā Kuldīgā savā dzīvoklī noslēpa no ienaidnieka nāvīgi ievainoto vītni Kalviņu, kopa to līdz nāves brīdim un šodien apkopj viņa kapu, atteikdamās no jebkādas godināšanas un materialā atbalsta.

To spēj tikai mūsu, — latvju māte. Lai svēts tādēļ un slavēts mūsu baltās māmuļas vārds! —

Nedrīkstam šodien un turpmāk aizmirst arī mūsu tēvus. Arī viņiem pienākas gods un pateicība par bērnu audzināšanu. Šodien un turpmāk „tāpat sirsnībā un mīlestībā spiedīsim arī tēva sastrādāto, dažkārt tulznaino

roku. Viņš strādā, rūpējas un gādā par saviem dēliem un meitām, ja arī bieži viņš nespēj vārdā izteikt, ko viņa sirds jūt“ — (K. Ulmanis). Pateicoties tēva raksturam un gribas spēkam, kopš sirmās senatnes latviešu dzimta pazīst stingru, noteiktu kārtību: tēvs un māte vispirms, tad dēli un meitas. Mūsu tēvi nevarēja būt tik tuvi bērniem kā mātes, jo viņus nodarbina tīri materialās rūpes un vienmēr darbs ārpus mājas. Bet arī tad mēs jūtam viņu, viņa autoritāti, viņa tuvumu. Tēvu mēs īsti sākam saprast un novērtēt daudz vēlāk, kad mums top skaidras viņa darba gaitas, viņa darba vērtība, rūpes un gādība mūsu labā, viņa garīgās attiecības ģimenē. Tad bieži ir brīži, ka mums gribas būt tēva tuvumā vairāk kā pie mātes. Tēva rūpēs un gādībā par mums arvien vērojama dziļa mīlestība uz mums, garīgais pārākums un tīrība, kas nekad neizpaužas tik atklāti kā mātei. Lai mēs ietu kur iedami, tēva garīgais krietnums un pārākums, viņa svētība mūsu dzīves gaitām, viņa ticība mūsu vietai un sūtībai tautā un valstī iet visam mūsu mūžam līdzī, jo: „Kurz eju, ko vien daru, Man pastāvīgi šķiet: Ar klusu palmas zaru, Man tēvs man blakus iet!..“ — saka dzejnieks Fricis Bārda. Mans tēvs man blakus iet! Jo mūsu, latvju tēvi vispatiesāk izprata, ka ģimenes garīgais satvars un gods ir svēts un sargājams un viņš ir atbildīgs par to, bērnu dvēsele Dieva „no debesīm nolaista sudraba ķēdītē“ — dārgums, ka saskanīgās ģimenes labā no svara ģimenes veselīgums un gara spēks. Tēvs rūpējas, lai dēls izaugtu par savas tautas krietnu personību, krietnu arāju vai cita darba darītāju un garīgi un fiziski būtu tik stiprs kā ozols, „kas krūtīm kalnus stumj, rokā nes zobentiņu“. Kāds prieks un lepnums mūs pāršalca tad, ja garīgā darbā, vai pie arkla laukā, vai darbnīcā saņēmām tēva uzslavu vai uzmudinājumu. Vai tad nejutāmies tāpat kā toreiz, kad māte mūs iemācīja lasīt? — Mūsu tēvu dzīvais gars un rūdītais gribas spēks

arvien dēlos veidojis krietnus darba darītājus, tautas tiesību un gara cīnītājus, lielas personības un varoņus. Jo pēc tā paša dzejnieka vārdiem, latvju tēva stingrais dzīves likums audzēja pie arkla dēlus brīvās tautas cīņām, un asinis degts senču varoņgars tos draudzēja ar tautas nākamības laiku svētām ziņām.“

Mūsu valsts atbrīvošanas cīņu gaitās mēs vērojam ļoti daudz gadījumu, kuros tēvam piekritusi izšķirošā loma dēla varoņgaitās. Kad dēls šaubās, vai paklausīt Pagaidu valdības aicinājumam, stāties cīnītāju rindās, skan pārmetuma pilna sirmā tēva vārdi: „Acīmredzot, esmu bijis tev slikts tēvs, ja tagad prasi mana padoma, ko tev darīt.“ Tas bija teikts vienīgajam dēlam ģimenē. Vai šos tēva vārdos neskan Lāčplēša gars? Mūsu tēvi līdzīgi mātēm nav vairījušies no pienākuma audzināt un stiprināt dēlos to garu, kas ģimeni, tautu un valsti ceļ saulītē, dara lielu un slavenu. Pie šī gara audzinātājiem pieder: mūsu tautas Vadoņa **Kārļa Ulmaņa**, tautas varoņa ģen. **Baloža**, plkv. **Kalpaka**, ģen. **Berķa**, kapt. **Grundmaņa**, kapt. **Zolta** un daudzu citu diženo tēvi.

Latvju tautas atbrīvošanas cīņu vēsturē mēs sastopam daudz piemēru, kuros mūsu tēvi izceļas kā uzpurēšanās un varonības paraugs. Dēlus cīņās vadīdams, tēvs deva līdzī vai vienīgo zirgu, svešās varas okupācijas laikā no vācu kareivjiem iemainītus ieročus un municiju, lai kauju lauki neciestu karotāju trūkuma dēļ, tēvi uzņēmās sardžu, aizsardzības un kārtības pienākumus aizmugurē. Mūsu atbrīvošanas cīņu vēsturē zināmi gadījumi, kur tēvs, uzzinājis par sava dēla varoņnāvi, ierodas pulkā, lai stātos kritušā dēla vietā un aizpildītu radušos robu cīnītāju rindās.

Tādi bija mūsu tēvi, mūsu sirmie, varonīgie tēvi. Tādiem jābūt arī mums, — viņu dēliem un dēlu-dēliem. Jo mūsu tēvu gars uz mums arvien vēl runā svētu atziņu,

kurai mūs jāpasargā dzīves grūtībās un tautas briesma
brīžos, proti: — „To varoņgaru, dēls, kas senču aizdegts
rit mūsu asinīs, ticu tevī stipru esam. Nes tos tālākām
audzēm un darbos rādi, kas īstam latvietim pienākas.“ —
Tādēļ dziļā godbijībā, patiesā sirsnībā un mīlestībā sprie-
dīsim mūsu tēva sastrādāto, dažkārt cieto un tulznaino
roku!

Mēs redzam, kāds spēks mitis latviešu ģimēnē, kas
veidoja un darija varenu tautu un mūsu valsti darbos,
cīņās un uzvarās. Jo tikai šāda ģimene, kur pamatā šie
tikumiskie spēki, spēj nosargāt tautu no bojā ejas.

Varenais celtniecības laikmets mūsu zemē, kas lat-
viskās saules spožumā ceļ varenās materialās un garīgās
vērtības, lai attaisnotu tautas sūtību dzimtajā zemē, nav
vienaldzīgi garām pagājis tautas pamatam — ģimenei,
tautas veselīgai un skaitliskai augšanai, tautas dzīvā
spēka nepārtrauktam plūdam paaudžu paaudzēs. Šai
sakarībā, mūsu valsts vadības domas un rūpes pievēr-
sušās latviešu ģimenei, kā mūsu dzīvās un mūžīgās valsts
stūrakmenim, par kuru mūsu tautas Vadonis **Kārlis
Ulmanis** saka dziļi patiesus vārdus, un proti: „Ģimene ir
stūrakmenis visā mūsu valsts dzīvē un katra cilvēka lie-
lākā manta ir viņa paša raksturs un dzimta.“

Jāatzīst, — vienā ģimeņu daļā pēdējos gados bija
radies pagurums, tikumisko spēku un rakstura stingruma
atslābums. Tādēļ šie tautas Vadoņa vārdi vairāk kā
vietā. Tādēļ valsts vadība uzņēmusies rūpes ģimenes tiku-
miskos spēkus un svēto nozīmi pacelt senā godībā. Ģime-
nes diena katru aicina ņemt dalību valsts vadības rūpēs
par veselīgu, saskanīgu un vienotu latviešu daudz bērnu
ģimeni, nostiprināt apziņu, ka bez veselīgas un saskanīgas
ģimenes dzīves neviena tauta nevar zelt un pastāvēt. Tas
nozīmē, ka ģimenes dienas uzdevums mums atgādināt to,
kas jau no sirmās senatnes likts latviešu ģimenes pa-
matos: — ģimenes vienību un uzticību.

Domāsim un rūpēsimies par ģimenes iekšējo vienības spēku, to vienību, kuru visvairāk vājinājušas un dragājušas latviskam garam svešas un naidīgas idejas priekš 1934. gada 15. maija, politiskām partijām pastāvēt. Kur nav vienības, tur trūkst arī uzticības. Kur spēcīga ģimenes vienība, tur plaukst pieticība, satiecība un uzticība. — „Tādēļ vispirmā lieta, pēc kuras jādzenas, ir tā, — saka mūsu tautas Vadonis **Kārlis Ulmanis**, — ka starp vecākiem un bērniem nodibinājas visciešākās mīlestības un draudzības saites, kuras dibinājas uz pilnīgu abpusēju palāvību un uzticību. Cīņā iedami, lai jaunie neatraujas no veciem un vecākie lai neatstumj jaunāko rokas. Galu galā nav nevienam labāka drauga par tēvu, un labākas draudzenes par māti. Tas zēns savā mūžā nenoklīdīs uz maldu ceļiem, kurš savā tēvā un mātē atrod vislabākos draugus, kuru priekšā viņam nav nekādu noslēpumu.

Katram tēvam vajadzētu uzskatīt par savas dzīves dārgāko mantu attiecības ar saviem dēliem, kurās valda uzticība un palāvība, un izsargāties no visa tā, kas šīs labās attiecības varētu traucēt, vai pat iznīcināt. Un nav nekas pasaulē spējīgāks uzturēt un nostiprināt labas attiecības starp tēvu un dēlu, kā kopīgs, pievilcīgs darbs.“

Šo no mums pa daļai aizmirsto atziņu tautas Vadonis atgādina ģimenes dienā, likdams mums pie sirds ģimenes vienības un uzticības garu, vienības spēku mūsu ģimenēs. Tas ir atgādinājums atjaunot un stiprināt ģimenes vienību, savstarpējo uzticību, citiem vārdiem: nekad nepazaudēt māju ar zelta logiem. Šķiet, katram skaidrs, ka tur, kur ģimenē valda saskaņa un vienības gars, — plaukst mīlestība uz dzimtu, dzimto vietu, tautu un valsti, veidojas latviskā gara cēlums, aug lielas personības. Tādēļ lai stiprinājam ģimenes iekšējo vienību, kā pamatu saskaņai starp vecākiem un bērniem, starp vecāko un jaunāko paaudzi, starp ģimeni un valsti. Cik stipra būs ģimenes vienība, cik liela savstarpējā uzticība ģi-

menē, tikpat stipra un liela tā būs pret valsti, valsts vadību un valsts mērķiem. Nepiemirsīsim nekad seno pātiesību: kāda ģimene, tāda tauta un valsts.

Arī ģimenei jāprot ziedoties, jābūt gatavai nest upurus valsts labā; tas jāpilda kā svētākais pienākums, nedomājot par uzslavu un pateicību. — Jo ģimene būs lielāka, jo priekšzīmīgāk tā veiks sabiedriskās un nacionalās audzināšanas uzdevumus, kurus mums atgādina 15. maijs. Daudzbērnu ģimenē bērni mācās draudzīgi sadzīvot savā starpā un ar to gūst tik nepieciešamo satiecības garu, ģimenes vienības apziņu, kuras labā reizēm jāuzpurējas, jāatsakās no pašlabuma, citiem vārdiem, — jābūt pieticīgam. Pietiecības, satiecības, uztiecības vārdā bērni gūst pienākuma, atbildības un autoritates izpratni, mācās saņemt disciplīnu, kā sabiedriskās kārtības nepieciešamāko īpašību. Augdami un veidodamies lielākā brāļu un māsu pulciņā, bērni vislabāk izprot ģimenes vienības spēku un šī spēka svarīgo nozīmi tautas un valsts dzīvē. Vecāku vadīti, viņi iegūst dzīvei nepieciešamās zināšanas un jau ģimenē viņos veidojas raksturs, kas noteic viņu dzīves uzdevumus un turpmākās attiecības pret ģimeni, sabiedrību un valsti.

Vecāki! Audzināsim mūsu lolojumus ģimenes vienības un savstarpējās uztiecības garā, kā to prasa latviešu ģimenes senie tikumi un jaunais laiks. Un tu, jaunatne! Uzklauti vienmēr savu vecāku — mātes un tēva balsi ģimenē un ārpus tās, tad tev nebūs pa dzīves mežu jāmaldās un jāmeklē aizmirstā taka uz dzimto vietu — māju ar zelta logiem.

Vienoti ģimenes dzīvē un valsts darbā, mēs atdzimsim garīgi un fiziski un nesadragājamā uztiecībā mūsu ģimenei un tēvzemei, tautai un brīvībai veiksīm vareno Latvijas latvisko celtniecību!

Māja ar zelta logiem aicina mūs!

Latviešu dzīvesziņa par ģimeni

Mūsu dainas satur daudz svarīgas atziņas, kas savu nozīmi nav zaudējušas vēl mūsu dienās, un kuras allaž par jaunu atgādinamas, lai tās būtu par svētību mūsu dienu cilvēkam un mūsu laiku ģimenei. Tādēļ šogad svinamajā Ģimenes dienā lai mēs īsu brīdi pakavējamies pie latviešu dzīvesziņas par ģimeni.

Pirmā svarīgā dzīvesziņa par ģimeni ir tā, kas bērnus nostāda godbijīgās attiecībās pret vecāku sargātām un tālāk nestām tradīcijām. Latviešu senā gudrība ir vienmēr stāvējusi par veco, labo, derīgo ierašu, kā vienas ģimenes, tā dzimtas, tā visas tautas ierašu cienīšanu un sargāšanu. Bērniem nevien jāaug ģimenē, bet jāieaug ģimenē, jāieaug ģimenes garā, tās svētos, no paaudzes uz paaudzi mantotās ierašās, piekoptās tradīcijās. Bērniem jāieaug ģimenē, tiem jāiet pa senrādīto tikumības ceļu, lai tad stipri miesā un garā, skaidri savos tikumos tie varētu izaugt no ģimenes loka un ieaukt sabiedrībā, līdzī paņemdami senču ierašu labāko mantojumu. Šo domu mums atklāj šāda daina:

„Tēva tēva laipas mestas,
Bērnu bērni laipojas.“

Ģimenē sastopas tālā pagātne ar tālo nākotni. Ģimenē tēvu tēvi met laipas, pa kurām bērniem un bērnu bērniem iet no pagātnes uz mūžīgu nākotni. Ģimenē dzirdamas senču balsis, kurām sekojot, ceļš ved pretī tautas mūžībai. Šī tautas dzīvesziņa atbalsojas šādos mūsu **Prezidenta** zīmīgi teiktos vārdos: „Kad klusi zemnieks arklam pakaļ iet, tad viņš nav viens un vientuļš nejūtas. Jo, redzi, viņš sevī jūt, ka pie labās rokas viņam līdzī soļo senči, kas šīs pašas tekas staigājuši gadu simtus. Tie palīdz viņam vagu taisnu dzīt un taisnu ceļu dzīvē

staigāt, palīdz domāt skaidras, cēlas domas, kas viņu arvien no jauna jo ciešāk pie zemes sien. Bet pie kreisās rokas arājam līdzī staigā viņa bērni, bērnu bērni un visas nākamās paaudzes, kuru dzīvi viņš klusībā skata. Un zemnieks top patstāvīgs, drošs un neatkarīgs. Viņu stiprina un dod viņam spēku pienākuma apziņa pret savu dzimtu, pret savu cilti, pret savu tautu.“

Cieņa pret simtu gadu vecām ierašām, to sargāšana un tālāka nešana, izvirza tālāk paklausību, bērnu paklausību vecākiem. Jau pieminētās dainas turpinājumā atrodam šo svarīgo dzīvesziņu:

„Tie bērniņi laipojas,
Kas klaus' tēva, māmuliņas.“

Paklausībā var tikai notikt ierašu sargāšana, tikumu saglabāšana, garīgo spēku apvienošana. Tikai ar paklausību ir ejama laipa, kas savieno pagātņi ar nākotni. Nevien šādā ziņā latviešu dzīvesziņa uzsver paklausību. Vispāri bērnu gods un viņu svētība stāv sakarā ar paklausību tēvam un mātei. Mums pazīstamam Svēto rakstu likumam: „Tev būs savu tēvu un māti godāt...“ stāv blakus latviešu dainas pamudinājums un aicinājums:

Ai, bērniņi, ai, bērniņi,
Klausat tēvu, māmuliņu!
Mūžam saule debesīs,
Ne mūžam tēvs, māmuliņa.

Mēs izjūtam no šīs dainas, ka paklausīt tēvu, māmuliņu ir tikumiski cēli, lietderīgi, dzīvē nepieciešami. Saproņams, šī paklausība nav bez problēmas: vai vienmēr paklausīt, vai katram tēvam un māmuliņai paklausīt, vai arī tad, kad vecāki bērnu māca uz ļaunu, kā, piemēram, zagti, melot un tamlīdzīgi.

Dzīvesziņa nav vienpusīga. Ja tā prasa bērnu paklausību pret vecākiem, tad tā arī uzliek lielu atbildību

vecākiem, kas tiem ir jānes par saviem bērniem. Daina zīmīgi apstiprina:

Kas gulbīti baltu taisa,
Ka ne jūras ūdentiņš?
Kas bērniņus lietā lika,
Ka ne tēvs, māmuliņa?

Lietā būt liktam ir senās latviešu gudrības pasludinātais dzīves mērķis, lietpratīgais dzīves noslēpumu un panākumu atrisinājums. Lietā liktais ir izaudzinātais ģimenes loceklis, kas lieti der darbos un vārdos. Viņš ir likts tieši tanī vietā, kur viņš ir nepieciešams, kur viņš spēj vislabāk savus miesīgos un garīgos spēkus izmantot sava, tuvākā un visas savas tautas labā. Bet kas tad spēj cilvēku lietā likt? Dzīvesziņa šoreiz atbild, ka tēvs un māmuļa. Tā ir liela dzīvesziņa, un proti, ka cilvēks izaug tāds, kādu viņu audzina tēvs un māte, kādu to veido vecāku labās pamācības un vēl cēlāka priekšzīme, ka cilvēks izaug par krietnu, derīgu ģimenes, un līdz ar to sabiedrības, locekli, ja to audzina, lietā liek nevien tikai māte, nevien tikai tēvs, bet abi divi viņi — kā tēvs, tā māte. Abiem viņiem ir jāstāv lielā tikumiskā augstumā, varenā garīgā spriegumā, lai viņi varētu godam pildīt savu vecāku pienākumus un bērniem nebūtu grūti no sirds dziļumiem viņiem paklausīt.

Dzīvesziņa, ko sniedz mums dainas, runā arī par tēva un mātes atsevišķo lomu un nozīmi ģimenē. Divus svarīgus pienākumus senā dzīvesziņa piešķir **tēvam**: viņš ir gādātājs, maizes devējs un viņš ir mīļu vārdu devējs.

Ņem, Dieviņi, ko ņemdams,
Neņem tēvu — gādātāju,
Neņem tēvu — gādātāju,
Mīļu vārdu devējiņu.

Pie kam aiz šiem mīļiem vārdiem stāv „gudrais padomiņš”. Ar mīlestību teikt gudru padomu un apgādāt savus bērnus ir tēva pienākums un atbildība. Vadīt bērnus

darbos ar gudru padomu, ar mīļu, bet autoritatīvu vārdu
audzināt viņu raksturu, un nospraust viņiem noteiktu
dzīves mērķi ir tēva dzīves labākā daļa, ko dod viņš savai
ģimenei. Viņš arī ir tas, kas ir savas ģimenes gādnieks,
kam rūp, lai bērni nepaliek bez maizītes. Šis atziņas
mums liekas tik vienkāršas, ka tās nemaz nevajadzētu
minēt un par tām nevajadzētu runāt. Tomēr dzīvē bieži
sastopamies ar tēviem, kam pietrūkst gudrā padoma savu
bērnu izaudzināšanai par krietniem cilvēkiem, kas bojā
savu bērnu raksturu ar nepārdomāto rīcību, kas ar sa-
vām rupjībām samaitā bērnu prieku. Un, diemžēl, ir tēvi,
kas atrauj bērniem maizi, kas dažkārt bērniem pasniegto
dāvanu vai pabalstu izlieto savu neapmierinamo dziņu
apmierināšanai.

Latviešu dzīvesziņa augstu ceļ tik krietnu, labu tēvu.
Dainu skarbākie vārdi veltīti tēvam dzērājam, palaidnim,
sliņķim, neprātīgajam.

Gudrais padoms nav vienīgi tēvam, bet tas ir arī
mātei. Daina liecina:

Kad pietrūka padomiņa,
No māmiņas pavaicāju.

Mātei, tāpat kā tēvam, ir mīļi vārdi. Tomēr dzīvesziņa
tai piešķir sevišķu siltumu un gaišumu. Mātei ir sirds
siltums un dvēseles gaišums, kas izpaužas sirsnīgā mī-
ļumā. Raksturīgu liecību dod šāda daina:

Degu skalū, degu sveci,
Tumša mana istabiņa;
Ienāk mana māmuliņa
Tūdaļ gaiša istabiņa.

Tā ir **mīlestības**, lielas, nesavtīgas mīlestības gaisma, kas
ar mātes soļiem ienāk istabā, kas ar vārdiem iekrīt bērnu
sirdīs. Bērni tādēļ zina, ka neviens tā viņus nemīl, kā
mīl labā māmuliņa. Īstai mātei rūp bērnu dzīve un ceļi,
tai sāp katra bērna sāpe un tā priecājas līdzī katram
bērna priekam. Īstā māte dzīvo līdzī nevien saviem, bet

arī citu bērniem. Mātes mīļums izaug no viņas sirds mantu pārbagātības.

Pie mātes goda pieder, pēc senās latviešu dzīvesziņas, trīs lietas.

Bija man, bija man
Trīs lietišas glabājamās:
I guntiņa, atslēdziņa,
I bērniņš šūpulī.

Uguns, atslēga, šūpulī! Mājas pavārds, dzīves kārtība un bērns ir tās trīs lietas, par kurām jārūpējas sievietei, ģimenes mātei. Mātes slava ir spodriība un kārtība viņas mājā, lietprātība un lietderība ģimenes labklājības uzturēšanā un viņu bērnu pulkā. Citur māte slavu nevar gūt, un arī viņai nav jāgūst. Daži, varbūt, teiks, ka tas tā bija agrāk, ka tagad tā domāt un runāt ir vecmodīgi, ka šāda dzīvesziņa atņem sievietēm tiesības. Nav lielāka tiesība sievietei, ka kļūt mātei un celt savu mājas kulturu. Ja vīri tagad atstāj savas sievas, tad vaina būs meklējama arī tur, ka dažkārt mūsu dienu sievietei trūkst šī visu gudrā dzīvesziņa par savu lomu ģimenē, par savu vietu pasaulē.

Nepietiek ar to, ka māte tikai laiž pasaulē bērnus, viņai pie tiem arī jāpaliek, jo tikai tad piederēs viņai bērnu sirdis un bērnu mīlestība. Tad bērni nebeigs teikt:

No sirsniņas es mīlēju
Savu baltu māmuliņu.

Latviešu dzīvesziņa nepaiet garām arī brāļu un māsu attiecībām. Ģimene ir tikai tad ģimene, kad tā ir vienota dzīves un interešu kopība. Pie ģimenes dzīves pieder arī vienprātības un saderības tikums, brāļu un māsu mīlestība un izpalīdzība. Īpatnu tikumisku imperatīvu dod šāda daina:

Mīli, mīli tēvu, māti,
Vēl mīlāki brāļi, māsu.

Tas ir latviešu dzīvesziņas īpatns motīvs; tas prasa brāļus un māsas vairāk mīlēt nekā tēvu un māti. Šī doma ir dziļa, jo šī brāļu un māsu savstarpējā mīlestība veido nesaārdamu vienas ģimenes dzīves vienību, kas uzskatama par pamatu tautas dzīves vienībai. Ja brāļi un māsas saderīgi, tad saderība būs nevien starp viņiem, bet arī starp viņiem un citiem. Ja ģimeni uzlūko par tautas pirmšūniņu, tad ar to saprotam, ka ģimene ir tautas dzīvā spēka pirmā devēja un uzturētāja. Ja ģimeni uzlūko par tautas vienības stūrakmeni, tad ar to saprotam, ka ģimenes vienotībā dibinās tautas vienība, ka ģimenes vienības stiprumā ir valsts stiprums.

Latviešu dzīvesziņa priecājas, ja brāļi vienu ceļu staigā, vienas domas domā, ja māsas mīļi dzīvo savā starpā, ja brāļi mīlē māsu, un māsa brāli.

Brālīt's, māsu mīlēdams,
Lai pā metā zobeniņu;
Ej, māsiņa, viegli pāri,
Nelauz manu zobeniņu.

Sarkanājis ābolinis
No kātiņa vien ziedēja,
Māsa savus bālēliņus
No sirsniņas vien mīlēja.

„Labu vien novēlēt“ — ir brāļu un māsu tikums. Un „ko varēji palīdzēt“ ir brāļu un māsu cēlais pienākums.

Latviešu dzīvesziņa, no dainām smelta, rāda skaistu ģimenes ceļu, kas ved uz tautas mūžību. Tā izceļ vērtīgus tikumus, un atgādina svarīgus pienākumus. Ģimenes dienā, un nevien tikai šinī dienā, bet visu gadu un visu mūžu, šī dzīvesziņa lai mums stāv galvā un sirdī, un lai, uzticīgi sekodami tai, mēs mantojam prieku un laimi, mēs izpildam to, ko Dievs mums licis izpildīt, un mēs saņemam svētību, ko steidzīgais laiks nesagrauj un nesamaitā.

Dir. M. Jansons

Bērns ģimenē

Parasti cilvēks savu bērnību atminas kā „saulainu stūrīti“, kur viss ir dzidras gaismas pilns, kur zvaigznes spožāk mirdz, kur ziedi ir skaistāki, skan sidrabsmiekli un dziesmas, kur lido zelta sapņi, cilvēks cilvēkam tuvāk stāv, kur pati laimes māmuliņa nāk sērst... No atsevišķiem gadījumiem, parādībām un lietām gadu virknei pāri ejot ir izveidojusies nebeidzamas gaismas plūdums, ir radusies vesela simfonija, kas skan dvēselē arī vēl tad, kad cilvēks tuvojas mūža noslēgumam.

Šī bērnības laika saules un gaismas izjūta, protams, slēpjās pa daļai pašā cilvēkā — viņa psihē, kas nogremdē aizmirstībā visu tumšo un drūmo, paturot tikai gaišo. Jo vairāk tas notiek augošā bērņā, kas pakāpeniski mozdamijs no neapziņas apziņā — visu jauno, neredzēto, neaptveramo skata kā lielu apžilbinošu brīnumu. Bet neapšaubami arī ārējā pasaulē šai prasībai ir savi pamati.

Vispirms bērnības saulainība cieši jo cieši saistas ar vecākiem — tēvu un māti, ar gadījumiem, kuros bērns izjūt sava tēva vai mātes mīlestību, kas pati par sevi bērņa apziņā ir saules un zvaigžņu brīnišķās gaismas caurstarota.

Šie gadījumi tūkstošiem virknēdamies kā ziedi vaiņagā, veido cilvēka bērnības pasauli. Tur mirdz rītos rasotās pļavas un lauki, saules staros likstošie dārzi, kur viņš — mazais bērns, tecējis līdzī savai mātei, vai viņu tēvs uz rokām nesis; kur ritējis vecāku darbs — nopietnais, smagais, tomēr svēta un gaiša prieka apdvestais.

No šīs bērnības pasaules šurpu skan vēl mātes dziesmas ar kluso ratiņa dūkšanu, kas mazo bērnu cauri miegam šūpoja kādā brīnišķīgā gaismas pasaulē; tur

klusās naktīs, kad bērns mulsumā cēla savas acis pretī zvaigžņotajām debesīm, jūtoties sīks bezgala varenajā izplatījumā, tomēr mierīgs un drošs blakus tēvam vai mātei. Tur slimības gadījumi, kad smagiem murgiem cauri bērns tomēr jūta savas mātes mieru nesēju roku un glāstu; tad — braucieni ciemā, vai plašajā vēl neredzētajā pasaulē, kad mātes klēpī bija tik labi klausīties ratu un ceļa smilšu vienmuļajā dziesmā, un apzināties, ka tēvs drošu roku vada zirgu. Vēl un vēl simtiem dažādu veidu, kuros bērns izjuta vecāku gādību un atdošanos viņam — bērnam. Vecāku dzīves grūtības un smagumi, kas tiem bija jāpanes, par kuriem māte (varbūt kopā ar bērnu) klusi lūdza Dievu. Varbūt tur stāv arī vecāku nāves gadījums, kad pirmo reizi bērns piešķārās nepielūdzamam liktenim, pārdzīvojot pirmās traģiskās ciešanas, kas tomēr kā ar svētu mirdzumu vai oreolu ir izrotājis aizgājušo, nekad vairs neatgriežamo bērniņu...

Tālāk — bērniības gaišie pārdzīvojumi un saulainība saistas ar brāļiem un māsām, ar kuriem bērns kopā audzis un veidojies, ar kuriem kopā dalījies priekos un bēdās, dzīves guvumos un zaudējumos. Kopējās rotaļas, kopējās fantazijas, pasakas un sapņi, kopējais darbs, palīdzot mātei vai tēvam; tad ganu gaitas, kopējie soļi pa grāmatu tekām, varbūt vēlāk — skolas gaitas — viss tas rada ap bērnu sevišķu pasauli, kurā viņš mācas dzīvot, mācas pazīt dzīvi un attiecības tajā; mācas atsacīties un dalīties ar citiem, sacensties, turēties līdzī citiem vai arī tiem pa priekšu soļot. Tā ir īpatnēja vide, šī brāļu un māsu pasaule, kurā bērns top par cilvēku, kurā veidojas viņa dzīves īstais stils un dzīves ideāli, kam vēlākā mūžā ir tik liela nozīme.

Šo bērna un viņa brāļu un māsu veidoto pasauli papildina citi bērni, kopā radīdami vieglu pāreju no bērna

šaurās egocentriskās dzīves uztveres uz sabiedrisko uztveri.

Nav daudz jāpaskaidro, lai saprastu, ka bērna istā pasaule un bērnība iesākas taisni tad un tur, kad rodas rotaļu biedri un viņa mazās dzīves līdzgaitnieki. Tas, ko dod tēvs un māte — ir gan ļoti daudz un neizsakami svarīgi, taču viss tas ir tomēr un paliek lielu cilvēku lietas un vērtības — bērnam tālas, grūti aptveramas, kā priekšā viņš ir mazs, siks un nevarīgs. Turpretim dzīve, ko bērns veido kopā ar citiem bērniem — tā ir viņa paša radīta; tur viņš ir līdzvērtīgs partners citiem, tur viņš ir cīnītājs un uzvarētājs, cietējs, prieka un sāpju nesējs.

Tāpēc tikpat svarīgi, kā tēvs un māte, tikai īpatnējā nozīmē, bērnam ir citi bērni — pirmā kārtā brāļi un māsas, ar kuriem pati daba to saista tīri organiski, tad — draugi un rotaļu, vēlāk skolas biedri, ar kuriem kopā ir uzsākts gaišais, bērna ticības pilnais mūža gājums.

Runājot par saulainiem iespaidiem bērnībā, nedrīkstam aizmirst arī citus cilvēkus un darbiniekus mājās un ārpus mājas, ar kuriem bērnam nākas sastapties, kurus viņš vēro un dziļi ieņem savā dvēselē: šo cilvēku darbs, viņu runas, dziesmas un smieklī, viņu dzīves paņēšanas spēja, viņu pieskaršanās bērnam — laipnais smaids, viegls glāsts, saudzīgs rājiens, palīdzīga roka, kur tas vajadzīgs, draudzīga pamācība, — viss tas ir pozitīvs sabiedriskās audzināšanas veids, kas pakļauj bērnu un pievelk kā saules gaisma pievelk jaunu asnu.

Jo sevišķu nozīmi šie citi cilvēki dabū dažādos svētkos, tautas tradīciju izpaudumos, svinībās, kas ienes jaunu satraukumu un savīļņojumu ikdienas dzīvē. Šie svētki bērna dzīvē gan ieņem paši par sevi izcilus vietu, vienodami viņu ar pārcilvēcisko, ar mūžīgo vērtību pasauli, tradīcijās, ticībā.

Kā milzu šūpotnēs bērņības laiks aizledo vienā ritmā ar svētku periodisko maiņu: pāri „klusās nedēļas“ svētsvinīgajam skumju apdvestajam mieram, pāri Lieldienu zvanu un cīruļu gaviļēm zilajās pavasara debesīs, pāri Vasaras svētku zaļo meiju reibumam, pāri Jāņu ugunīm, vaināgiem un ziediem — uz balto Ziemas svētku gaišo eglīti, lai pēc tam iesāktos no jauna gaidas un ilgas pēc šo svētku gaismas, prieka un laimes...

Un beigās — pati daba ar sauli, debesi, ūdeņiem, mežiem, druvām, ziediem, putniem, dziesmām, ar vienmēr pārdzīvojumu pilno gadskārtu miju — ir bērņibai mūžīgs gaismas, brīnumu un skaista prieka avots, kas nebeidz burbuļot vairs visu mūžu. Daba un viņas priekšmeti bērņam ir dzīvas būtnes, ar ko var sarunāties domās, skaļos vārdos, prieka saucienos. Daba bērņam ir nebeidzamu vērtību krātuve; viņa uzglabā it visus bērņa pārdzīvojumus un notikumus. Un kad pēc gadiem iznāk iet pa bērņībā staigātām tekām, tad no katra koka, akmeņa, upes kraujas, apsūņojuša tiltiņa, vai šķūnīša pļavā, no uzkalniņa vai noras, no ganu ceļa vai birstalas skan pretim bērņu dienu balsis — plūst gaišās saulainās bērņu dienu izjūtas...

Domājot par šo saulaino bērņību un par viņas gaismas avotiem, ir jāatzīst, ka bērņības laiks pats ir kļuvis mūsu dzīvē par gaismas avotu, no kurienes mēs gūstam gaismu, siltumu un arī spēku tad, kad mums jāizšķiras par vienu vai otru ejamo ceļu, daramo darbu, par rīcības veidiem, vai kad mūžā ir pietrūcis gaismas un siltuma, — lai atkal atjaunots spētu tālāk iet.

Ja cilvēks visu mūžu spēj sajūst darba prieku, darbā gribu un ticību dzīvei, dzīves jēgai, tad tas ir tāpēc, ka bērņībā viņš to ir mantojis savā ģimenē, un par to pauž viņa atmiņas no saulainās bērņības. Ja šodien — pusmūžā un mūža otrajā pusē cilvēks spēj sajūst prieku par otru cilvēku, par tuvāko, spēj būt draugs, spēj uzpurē-

ties, atteikties, spēj kalpot, tad tas ir tāpēc, ka bērnībā tik daudz saules ienesa tēvs, māte, brāļi, māsas, citi cilvēki, — tad tas ir tāpēc, ka visu to cilvēks pats ir mācījies jau no bērnu dienām. Vēl tālāk — ja cilvēks savā dvēselē nes ilgas pēc daiļā, pēc pilnības, pozitīvā un pēc gaismas — domās, sirdī un dzīvē visapkārt, tad šīs ilgas ir tā daiļuma ideāla tāla atblāzma, kas izauga bērnības dvēselē, klausoties mātes dziesmās, meža šalkās un strauta burbuļošanā, skatoties zvaigžņotajās debesīs, tad tas ir tāpēc, ka no bērnības šurp atmirdz mātes etiskais tēls, tēva nopietnais vaigs, kas cilvēkam liek cīnīties, vairīties no netīrā, ļaunā, nedaiļā. Ja kaut cik cilvēks ir derīgs sabiedrībai, tautai, dzimtenei, viņas laukiem, viņas pilsētām, viņas kulturas vairošanai, tad tas ir pateicoties saulainās bērnības laukos izaudzinātam spēkam viņā.

No bērnības šurp sniedzas neskaitams daudzums gan saskatamu, gan nesaskatamu pavedienu, kas auž cilvēka raksturu un rakstura īpašības, kas veido cilvēka personību. Cik saulaina aprakstītā nozīmē būs bijusi cilvēka bērnība, tik saulains būs pats cilvēks visu savu mūžu; tik viņš pats beigās kļūst par gaismas avotu, kas spirdzinās daudzus pagurumā, vājumā, izsīkumā, slāpēs; tik viņš atdos sevi citiem, kas nāks dzīvot pēc viņa, lai nekad nebeigtos cilvēku paaudžu straumes no saulainas bērnības laukiem, pretim mūžībai, pretim dievišķai pilnībai un gaismai, — jo bērnībā top īstais cilvēks, īstais sabiedrības un tautas loceklis, īstais valsts pilsonis.

Bet lai bērnība spētu pildīt savu lomu, — viņai jānorit attiecīgos apstākļos, par kuriem jau runāju. Šos apstākļus rada **pilnvērtīga ģimene**.

Šajā sakarā nerunāsim par tādu ģimeni, kurā ir tikai vīra un sievas kopdzīve bez bērniem. Tāds stāvoklis, protams, nāv normāls, un negribas ticēt, ka latviešu vidū būtu kaut viens cilvēks, kas ar savu gribu būtu ra-

dijis šādu „ģimenes“ formu, kurai taču trūkst jēgas un attaisnojuma.

Par ģimeni, vismaz pilnskanīguma nozīmē, nevarēsim atzīt arī tādu ģimeni, kurā aug tikai viens bērns. Neiedodoties šā stāvokļa analizē, piezīmēsim, ka tādā ģimenē bērns neaug sev piemērotos dabīgos apstākļos, kāpēc viņš nedabū pietiekoši daudz saules, kaut arī vecāki viņu lutinātu, koptu un lolotu bez mēra, jo „saulaina bērniņa“ nav identificējama ar jēdzienu „viegla bērniņa“. Te bērns padots, pa lielai tiesai, vienīgi sev, savām acumirkļīgām iedomām un iēgribām; vecāki viņu dažkārt pilnīgi izolē no apkārtnes, no pasaules pieskārsšanās un tās grūtībām. Tāpēc, vēlāk nonācis dzīves lielceļos, viņš nokļūst sev pilnīgi nepierastos apstākļos, kas viņu mulsina, dara nedrošu, vai citiem maz panesamu, sabiedrībai, tautai maz derīgu.

Par pilnvērtīgu ģimeni varēsim atzīt daudz bērnu ģimeni — ar tēvu un māti, ar citiem mājas ļaudīm, kas piedalās kopējā darbā, kopējā dzīvē, kur valda kopējs dzīves stils, tradīcijas, mērķi un atziņas. Šāda pilnvērtīga ģimene satur visus tos elementus, kas bērnam sniedz saules gaismu un siltumu, un par kuriem runājām iepriekšējās rindās. Šie elementi bija: 1) vecāki ar savu mīlestību, rūpību un gādību, ar savu darbu un tautas pozitīvās tradīcijās bazēto dzīves stilu; 2) brāļi un māsa, kas visi kopā miniaturā veido priekšstadiju tai sabiedrībai, kādā cilvēkam vēlāk nāksies dzīvot; 3) citi ļaudis — veci un jauni, kas darbā, sadzīvē saskaras ar bērnu un dod tam ierosinājumus un paraugas dzīvei; 4) daba un darbs.

Šāda ģimene ir vēlākās sabiedrības modelis: te bērns redz dzīvi visā viņas šķērsgriezumā — no augšas līdz apakšai, no mūža sākuma līdz galam. Te bērns mācas sadzīvot ar sev līdzīgiem; te mācas viņš paklausīt autoritatēm; te vingrinās viņš pats rīkošanā; te no-

māte, ikviens tēvs. Šajā vārdā ieliekam vēlēšanās veidot nākošās mūsu tautas paaudzes garīgi bagātākas un pilnīgākas, nekā mēs paši esam bijuši. Šajā vārdā ieliekams uzdevums — sargāt mūsu zemi un valsti, celt mūsu kulturu! Šajā vārdā ieliekam gribu dot mūsu bērniem vairāk saules! **Bet tas viss piepildams pilnvērtīgā ģimenē.** Ap šo pilnvērtīgo ģimeni visi ir saistīti, visi ir par viņu atbildīgi, visi aicināti to sekmēt un aizstāvēt. Ikvienam jāatceras, ka arī viņš pieder kādai ģimenei, ka viņam jāpieder pie kādas ģimenes, un ka šai ģimenei jāklūst ir pilnvērtīgai, saulainai, spēcīgai, lai mūsu bērni gūtu daudz saules, lai tiem būtu saulaina bērība, lai tiem būtu radīts gaismas un spēka avots visam mūžam!

Bērnu sadzīve ģimenē

Bērnu attiecības pret vecākiem kārtojas ģimenē daudz vieglāk nekā bērnu attiecības savā starpā. Ja arī bērnu un vecāku raksturos dažreiz nav īstas sirsnības un siltuma, tomēr vecāku gādība un audzināšana iepotē un uztur bērnos cieņu pret tēvu un māti. Šī cieņa grožo bērnus, liek tiem apvaldīt savu patstāvības garu un temperamentu. Bet ja tomēr ir atsevišķas ģimenes, kur vecāku gādība un upuri nav bērnos izaudzinājuši pat cieņas un savaldīšanās, tad tādas ģimenes nevar vairs nemaz saukt par ģimenēm. Tās ir ģimenes tikai formālā ziņā, pēc savas čaulas, bet pēc sava iekšējā satura tā ir tikai kopdzīve, kuru noteic kopīga pajume un varbūt arī kopīgs darbs.

Bērnu attiecības savā starpā kārtojas grūtāk vispirms tāpēc, ka bērniem vajaga būt vienlīdzīgiem savā starpā. Ja arī visu laikmetu parašās un dzīves iekārtas nav tā bijis, tad tā ir tikai vēstures novirzīšanās uz kādu laiku no pašas dabas norādītā stāvokļa. Ja vecākie un dažās vietās arī jaunākie dēli ir zinamos vēstures posmos bijuši galvenie vai pat absolūtie mantinieki, tad ar to sabiedrība nav gribējusi izcelt bērnu nevienlīdzību, bet tikai atrast kādu ceļu, kā nesadrumstalot senču ipašumu un saglabāt tam savas ģimenes vārdu. Tikai izņēmuma gadījumos ir gribēts panākt arī jaunāko bērnu pakļaušanos vecākajam, radot viņam pēc tēva nāves patriarcha stāvokli ģimenē.

Bet vienlīdzība ir jēdziens, kas nevien ģimenē, bet arī saimnieciskā un politiskā dzīvē līdz šim palicis tikai ideāls. Jau pati daba it kā pretojas viņam, ievēzdamā dzīvē cilvēkus ar tik dažādām spējām un īpašībām. Šī spēju nevienādība pamudina spēcīgākos un apdāvinātā-

kos arī ģimenes dzīvē uzņemties pārējiem brāļiem un māsām labākajā gadījumā par aizbildņiem, bet daudreiz arī par rīkotājiem. Attiecības nokārtojas vienkārši, ja pārējo bērnu daba ir tik pasīva vai trausla, ka viņi nesaceļas pret tādu grožošanu, bet dažreiz pat uzņem to ar atvieglājuma sajūtu, ka pašiem nav par visu jādomā. Bet ne vienmēr tas ir tā. Daudzreiz tas, kuru grib grožot, saslienas noteikti pretī, jo viņu intereses iet citā virzienā. Bērns, kas mīl grāmatu, ieskatīs kā svētuma nopulgojumu, ja viņu skubinās atrauties no lasīšanas, lai sistu bumbu. Turpretim praktiskas dabas bērns uzskatīs kā slogu, ja grāmatnieks-brālis vai māsa viņu spiedīs klausīties, ko tas lasa vai muzicē.

Bērniem tiesība sargāt katram savu individualitāti, uz kādu viņu virzī tā daba. Par to, ka viņi šai ziņā nenonāk ekstremos, jābūt nomodā tēvam un mātei, bet noteikšana nav jāatstāj tikai nedaudz vecākam vai pat jaunākam brālim vai mātai.

Ja viens bērns ģimenē garīgi pakļāvis sev otru vai vairākus, tad ar laiku viņš pārējo bērnu padošanos sāk izmantot vispusīgāki. Viņš grib, lai tie ir viņam nevien rotaļu biedri un aizpilda viņa laiku, bet lai tie arī samazina un atvieglo viņa gaitas un uzdevumus. Tāds mazais diktators sāk izsūtīt padevīgos brāļus un māsas tais gaitās, kur jāiet viņam pašam, un spiež darīt darbus, ko vecāki vai skolotāji uzdevuši viņam. Tā ir nākošā faze bērnu savstarpējā atkarībā, kura iestājas, ja vecāki nepārūpējas novērst savstarpējo pakļaušanu jau pašā sākumā.

Ja bērns-diktators arī šai fazē izvedis savu gribu, tad brāļu un māsu pakļaušanas vilnis veļas vēl tālāk uz priekšu. Ja līdz šim tāds mazais varmāka gribēja izlietot tikai brāļu un māsu soļus un pakalpojumus, tad tālākajā fazē viņš uzkundzējas arī par brāļu un māsu mantām, apģērbu, naudu un citām lietām.

Ja gribam operēt ar plašākā sabiedriskā dzīvē pazīstamiem apzīmējumiem, tad sākumu šādas nenormalās bērnu savstarpējās attiecības varam nosaukt par protektorātu, kas tālākā gaitā izveidojas par kalpību, lai beigtos ar verdzību pakļautā individa pusē.

Bērniem pieaugot un attīstoties par patstāvīgiem sabiedrības locekļiem, šīs nenivelētās īpašības iegūst vēl krasāku izpausmi.

Pazīnu divus brāļus, no kuriem viens bija stipri uzkundzējies pār otru. Viņi nopirka kopīgi lielu māju uz laukiem un sadalīja to uz pusēm, lai apsaimniekotu katrs savu pusi. Bet dalīšana maz deva, jo enerģiskākais brālis neatzina nekādu robežu. Ja redzēja otra brāļa pļavā labāku sienu, piedalīja to sev; kur auga labāki koki, tos nocirta sev. Apietais brālis nepadevās, sūdzēja tiesā, un cēlās bezgalīga naidošānās nevien pašu brāļu starpā, bet arī viņu ģimenēs, kuras viņi pa to starpu bija nodibinājuši.

Tāpēc, tēvi un mātes, apvaldiet pie laika bērnu patvaldības un uzkundzēšanās tieksmes, lai vēlāk tās nesamaitā nevien viņu, bet arī viņu pēcnācēju un apkārtnes dzīvi.

Vēl riskantāka kļūst bērnu savstarpējā sadzīve, ja kāds no viņiem ir sevišķs tēva vai mātes mīlulis un luteklis. Dažreiz tādu priekšrocību pie vecākiem bērns iegūst tīri nemanot, un vecākiem pašiem neapzinoties. Vai nu tāds bērns ir maigākas, smalkjūtīgākas dabas un atsaucīgāks pret vecāku gādību un mīlestību, vai arī vecāki izjūt, ka viņā vairāk kā citos bērnos atdzimušas pašu vecāku īpašības. Bet egoistiskas dabas bērni prot tuvoties vecākiem arī tad, ja tiem ir gluži pretējas īpašības nekā vecākiem. Viņi drīz izdibina, kas vecākiem patīk, un cenšas tiem izdabāt vismaz acu priekšā. Lai nu būtu kādi būdami tie motīvi, kas atsevišķos bērnus nostāda vecākiem tuvāk kā citus, neaizmirsīsim, ka šādi bērni drīz iz-

pelnas pārējo bērnu skaudību un nicināšanu. Ko mīluši iegūst vecāku aizvējā, to viņi ar uzviņu zaudē pārējo bērnu sabiedrībā un citā savā apkārtnē. Ja viņi arī neizaug mīkstčauļi, tad tomēr viņiem pietrūkst vajadzīgās patstāvības un paškritikas. Palikuši bez vecāku padoma, viņi praktiskā dzīvē nevar koncentrēties un drīz izšķirties par vajadzīgo lietu, bet pa to laiku piesteidzas citi un nobīda viņus sānis un ēnā. Tā nav laimīga dzīve!

Ne katreiz ir izlīdzināta sadzīve abēju dzimumu bērnu starpā. Zēni tiecas būt par daudz vīrišķīgi, nevien noskatoties uz meitenēm kā uz zemākiem radījumiem, bet dažreiz pavisam it kā neredzot viņas. Te atkal vecākiem jānāk laikus palīgā, potējot un ieaudzinot zēnos nevis nicību pret vājāku, bet bruņnieciskumu, palīdzības un aizstāvēšanas garu. Tāds gars mūsu tautā piemītis jau senos laikos, par ko liecina dainas.

„Saulīt' balta to dienīņu,
Kad es augu bāliņos:
Nedzirdēju ļauna vārda,
Ne darbiņa nicinot.“

Saprotams, lai uzturētu bāliņos šādu bruņnieciskumu, māsiņām vajaga bāliņus par to arī cienīt. Arī šāda cieņa ir jau vēsturiska mūsu tautas īpašība.

„Uz bāliņu raudzijos,
Kā uz zaļu ozoliņ':
Kādu darbu tas darija,
Kādu laida valodiņ'.“

Vai atkal:

Mēs bijām div' māsiņas,
Divi mūsu bāleliņi;
Kad atnāca svēta diena,
Katra savu pušķojām.

Ja ģimenē lielāks bērnu pulciņš, tas izklīst vēlākā dzīvē uz dažādām pusēm. Bet īsts ģimenes gars būs šai

saimē tad, ja viņas locekļi tieksies garīgi arvien viens pēc otra, ja viņi nevien ģimenes dienā vai kristībās un kāzās atcerēsies vecākus un viens otru, bet steigsies viens pie otra, tiklīdz sirdī radīsies ilgas pēc tā. Un šīs ilgas vajaga ģimenei iedot līdz saviem bērniem. Tās var iedot bērniem tikai tādas ģimenes, kurās ir savas cildenas parašas, savas tradīcijas, kas pārgājušas no audzes uz audzi, no vecākiem uz bērniem un bērnu bērniem. Šīs tradīcijas dažreiz var būt gluži vienkāršas un viegli izkopjamas, bet no tām netiek vaļā bērnu sirdis. Vai nu tas ir kopīgs svētbrīdis, kas atkārtodamies no svētdienas uz svētdienu, iegelstas bērnu sirdīs, vai miera un satiecības gars, kas mitis šādā ģimenē un blāzmojas bērnam pretī vēlāk visās dzīves aukās. Tā var būt arī dziesma un dzīves prieks, kas rotājuši šo ģimeni un pavadījuši to visās gaitās. Pat labs mātes rausis un tēva svētku miestiņš var saukt dēlu vai meitu svētkos atpakaļ uz dzimto sētu, jo arī tas dveš miera un pietiecības garu.

Pētīsim tāpēc un glabāsim savas tautas labākās parašas un tradīcijas, lai tas ir cements nevien mūsu pašreizējai ģimenei, bet arī mūsu pēcnākamjiem uz audžu audzēm. Bet lai uzturētu labas tradīcijas, cilvēkam vajaga laika priekš ģimenes, vajaga brīvu brīžu, kuros var saaugt ar to un piesūkties viņas gara. Tāpēc neatdosim visus savas atpūtas brīžus pilsētās kafejnīcām vai sportam, un uz laukiem sabiedriskai dzīvei, bet paglabāsim no viņiem pienācīgu daļu arī savai ģimenei. Mēs redzēsim, cik drīz mums šī ģimenes atmosfera kļūs nevien patīkama, bet pat nepieciešama, un mēs pieliksim arvien vairāk rūpju arī no savas puses tā izkopšanai. Tā būs labākā mūsu ģimenes tradīciju glābšana.

Bērni — ģimenes laime

Ko bērni dod ģimenei?

Bieži, pat pārāk bieži dzird sakam, ka bērni sagādā-jot bezgala daudz rūpju. Jā, nav šaubu, tā tas ir. Bet bērni ir arī neizsmeļama prieka avots, un par to derētu biežāki padomāt.

Ikdiena mums uzstāda lielas un smagas prasības. Vai gribam, vai ne — mums jātop nopietniem, jāzlemj smagi jautājumi, jāuzņemas pienākumi un atbildība, jā-piedzīvo vilšanās. Dzidrais, neviltotais prieks, kas mūs kā liels vilnis nesa jaunībā līdzī putnu dziesmām un pum-puru plaukumam, ir izsīcis. Mūsu jauno dienu siltā, dzī-vā jūsma pamazām izplēnē un pārklājas ar rūpestu putekļaino kārtu. Mēs vairs protam tikai domāt, apsvērt, zūdīties, runāt tik par raizēm un darbu. Gan nopietnais darbs ir visas dzīves pamats un saturs, bet lai darbs labi sekmētos, vajadzīgi prieks un sajūsma. Prieks ir avots, kas daudzkārsšo mūsu spēkus, ir saule, kas vieš gaismu un zeltī ikdienas putekļus, prieks ir dzenulis, kas neļauj ierūsēt dvēselei, prieks mums saglabā jaunību arī tad, kad galva jau balta.

Visdzidrāk un tiešāk prot priecāties bērns, kas īpaši mazbērna posmā stāv daudz tuvāk dabai. Bērns daudz pilnīgāk kā pieaugušais ir dabas sastāvdaļa. Ilgstošās rūpes viņam svešas. Bērns tik sirsnīgi un liksmi smeļ, tik neviltoti priecājas par visu — par raibo taurenīti, par akmentiņu, kas istā brīdī pie rokas gadījies, par savu kustību. Pati dzīvība, šķiet, no viņa dveš mums pretī. Vērojot bērna liksmību, pieaugušais arī pats no jauna top līdzīgs bērnam, vismaz uz brīdi. Kas kopā ar mazajiem rakņājies smiltīs, spēlējis slēpšanos vai sunīšus, lasījis pasakas — šo īso mirkli pats kļuvis bērns un nometis vai aizmirsis rūpju un raižu nastas, kas viņa kamiešus tik

smagi spiedušas. — Ja noķeram tādu lielu cilvēku rotaļā ar bērniem, viņš apmulsis saka, esot to darijis tikai tādēļ, lai mazos neskumdinātu ar noraidījumu. Bet taisnošanās te pilnīgi lieka — tas jau ir taisni jaukums, ka uz brīdi esi priekā nomazgājies kā zāle siltā maija lietū un jūti, ka ikdienas putekli vairs nav nasta.

„Māt, kādēļ tu esi bēdīga?“ vaicā mazais, un arī viņa mutīte savelkas raudām. Māte nodomā: „Ko tu, mazais mulķīti, zini par dzīves grūtībām, ko tu prasi, tu jau man nevari līdzēt“, bet tomēr jautājums dziļi aizkustinājis: māte izjutusi lielo laimi, ko dod cilvēku tuvība un dalīšanās jūtās. Viņa atsmaida bērnam, lai redzētu mazo vaidziņu noskaidrojamies, un viņai pašai top vieglāk. Mazais, kam raizes par dienišķo maizi ir pilnīgi svešs jēdziens, tomēr vieglojis savas mātes nastu, ir ar viņu dalījies bēdās. Un bēda, ko nes ar smaidu, ir vairs tikai pusbēda, kamēr arī viegla rūpe mūs var noliekt putekļos, ja mūsu vaigu ēno drūms īgnums. Pieaugušie pārāk bieži aizmirst, ka smaidis var atpestīt, un bērni, mācīdami mūs smaidīt, dod mums spēku ar dzīvi sekmīgāki cīnīties. Šādi mazi gariņi, paši to nezinādami, vieš prieku uz visām pusēm. Sakiet, vai bērni tiešām nav ģimenes laime?

Cik bieži cilvēks ir patmīlis. Viņš ap sevi ceļ patības mūri, norobežojas no citiem cilvēkiem ar naidīgo teicienu: „Šis te ir mans, un tas tur ne, gar to man nav daļas!“ — Bet beigās, kad labi zina, kur kāda vieta un manta „pašam“ pieder, it pārsteigts mana, ka kļuvis vientulis un nelaimīgs. Sargādams „savas“ tiesības, cilvēks aizmirst reizēm, ka viņš ir arī sabiedriska būtne: viņš atstāj novārtā to otru pusi, ko Laima devusi šūpulī līdz, proti, aizmirst biedriskās jūtas un neizkopj dziņu sadzīvot, dalīties ar citiem. Līdzās dziņai ņemt ir arī dziņa dot, un šī pēdējā galu galā sniedz lielāko laimi, jo īsteni bagāts ir tikai tas, kas var kaut ko dot. Kam nekā nav ko dot, vai arī kam negribas dot — tas ir ubags,

kaut uz zelta kalna sēdētu. — Ja nebūtu neviena, kam dot — tā būtu vislielākā nelaime. Nekas tā nesāp, kā atraidītā mīla, kā nepieņemta dāvana.

Lielo došanas prieku un laimi mums ļauj izjust bērni. Bērns ir tik nevarīgs un tik lielā mērā nodots mūsu varā un zināšanā; viss, it viss viņam saņemams no mūsu rokām, pat viņa dzīvība atkarīga no vecākiem. Lai varētu bērnam dot, kas viņam nepieciešams miesīgi un garīgi, vecāki spiesti dažu labu reizi sev ko atraut. Bet redzēdami, ka mazais atplaukst, vecāki rod dziļu gandarījumu par savu upuri. Kreizes, kad mums jāsaņem kaut kas no citiem, sirdī rodas slepena rūgta piegārša: „Viņam ir vairāk, viņš var dot!“ Varbūt tieši tas, ka bērns nemaz neapzīnas, cik daudz no vecākiem saņem un līdz ar to arī visu pieņem priecīgi, bez īgnuma vai rūgtuma, kā pašsaprotamu lietu — tieši tas visvairāk ielīk-smo devēja sirdi. Jo apziņa, ka esam **nesavtīgi** ko dāvājuši, mūs bagātina vairāk par visu pasaulē. Ja jau esam varējuši dot, tad tā ir liecība, ka mums ir kas bijis dodams. Visnabadzīgākais tēvs un vistrucīgākā māte, kas sev atrauj kumosu no mutēs, lai to dotu bērnam, ir bagātāki par pasaules visvarenākajiem, kam nav bijis sev nekas jāaizliedz otra labad, kam nav bijis iespējams nest mīlestības upuri.

— Bērns modina mūsu labākās jūtas, liek mums dot un dot un atver mūsu sirds dzīlēs nesavtīgas mīlestības avotus, izraisa mūsu līdzietību. Bērns padara mūs par Kreziem. Sakiet, vai gan bērns nav mūsu laime?

Mēs mūdinām bērnu: „Dari šo“, vai liedzam viņam „Nedari tā.“ Kad mazais mums vaicā „kāpēc?“ — zinām atbildi. Mēs mācam: „Esi uzmanīgs pret veco māti, viņa visu mūsu tik daudz strādājusi citu labā, tagad mums viņai jāpakalpo.“ Rāmi mēs apvaldam bērna satraukumu: „Ved lēni mazo māsiņu, viņa vēl neprot labi staigāt, viņa var pakrist un tad viņai sāpēs. Tu jau

zini, kā tad ir, kad sāp — uzmani, lai viņai netiek gauži.“ — „Neaiztiec putniņa ligzdiņu, kur tad viņš glabās savus bērniņus? Klau, cik viņš skaisti dzied! Ja izpostīsi viņa mājiņu, viņš būs bēdīgs, nebūs kur bērniņus glabāt, negribēsies dziedāt.“ — Un bērns mums labprāt klausā, ja sirsniģi viņam ko sakam.

Bet kādu dienu dzirdam jautājumu: „Tēt, vai vienmēr jāsaka viss tā kā bijis?“ — „Protams“, atbild tēvs, „vienmēr. Melot nedrīkst, melot ir negods. Tikai glēvs cilvēks, kam nav drosmes, melo.“ — „Bet kādēļ tad tu kaimiņienei teici, ka tev neesot mājā āmura un tu nevarot viņai izlīdzēt? Āmurs jau tepat virtuvē uz pavarda.“

Vai arī atskan: „Māmiņ, kādēļ tu vakar teici tētim, ka tu veco māti nevarot ciest, jo viņa tikai ēdot un nekāda darba nedarot? Tu jau pati māciji, ka vecā māte visu mūžu esot strādājusi un tagad viņai jāatdusoties!“ Un vēl: „Tēt, kādēļ tu vakar tik nejauki gāzelējies un kādēļ tev mute tik nelabi oda, kad tu pārnāci mājās? Tu jau teici, lai es ejot taisni, tas esot braši, un gāzelēties esot neglīti. Un kāpēc tu saciji, ka tev visi, māte un bērni esot līdz kaklam? Es jau esmu tikai līdz vidum... Tad kādēļ tu vakar ar māti rājies? Tu man vienmēr teici, ka neviens krietns cilvēks nerājoties. Saki tēt...“

Ko atbildēt? Kā klusināt bērnu? Kā palikt mazo acīs nevainojamiem un krietniem? — Kad skurbums būs izgulēts, dusmas pārskrējušas, mēs iekšēji dziļi nokaunēsimies par savu rīcību. Pieaugušais bērnam ir turpat vai līdzīgs dievam, jo „lielie visu zina, visu var, visu prot, nekad nekļūdas un vienmēr visu dara pareizi.“ — Vai tiešām iznīcināt šo paļāvīgo ticību, kas mūs skata tik lielus un skaistus? Vai ļausim bērnam vilties? Vai ļausim mosties domai: „Ak, pieaugušie jau tikai tā saka, darīt viņi tā nemaz nedara. Arī mums nemaz tā nevajaga pūlēties.“

Ja vien lielajiem sirds nebūs kļuvusi, bez bērniem dzīvojot gluži trula, tad dzirdot šādus bērnu jautājumus, kuros slēpjas neapzināts pārmetums, viņi izjutīs, ka **sa-dzīve ar mazo saimi uzliek skaistus pienākumus: augt iekšēji aizvien lielākiem un krietnākiem.** Un tēvs, un māte, un visi pieaugušie bērna tuvumā pamazām kļūst apdomīgāki, cenšas saskaņot savus darbus ar vārdiem. Pamazām pieaugušais arī pats sāk ievērot tās labās pamācības, kādas devis mazajam. Un notiek brīnums: aug satiecība vecāku starpā — bērnu dēļ; lielais cilvēks iemācas vairāk par sevi valdīt — bērnu dēļ. Un bērns — pats to nezinādams un nejauzdams — kļuvis par savu vecāku sirdsapziņu, par viņu audzinātāju, atkārtodams tikai to pašu pamācību, ko no lielajiem dzirdējis. Tēvs atmet nelāgos netikumus, māte kļūst rūpīgāka savas mājas kopēja; un kādu dienu vecāki, kas jau gandrīz katrs gribēja iet citu ceļu, lai dzīvotu ikviens „savu“ dzīvi, redz, ka visīstākā un visskaistākā dzīve ir tā, ko viņi **kopā ar bērniem** var dzīvot, viens otru balstīdami, bērnus audzinot un viņiem līdzī augot.

Tik nedaudziem lemts veikt tādus darbus, kas vēstures grāmatās turpmāko paaudžu pamācībai rakstami. Bet piemineklis tai klusai laimei, kas bijusi ģimenes klēpī, ir ikvienas ģimenes kodols, bērni, kas drosmīgi iet tālāk dzīves gaitās, vecāku tēlus nesdami savās sirdīs, paši kļūdami par savas tautas derīgiem locekļiem un tā arī savus audzinātājus darīdami par līdzī cēlājiem un līdzī veidotājiem. Sakiet — vai tā nav patiesā laime?

Vecāku un bērnu mīlestība

Pieskaroties jautājumam par vecāku un bērnu mīlestību, vēlētos iesākt ar mūsu Tautas Vadoņa vārdiem: „Nav neviena labāka drauga par tēvu un labākas draudzenes par māti.“ Izejot no šāda viedokļa, aplūkosim, pirmkārt, vecāku mīlestību, to drosmi, kas ļauj ziedoties, atteikties, ciest, bet ciešanās priecāties, ticot un cerot jaunās dzīves plaukuma svētbrīdīm. Izcelsim to spēku, kas izdaiļo dvēseles, kas pilda dzīvi ar dzīvības auglīgo sulu, ko uzsūc sevī jaunais, topošais cilvēks. Otrkārt, pieskarsimies bērnu mīlestībai.

Ģimenē vecāku un bērnu mīlestība ir stiprākā vienības saite. Tā ir ģimenes dzīves zelta pavediens, kas mirdzēdams aicina atpakaļ pat tālās malās aizklīdušos ģimenes locekļus. Kur mīt tēvs un māte, tur bērni vienmēr sajūtas kā mājās. Mīlestībai piemīt spēks, kas spēj veidot un pārveidot dzīvi. Kur mīlestība, tur kopība, tur brīva, jaunradoša spēka plūdums. Tai padodas griba un prāts. Tā ir lielākais spēks, kas veido ģimeni, kopību, tautu, valsti.

Ģimenes attiecības noteic laulības formas. Šīm attiecībām jābūt mīlestības gaismā strāvojošām, etiskā pilnvērtībā apgarotām, lai ģimene pildītu savu augsto un svēto pienākumu, izauklējama savā klēpī laimīgu jauno paaudzi.

Senie latvieši māti uzskatīja par ģimenes sirdi, bet tēvu par ģimenes galvu. Māte bija galvenā ģimenes ugunsкура zinātāja sargātāja, tāpēc arī viņu turēja cieņā, godā un cildināja viņas varu. Viņa bija ģimenes kopēja, skolotāja, audzinātāja, garīgo vērtību vairotāja, bērna dzīves laimes zvana kārēja. Mātes cieņa stāvēja augstu blakus tēva autoritātei.

Ja mēs raugamies mūsu šīs dienas ģimenes dzīvē, tad mums jāatzīst, ka neviens vēl līdz šim nav spējis atvietot māti, arī tagad mātes sirds starojums sirsnībā, svētbijības daiļumā un mīlestībā ir ģimenes dzīvības ugunsurs. Turpretim tēvam jābūt par paraugu darbā, dzīvē, pienākumu pildīšanā un atbildības cildenumā. Tāda māte patiesi ir bērna labākā draudzene un tēvs labākais draugs. Un šo attiecību regulētāja ir mīlestība, kam jāveido bērna personības viengabalainība, nākotnes cilvēka rakstura pilnskanība. To pilnā mērā iespēj veidot tik ģimenes dzīves iekšējā spēka siltums.

Valsts pirmšūniņa ir ģimene, un, lai būtu stipra valsts, šai pirmšūniņai jābūt radoša dzīvības spēka pilnai ar gribu milēt un strādāt. Šo gribu milēt un strādāt vispilnīgāk izceļ bērna acīs normāla ģimenes dzīve. Bērns redz, ka dzīves rūpes neapslāpē mātes mīlestību uz savu lolojumu, ne arī smagā darba gaita dara lēnākus tēva soļus. Vecākiem jādara saprotams tas, ko viņi dara bērnu labā, lai bērni nāktu jau agri pie atziņas, ka viņi aug vecāku mīlestībā kā mīlīgu saules staru skauti. Līdz ar to bērniem jāsaprot vecāku darba cēlums un jāatzīst, ka cilvēka dzīves pienākums ir milēt un strādāt visu savu dzīves laiku, ka dzīves uzdevums nav vis baudu un labsajūtas mierinājums, bet mīlestībā atsacīšanās, ziedošanās svētās liesmās iedegšanās dzīves pienākumu labad.

Vecāki it labi to zina, ka savos bērnos viņi dzīvo otru mūžu. Arī to viņi apzinas, ka viņu dzīves uzdevums un piepildījums ir audzināt labāku cilvēku. Kā to panākt?

Vecāku uzdevums ir dot topošam cilvēkam tikumiskās vērtības, izkopjot raksturu, lai etisko prasību pildīšana būtu izjūtama kā dvēseles dziņas nepieciešamība, kā visas būtības saskāršanās ar svētbijības dziļumiem. Tāds uzdevums nav viegls, bet svēts. Ja vecāki to dara, tad viņi mīl savus bērnus ar dievišķu mīlestību.

Audzināšana nu sprauž sev mērķi — izveidot spēcīgu personību. Lai pūles vainagotos panākumiem, tad vecākiem jābūtu dzīvs piemērs tai dzīvei, kādu viņi novēl savam bērnam. Šai ziņā mātei audzinātājai ir ļoti liela loma, jo viņa ir spējīga pašizliedzīgi uzpurēties, pārvarēt savu „es“, pildot savus pienākumus ar mīlestības pilnu sirdi. Viņa, svētbijībā vadīdama savas dienas, klūs dzīvē bērniem kā visu labu un svētu sargātāji eņģelis, trauksmes pilno dienu mierinātāja, asaraino vaigu glaudītāja. Arī tēva dzīves cildenais piemērs, dziļi atsaukdamijs bērna dvēselē, izraisīs uzticību un nedalītu cienību. Bet bērnam jābūtu saprast mātes soļu vieglums, roku čaklums, sirds siltums. Māte, kas to saprot, ka viņas bērni ir nākotnes lepnums un cerība, neatraus savu roku un sirdi ģimenes dzīves labklājības celšanai. Ģimenes aploks ir mātes pasaule arī tad, ja viņa strādā algotu darbu. Māte neskumst par to, ja darba diena ir rūpju pilna, viņa ir priecīga, bagāta, jo viņai pieder bērnu mīlestība. Un uz šo mīlestību tēvam ir tikpat liela tiesība, tikpat lielas rūpes un gādība par bērna miesīgu un garīgu attīstību kā mātei. Mūsu valsts vadība, pakļaudama zem savas vienotās rīcības ģimenes dienas sarīkošanu, vēlas stiprināt veco, bet arvienu arī jauno atziņu, ka tik silts ģimenes klēpis dos tikumiski stipru jauno paaudzi. No saulainās ģimenes paspārnēs dzīvē izgājis cilvēks nekad nejutīs savos ikdienas ceļos tukšumu un aukstumu, ja arī negaidīti asi likteņa skārieni viņu būtu pārsteiguši. Bērības gaišie pārdzīvojumi arvienu dos jaunu spēku ticēt bagātības pilnai rītdienai, ja pavadīto dienu ritmā ietrīcēsies netīkamas skaņas. Turpretim tumša naida, nesaticības, izlaidības pilna vecāku dzīve kā nakts smagā tumsa vienmēr gulsies bērnu sirdīs, pat prieka un cerību brīžus apēnos ar nespodru, nemīlīgu pelēkumu. Mēs zinām, ka bērība alkst prieka, mīlestības, un vecāku pajumte, kas to

sniedz saviem bērniem, silti apstaro visu viņu nākošo dzīvi. Tikama piesaule bērniem ir vecāku māja, kur valdījis mātes mīlestības cēlums, kur skanējusi vecāku dzīves gudrība un padomi. Tie kļūst bērniem par lielāko mantojumu un spēcinošāko dzīves ceļa maizi. Kopīgā saderībā, sadraudzībā audzinot bērnus, tēvam atbalstot māti, mātei tēvu, būs audzināšanā vislielākie panākumi. Nedrīkst tēvs uzvelt rūpes un atbildību tikai mātei, vai arī otrādi, jo abu laulāto draugu kopīgā, dārgā manta ir viņu pēcnācēji.

Viens no audzināšanas svarīgākiem uzdevumiem ir gribas pareiza audzināšana, t. i. stiprināt dvēseles spēkus nodoties savam pienākumam ar atbildības pilnu apziņu.

Katram bērnam jau ir spēja atšķirt to, kam jābūt un kam nevajadzētu būt, bet ne katru reizi viņš piekļaujas labā cieņai un godāšanai. Bērns arvienu vēlas dot priekšroku patvaļai, savu iegribu apmierināšanai, pat tumšo dziņu izpausmei. Audzināšanas uzdevums nu ir ieaudzināt cieņu pret labo, pirmajā vietā nostādot paša audzinātāja priekšzīmi. Bērnam jāpārvar patvaļas tieksmes, jāmācas paklausīt, padoties autoritātei, jāciena audzinātāja griba, lai, atziņas spēkiem stiprinoties, labā cieņu pārnestu uz augstākām, dievišķām vērtībām, etiskām normām. Jāiekustina bērna etiskās jūtas, lai tām pakļautos viņa tieksmes. Vienmēr jāņem vērā, ka bērns dzīves iespaidus uzņem vairāk ar jūtām nekā ar prātu. Arī padoties audzinātāja gribai, paklausot autoritātei, bērna jūtām ir liela nozīme. Bērns nepiespiesti, brīvi paklause un padodas tik tad, ja mil. Paklausība lielā mērā stiprina gribas spēku, jo pavēl valdīt pār iegribām un acumirkīgām iedomām, tieksmēm un vēlēsānām. Bet īsto gribu izveido pienākuma atziņa, un patvaļas dziņu savaldīšana, pakļaujoties etiskām normām, izprotot tikumības kategoriskās prasības. Kur būs ti-

kumības izpratne, tur būs drosme nostāties dzīvē ar atzinu, kas labs, kas ļauns, kas godā turams un teicams, kas necienīgs un peļams.

Audzinātāja uzdevums ir veidot viengabalainu bērna tikumisko gribas spēku. Lai to panāktu, pašam audzinātājam jābūt ar tādu spēku pildītai personībai. Visvairāk bērnu iespaido priekšzīme un ierosme. Ģimenē bērna dvēseles attīstībai ir vajadzīga ticība vecākiem, ticība viņu ideāliem. Jo stiprāk bērns mīl savus audzinātājus vecākus, jo vairāk viņš tiem tic. Tā tad tik abpusēja mīlestība izraisīs stiprus tikumiskos spēkus.

Vecākiem jātur vērā, ka viņu dzīve būs bērna nākotnes dzīves paraugs. Smaga un grūta cīņa ir bērna dvēselē, ja viņā mazinās godbijība pret saviem audzinātājiem. Tas visbiešāk notiek tad, kad bērns sāk saprast dzīvi un redzēt tādas kļūdas, kas nav svešas viņa vecāku mājās. Līdz ar to bērna dvēselē plešas mīlestības vietā auksta un nemīlīga nakts, kas neatļauj no tumsas iznirt nevienai prieka zvaigznei, ne gaismas staram.

Tā tad, ja prasam no bērna paklausību, tad vispirms jāiegūst bērna labvēlība. Vecāku pienākums ir savus bērnus mīlēt stipri un pašreizējīgi. Un pilnīgākais mīlestības apliecinājums būs tas, ja mājas dzīve ritēs klusā harmonijā un garīgā stiprumā. Vecākiem tas jāņem vērā, ka bērna nākošā dzīve būs vecāku dzīves atspulgs, jo bērns vienmēr cenšas iekļauties savā apkārtnē. Viņš grib dzīvot līdzī tam, kas ap viņu notiek. Te nu jāzina, ka bērnu audzina ne tikai ar vārdiem, bet ar visu dzīvi un darbiem. Vecāku būtiskais uzdevums ir izaudzināt labāku cilvēku ar noteiktu mērķi, stingru raksturā un gribā, ar cēlām, izkoptām dvēseles īpašībām. Lai savu mērķi sasniegtu, mēs nonākam pie audzināšanas lielā un nopietnā uzdevuma — audzināt bērnus ticībā, kristīgā tikumā un Dieva bijībā. Kur būs ticība, tur būs jūtu dziļums, būs svētbijība, paklausība, godbijība, pazemība,

līdzcietība, žēlsirdība, pašuzpurēšanās, patiesības drosme, mīlestības stiprums un citi kristīgie tikumi. To pati dzīve jau daudzkārt ir pierādījusi. Tāpēc jau ģimenē bērnam jādod garīgi ierosinājumi, kas vēlākā dzīvē palīdz izveidot topošā cilvēkā dziļāku dzīves izpratni, izjūtot pastāvošo radniecību un sakarību ne tikai ar acīm redzamo un rokām tautstamo, bet ar visa esošā būtību.

Tautas nākotnes cietāko vairogu un bruņas kaldina ģimene. Šie aizsargātāji būs tik tad nesatricami, nesalaužami, ja ģimenē zels tikumiskie spēki Kristus mācības garā. Tauta, kurā būs dzīvs Kristus gars, nedzīvos tik šo dienu, vai rītdienu, bet dzīvos mūžīgi. Senātnē mūsu senči savus tikumus apdziedāja dainās, teiksmoja teiksmās. Mums šīs atstātās tautas gara mantas ir gaiša debesu zīme par to, ka mūsu tautas pirmsākumos ir uzplaucis krāšņs tikumības koks, pār kuru kristīgās mācības dzīvinošai saulei lejojoties, skaidrojoties atziņai mūžīgās dzīvības vērtībām, ir tautas dvēselē izraisījušies ticības ziedi, kas visu dzīvi spēj pakļaut mūžīgajam Debesu Tēvam un piepildīt sirdi cēlajām jūtām.

Mēs ticam: tauta dzīvos mūžīgi, latviešu zeme paliks mūžam. Šos vārdus mums māca saprast laikmets, kurā mēs patlaban dzīvojam. Tik nedrīkstam aizmirst, ka šā laikmeta cilvēkam, lai lietderīgi savu roku un sirdi pieliktu pie nākotnes darba, jāklūst stiprinātam ar spēku, kas nāk no mūžības, lai garīgi drošs, darbā rosīgs, cildens atbildības apziņā spētu kalpot mūžības vērtībām.

Reliģija paceļ tautas tikumisko līmeni, pirmo pamatu liekot ģimenē. Izmanot savā vidē augstāko normu atzišanu, bērns ieaug šai dzīvē, viņam rodas moralisks spēks pakļaut savas iekāres gribas etiskām prasībām, atšķirot labo no ļaunā, atteicoties no tā, kas viņu gan vilina, bet kas nesaskan ar etisko pilnvērtību, runā pretim etiskām normām. Reliģiskais cilvēks jau no bērna dienām ir pieradis ticēt svētam, bijājamam, viņa „es“ saskaņo sirds domas, prātu un dzīves izpratni ar svēt-

bijības jausmām un svētuma izmaņu. Dvēsele deg ilgās pēc dievišķās pilnības un Dieva vadības drošuma.

Pirmais pamats īstai dievbijībai jāliek ģimenē. Un tas arī citādi nemaz nevar būt, jo vecāki ir pirmie, kas prasa no sava bērna paklausību, prasa būt iecietīgam, pārvarēt savas iegribas, izpalīdzēt citiem un būt patiesam. Ģimene, kur valda ticības gars, godaprāts un mīlestība, spēj izaudzināt patiesa, īsta, godīga, viengabalaina rakstura cilvēkus ar augstvērtīgu pienākuma apziņu un godbijību pret augstākām vērtībām, līdz ar to skatot dzīvi kā dievišķu vērtību. Reliģiozitātes dīģļus, ko atrodam bērna dvēselē, audzināšana var vai nu nomākt, vai veicināt. Ja ticības atziņas trūkums būs izmanams vecāku mājās, tad tāda ģimene nedos dziļus, tikumiski pilnvērtīgus cilvēkus. Kur ticības dzīve ir novārtā, tur gara dzīves skaidrākie strauti ir ievadīti bīstamu krāču gultnē, tur dvēseles nomierinājums ir svešs un tālš, tur cilvēki nokļūst kā uz drūpoša ledus gabala, kam apkārt šūpojas tumši, rijīgas dzelmes vilņi bez cieta krasta, bez lēcošās saules skaidrā spožuma pār viņu dzīves gājumu. Cilvēks bez reliģiskās ievirzes nespēj aptvert visas dzīves dziļāko būtību, nespēj izjust dzīvības spēku jaunradīšanas priekā, nespēj izsekot un saprast mūžības vērtību. Tāds maldas bez īstas gaismas pa dzīves sānceļiem un blakus ejām, bet neredz īsto dzīvības ceļu.

Mūsu tauta ir dzīvības ceļa gājēja, tāpēc jaunatnei ir jāiet tas ceļš, kas dara stipru mūsu garu, kas dod izturību ikdienas darbā, kas izceļ īstās dzīves vērtības. Visai dzīvei jāklūst kristīgās patiesības gaismā šķīstītai un skaidrotai. Sirdsšķīstībai jāizpaužas sabiedriskā un valsts darbā. Un ģimenes rokās nu atrodas tās sirdis, kam būs uzticēti mūsu tautas nākotnes ceļi. Šīs sirdis arī būs mūsu kulturalo vērtību glabātājas, saimniecisko ieguvumu sargātājas un jaunu vērtību vairotājas. Reliģiski noskaņota cilvēka dzīves pieeja būs apgarota, ticības spēka un prieka pilna. Tāds cilvēks vieglāk panesīs

ciešanas, grūtības, vilšanos, nemieru, liktenīgos pārdzīvojumus, dzīvei un darbam pieķersies ar spar un neatlaidību, jo reliģiozitāte stiprina drosmi, izturību līdz galam, skubina uz pašreizējā darbību. Reliģija palīdz cilvēkam izsargāties no sekļības, radot ierosmi iedziļināties lietās un parādībās.

Tālāk pakavēsimies pie bērnu pretmīlestības. Bērni alkst mīlestības un laipnu vārdu, un vecāku mīlestībai ir jārada bērnu pretmīlestība. Bet nereti pieredzam to, ka bērni saslēdzas pret saviem audzinātājiem, dara tieši pretējo aizrādījumiem un pamācībām. Mātes lūdz padomus, ko darīt ar tādu bērnu. Pēc mātes novērojumiem — ja grib, lai bērns darītu vēlamo, jāsaka pretējais. Tomēr tādas audzināšanas paņēmienus nedrīkst pielietot, tad zūd kopības jūtas un uzticība. Tādos gadījumos jācenšas attīstīt bērna spriešanas spējas par to, kas labs un kas jādara. Jau no bērnu dienām katram jāmacās skatīt dzīves parādības un vērot darbības norises. Vēl dzīvē izpaužas citādas nelāga parādības, kad bērni ar savu izturēšanos dara vecākiem lielas raizes. Tur nu iemesli var būt dažādi.

Ir kāds nostāsts par meitenes rīcību pret savu māti. Meitene apmeklējusi skolu, labi un čakli mācījusies, bet kaunējusies no savas mātes, kuras seja bijusi nelaimes gadījumā sabojāta. Bieži vien meitene skumusi, ka viņas māte nebijusi tik glīta izskatā kā citām viņas skolas biedreņu mātēm. Kādreiz meitene gatavojusies apmeklēt skolas izrikojumu, bet nav vēlējusies iet kopā ar savu māti. To nomanīdami, māte izskaidrojusi meitai, kā viņa dabūjusi seju nejaukā rētas. Viņa esot steigusies degošā namā pēc savas meitenes, lai viņu vēl pēdējā mirklī izglābtu no drošas nāves. Tad meitene izplūdusi asarās, jo viņa tik tagad sapratusi mātes mīlestību, un teikusi, viņu apkampdama: „Tu, māt, esi tā skaistākā māte pasaulē!”

Tādi un tamlīdzīgi gadījumi mūsu dzīvē notiek ļoti

bieži, kur māte, par sevi nebēdādama, pat dzīvību gatava upurēt bērna labā, bet bērni ne katru reizi to saprot.

Daži vecāki ir norūpējušies par to, kā panākt mīlestību un cieņu bērnu sirdīs, kā tās iesildīt? — Atbilde būtu — bērni jāmīl ar saprotošu mīlestību. Bērns savu audzinātāju cienīs tik tad brīvi un nepiespiesti, ja viņā saskatīs ko cienījamu un godājamu. Vecākiem jādzīvo tā, lai bērns visu mūžu viņus varētu cienīt, mīlēt un godāt. Ceturtais bauslis pavēl vecākus cienīt un un godāt. Tas ir Dieva likums. Bet bērni šo likumu tik tad sapratīs, ja redzēs dzīvus piemērus un atzīs, ka viņa pienākums ir ar mīlestības un pateicības jūtām nākt pie saviem labdariem — vecākiem. Bērns vispirms mīlēs, tad tik sapratīs, kāpēc viņš mīl, kāpēc mīlestības jūtas ir valdzinājušas viņa sirdi un prātu visu bērnību. Un atzīstot vecāku dzīves skaidro piemēru, pie bērnības atmiņām viņš klusi, godbijīgi nolieksies kā pie svētavota, lai kaut mazu brīdi gūtu atspirdzinājumu, tad ietu atkal caur dzīvi kaut arī liktenīgos negaisos. Gaišs bērnības atmiņu stars būs iemetis miera kvēli dažkārt dzīves salto vēju brāzmās. Mīlestība apstaro visu dzīvi un ceļ cilvēku augšup. Kur nav mīlestības, tur nav gaismas. Un vecākiem savi skati ir jāvērš uz kristīgās mīlestības lielo spēku un kristīgās tikumības pamatiem, lai bērns mācītos atzīt to, ko viņa vecāki ir atzinuši un mīlējuši, lai viņš cienītu to, kā priekšā vecāki bijībā ir liekuši savas galvas, kā prāsībām tie ir padevušies etisko atziņu skubināti.

Mums Ģimenes diena atgādina to: cik stipra būs mūsu ģimene, tik stipra būs mūsu valsts. Cik auglīgas būs garīgo vērtību sētās sēklas jaunātnes sirdīs, tik vērtīga un dzīvības pulsu pilna būs mūsu nākotne.

Ģimene veido pirmo kopdzīvi, ierosina uz pirmo kopdarbību, uz pirmo darba vienību. Jaunās Latvijas aicinājums ir censties visur un vienmēr par tautas saskaņu, saderību, savstarpēju uzticību un vienību un prasa no

katra siltu sirdi, stipras rokas, gudru galvu un svētu pienākuma apziņu pret savu tautu un valsti. Un ģimenei pirmai jāsāk šis audzināšanas lielais un atbildīgais darbs, lai vēlāk to turpinātu skola un sabiedrība. Bez siltas ģimenes ligzdas nezaugs viengabalaini, vērtīgi cilvēki ar mošu darba garu, spēka un apziņas pilni. Tāpēc jāsargā ģimenes saskaņa. Vecākiem jānes upuri savu bērnu gaišās nākotnes dēļ. Un Ģimenes dienas mērķis ir izcelt audzināšanas lielo atbildību tautas un valsts priekšā, jo jaunā paaudze veidos mūsu tautas nākotni. Valsts darbā ir vajadzīgi iecietīgi, garīgi redzīgi, atziņu bagāti, patiesi mīlestībā, ar drošu nākotnes ticību apgaroti cilvēki. Šīs garīgās bagātības visvairāk spēj dot ģimenes sirds siltums — mīlestība. Vecāki spēj sava bērna dzīves metos ieaust saules pavedienus, ja viņu mājās mājo kristīgs gars. Tad bērns visu dzīvi patiesi izjutīs, ka māte ir viņa labākā draudzene un tēvs labākais draugs.

Audzinātāja pienākums ir rādīt dzīvi tam, kas dzīvi nepazīst. Un Ģimenes diena mums visiem rāda, kādiem mums jābūt, lai pildītu savas dzīves uzdevumu, palīdzot topošam cilvēkam atrast sev piederīgu vietu ģimenē, draudzē, sabiedrībā un valstī, jo cilvēks pasaulē nedzīvo tik sevis dēļ, bet kopības, visas dzīves augšup celšanās dēļ.

Ģimene un audzināšana darbam

Jau 30—40 g. atpakaļ viens no pazīstamiem skolu darbiniekiem raksta par savu darba pilno bērniību. Viņš raksta: „Mūsu apkārtnē nebija neviena darba rīka, kuru mēs neprastu lietot, nevienas amatniecības nozares, kuras nozīmi un būtību mēs nesaprastu un necenstos arī paši kādreiz kaut ko izvest un pagatavot. Tā, mēs mācijāmies strādāt jau no bērniības un jaunībā baudījām labu darba skolu mājās. Viss tas uz mūsu attīstību atstāja lielu iespaidu. Tikumiskā nopietnība, pieticība, darba prieks, cilvēka darba un saimniecības būtība, mērķis un veidi mums bija skaidri: vārīgums, slinkums un baudu tieksmes mums bija svešas.“ Un tālāk viņš raksta: „Vecāku skola sabruka — tēvs, māte, māsas pazuda fabriku mūros, rūpniecības un tirdzniecības kantoros. Viņu audzinošais iespaids ar to tika iznīcināts. Bet arī darba rīki un materiāli pazuda, zuda līdz ar to darbs un tā ražojumi mājās un kaimiņos. Nebija vairs redzams vecāku piemērs, nedz sacensība mūsu starpā — visi kopīgā vadošā darba labie tikumi vairs neattīstījās un pazuda. Ar to zuda visi labie audzināšanas līdzekļi, zuda arī tikumiskās attīstības, daudz zināšanas un māku avoti.“ Šais vārdos skaidri pateikts, kāda loma ir mājas darbam kā audzināšanas faktoram. Audzināšanas darbā šis svarīgais iespaids nedrīkst izpalikt. Šis robs ir kaut kā jāaizpilda — jādod kaut kas līdzīgs tā vietā un to dara tagad audzināšanas iestādes, sākot ar jaunāko paaudzi — bērnu dārzos. Jau 3 g. vecs bērns bērnu dārzā pierod pie zināmiem pienākumiem. Visu dienu viņam ir dota vaļa priekam — bet mazus darbiņus viņš jau var veikt. Cik patīkami tādām mazām ir novākt liekos papīrus un darba rīkus pēc padarīta darba — cik uzmanīgi mazais 3—4 g. v. bērns jau noliek savas kurpītes maisiņā — pats aiz-

pogā savu ķitelīti. — Vecākie 6—7 g. v. bērni jau uzņemas lielākus pienākumus — viņi mazgā un slauka savus brokasta, launaga un pusdienas traukus, spodrīna nažus — mazgā kabatas lakatiņus — spodrīna kurpes. — Vasarā kopj savus dārziņus.

Savu darbu piedzīvojumus viņi arī mēģina pielietot savā mājā — ģimenē, un dažu labu reizi aiztaupa tēvam un mātei pūles un atlicina brītiņu atpūtai un priekam.

Ģimene un alkohols

Vēl arvien alkohols spēlē ievērojamu lomu un zinamā mērā ieņem goda vietu visā sabiedriskā dzīvē. Tikai aturībnieku ģimenēs iedomājamas kāzas un kristības bez alkoholiskiem dzērieniem. Vēl arvienu pārāk daudzi cilvēki atzīst alkoholu par iepriecinātāju, stiprinātāju, sildītāju un labsajūtas veicinātāju. Netrūkst arī mūsu dienās ļaužu — dažu labu ģimenes māti neizslēdzot, kuri domā, ka katram īstam vīram vismaz šad tad jāiebauda pa glāzītei „stiprāku“ dzērienu. Un tas viss neskatoties uz neizsakamo postu, ko ģimenei nodara alkohols. Šo postu pierāda gan pētnieku darbi, gan arī mēs visi redzam to pārāk bieži pašu acīm.

Ģimene ir ikvienas valsts pamats, ikvienas tautas nākotnes šūpulis, tādēļ ikviena pienākums ir sargāt ģimeni no posta nesējiem. Ārstniecības darbinieku pētījumi rāda, ka alkohols bojā dīgļa šūniņas, un vācu pētnieks Demme 12 gadu laikā novērojis ik pa 10 vienādos saimnieciskos apstākļos dzīvojošu ģimeņu pēcnācējus. Atturīgu dzīvi vedošu 10 ģimeņu grupā, kur alkohola iespaids izslēgts, no 61 bērna bija 50 dzīvu palikušu un pavisam normalu bērnu, t. i. 81,9% no visa bērnu skaita, 5 bērni nomira, 2 saslima ar Veita deju, 2 garīgi gausi attīstījās un diviem bija iedzimti fiziski trūkumi. Otrā — alkohola lietotāju grupā no 57 bērniem nomira 25; no atlikušiem tikai 10 (17,5%) bija veseli, pārējie 22 bija plānprātīgi, ar fiziskiem trūkumiem vai epileptiķi. Ja kāds iebilstu, ka šē statistika veta pārāk šauros apmēros, tad jāatgādina, ka pētnieks Legrēns (Legrain) atrada, ka no 761 dzērāju bērniem 72,6% bijuši ar garīgiem, miesīgiem vai moraliskiem trūkumiem. Burnevills (Borneville) raksta, ka no 1000 plānprātīgiem vai epileptiskiem bēr-

niem, kurus no 1880. līdz 1890. gadam uzņēma Bisetras iestādē, Parīzē, 571 gadījumā bijis dzērājs tēvs, 84 gadījumos māte un 65 gadījumos abi vecāki bijuši alkoholiķi. Tā tad tieši attiecībā uz alkoholismu sakams, ka šie tēvu grēkus piemeklē pie bērniem.

Bet kā gan alkohols atsaucas uz ģimenes dzīvi? Daudzi no mums būs redzējuši, kāda starpība ir starp dažu labu ģimenes galvu skaidrā prātā un iereibušā stāvoklī. Cik daudzos gadījumos tas pats laipnais, jautrais un gādīgais tēvs alkohola iespaidā kļūst pavisam nepanesams, kļūst par cilvēku, kas neatzīst vairs nekādus pienākumus pret savu ģimeni. Tāds cilvēks rupji un netaisni izturas pret savu mūža biedri un saviem pēcnācējiem un ar šādu zvērīgumu audzina ļaunus, pat noziedzīgus cilvēkus. Par alkoholu nebūt neizdod liekos, ietaupamos līdzekļus, bet gan atrauj vislielākai nepieciešamībai, tādā kārtā piespiežot ģimeni dzīvot vislielākā trūkumā. Kādā no mūsu lielākām provinces pilsētām man pilsētas pašvaldības vadītājs nesen izteicās, ka pēc 1934. g. 15. maija šās pašvaldības financialais stāvoklis ievērojamā mērā uzlabojies: pilsētas ienākumi ieklūstot kārtīgi un atsevišķajās saimniecības nozarēs izdevumus esot iespējams ieturēt budžetā nospraustajās robežās — izņemot tikai sabiedriskās aizgādības nozari, kurā ģimenes tēvu alkoholisma dēļ trūcīgos skolas bērnu apgērbam un trūcīgo ģimeņu kurināmā materiāla iegādei paredzētie līdzekļi arvien izrādoties nepietiekoši.

Alkohols ir viltīgs ievīlīnātājs, kas savus upurus sagrābj tikai pamazām. Ko gan izjūt ģimenes māte, kas redz, ka viņas mūža draugs, kas laulības dzīves nodibināšanas sākumā, varbūt pat ar viņas piekrišanu, savu vīrišķību izrādot, tiešām mēreni lietoja alkoholiskus dzērienus, bet tad pamazām, varbūt pašam nemanot, sāk grimt alkoholisma purvā un visus savas sievas labi domātos mājienu un aizrādījumus atstāj bez jebkādas ievērības? Ko

gan izjūt māte, redzot, ka viņas lolojums un vecumu dienu cerība — viņas dēls, arvien biežāk pārnāk mājās alkohola iespaidā un nevien aizmirst katru savu pienākumu pret savu māti, pret cilvēku, kuram viņš vislielāko pateicību parādā, bet aizmirst arī jebkādu godbijību un pat pieklājību? Pa lielākai daļai šē lieta grozas ap tēva slikto piemēru un katrā ziņā šē vainojamas tik dziļi iesakņojušās kaitīgās alkohola ierašas.

Mūsu Tautas Vadonis, atjaunotās Latvijas nodibinātājs un tautas vienības izveidotājs, alkohola jautājumā izsakas šādi: „Mūsu darbs atjaunotās Latvijas valsts labā un tautas druvā prasa cilvēkus ar lielu pašaieliedziību, sparū, svaigiem un veselīgiem spriedumiem, viņš prasa darbiniekus, kuru gribu un spēkus nav vājinājuši un lauzuši alkohola postošie kārdinājumi. Un sevišķi latvju jaunatne, kas glabā sevī tautas gaišo nākotni, brīdinama, atturama un novēršama no bīstamā ceļa, kas ved cilvēku uz gara un miesas kalpību šolaiku elkam — alkoholam.“ Mūsu Tautas Vadonis arvien mums rāda pareizo ceļu, — sekosim arī šinī ziņā viņa aizrādījumam!

Ja apskatām jautājumu, kā gan sekmīgi apkarot alkohola varu, tad jāsapaka, ka tieši šinī jautājumā atrodama vislielākā nevienprātība un visdziļāk iesakņojušies nepareizi ieskati. Nevien, kā jau sākumā aprādijām, alkohola ierašu dēļ alkoholiskiem dzērieniem tautai par postu vēl arvien ierādīta pavisam nepelnīta goda vieta mūsu dzīvē, bet arī liels mūsu tautas vairākums vēl arvienu domā, ka mērena alkoholisku dzērienu lietošana nekaitīga vai pat veicinama. Un tieši šis maldīgais ieskats ir liktenīgs, jo tā sauktā mērenā alkoholisko dzērienu lietošana ir īstā alkohola varas sakne. Kamēr visi tie, kas tiešām mēreni lieto alkoholiskus dzērienus, neatradīs par vajadzīgu mūsu tautas dzīvības interešu labā galīgi atmest alkoholisku dzērienu lietošanu, tik ilgi nav ne mazākās izredzes lauzt alkohola varu. Žūpa atbaida, mērenais dzērājs pavedina!

Neviens nav kļuvis par žūpu uz reiz, bet gan pamazām arvien dziļāk iegrimis alkohola purvā. Tā tad mērenais dzērājs ir sava tautas brāļa pavedinātājs. Jo atavisms ir par cēloni tam, ka senču alkoholisms vienā vai otrā mūsu tautieša vai tautietes asinīs ir pielīdzinams nezvēram, kurš nemodināts paliek nekaitīgs, bet modināts, bez žēlastības iznīcina. Tādēļ dosim visi bez izņēmuma tādu piemēru, kas der katram, t. i. nelietosim alkoholiskus dzērienus nemaz, un ja mēs tiešām neesam saindējušies ar alkoholu, tad tas mums īstenībā nenozīmē nekādu upuri.

Dzīve ir sarežģīta, un nebūs pareizi apgalvot, ka lauzot alkohola varu, jau būs novērstas it visas ģimeņu likstas, bet nevar būt šaubu, ka atbrīvojot mūsu tautu no alkohola iespaida, mēs būsīm spēruši visai svarīgu soli ģimenes pamatu stiprināšanai un līdz ar to visas mūsu tautas labklājības pacelšanā un nākotnes nodrošināšanā.

R. Freijvalds.

Bērns paliek bērns

Mūsu tautas garamantās sastopamas daudzas pasakas un dainas, kas asi nosoda cietsirdību pret bērnu, lai tas būtu pašu vai svešu ļaužu. Pamāte, kas nežēlīgi izturas pret savu pameitu, saņem sodu. Pameitas pacietība un padevība vienmēr top atalgota. Pats Dieviņš ir bērniņu aizgādnieks un palīdz tiem izaugt par krietniem un kārtīgiem ļaudīm. Dieva rīcībā tautas teikās un pasakās izpaužas tautas morālie uzskati — kādam jābūt, kā jādzīvo ikvienam cilvēkam. Un tā latvietis prasa, lai pret bērnu, kam liktenis atrāvis vecākus, līdzcilvēki izturētos labi un līdzcietīgi.

Glūži tie paši uzskati izpaužas arī likumdošanā, kurā tikai atspoguļojas tautas dzīvesziņa un ideāli. Valsts vara uzņemas bērna aizstāvību līdz tam laikam, kad viņš kļuvis patstāvīgs, un var pats savas tiesības aizstāvēt. Ir divi motīvi, kādēļ bērnam šāda aizsardzība top sniegta: pirmais — vispārcilvēcīgais, kas līdzcietību, vājākā aizsardzību uzskata par augstāku tikumu, un otrs — kurā izpaužas tautas nemirstības ideja. Lai tauta varētu pastāvēt un piepildīt savus mūžības uzdevumus, tai nepieciešami bērni kā paaudžu turpinātāji, kas savam laikam pienākot uzņemtos tos pienākumus, kurus vecie vairs nespēj pildīt. Kā valsts vara, tā sabiedrības etiskie-morāliskie uzskati šeit kopīgi sargā tautas nākotni, tautas nemirstību.

Bērni ir Dieva dāvana — šāds uzskats izpaužas tautas gudrībā — bet ne visiem šī dāvana dota. Daudzi ļaudis ilgoties ilgojas bērnus, bet viņiem tomēr liegtas spējas jaunu dzīvību radīt. Apmēram sestai daļai no visiem cilvēkiem auglības nav, un tie savu mūžu nodzīvo pēcnācējus neatstājot. Daudziem jau dzimstot daba šīs spē-

jas liegusi, citi tās zaudējuši pēc slimībām, nelaimes gadījumiem. Daudzas sievietes tās zaudē pēc pirmajām dzemdībām. Un ja nu vienīgais, grūti dzimušais bērns top aizsaukts viņšaulē, vecākiem nav vairs izredžu citu savā vietā atstāt. Viņu nākotnes ilgām un mīlestībai, ko daba likusi krūtīs, jāpaliek nepiepildītai. Kamēr paši vēl jauni, viņi šo tukšumu tik asi nesajūt. Bet kad vecums jau sāk klaudzināt pie durvīm, kad viņi tad sāk meklēt mūžīgās, pastāvīgās vērtības, no kurām viena, vissvarīgākā ir dzimtas nemirstība — domu un darbu turpinātāji, tad viņi savu bezbērnību izjūt kā smagu nelaimi. Mums ir pasakas par vecīšiem, kas meklēt meklē kādu bērnu pieņemt, kaut eža izskatā, un ir laimīgi par to, jo tas īsina un dod saturu viņu vecuma dienām.

Bezbērnība ir kā atsevišķu cilvēku, tā veselu dzimtu traģedija. Tā pārtrūkst pavediens, kura vērpšanai daba veltījusi tik daudz rūpības un pūļu, kurā senči ieauduši tik daudz gaišu cerību un nākotnes domu. Tādēļ veselīgas dzīvotspējīgas un dzīvotgribošas tautas uzskata bezbērnību arī par savu nelaimi. Bet apzināti gribētu bezbērnību ikviena tauta, par kuru vien nav pacelts iznīcības šķēps, uzskata par vislielāko netikumu, jā, pat noziedzību. Šāda rīcība ir kapa rakšana vēl dzīvai tautai.

Dabas lemtai bezbērnībai var just līdzī. Kamēr citāda bezbērnība mūsu tautā vēl bija sveša, šādu nostāju pauda arī tautas uzskati. Bezbērnība bija augstākas varas lēmums — gan sāpīgs, bet tomēr pamatots — kaut arī cilvēku sajēgai neizdibinams. Šādu līdzjūtību pret vecākiem, kam liegti ģimenes prieki, mēs varam vērot tautas gara mantu krājumos. Bet tagad apstākļi grozījušies. No bērniem apzināti sāk izvairīties tie, kuriem daba auglību nav liegusi. Viņi savu dzīvības instinktu ir notrulinājuši. Tie ir ļaudis, kas dzīvo tikai šai dienai, savām personīgām iegribām un ērtībai. Viņi viegl-

prātīgi pārkāpj dabas likumus, nemaz nedomādami, ka par to draud bargs sods, kas tos arī neglābjami piemeklē, gan priekšlaicīga vecuma, dažādu slimību, gan smagu dvēseles traucējumu veidā. Tukšas un skumjas ir tai sievietei vecuma dienas, kurai nav bērnu. Kad viņas jaunība pagājusi — viņa vairs nevienam nav vajadzīga. Sabiedrība, kuras piekrišanu viņa bija tik augstu vērtējusi, nu no tās novēršas. Mātei viņas bērni vienmēr paliks. Kā māti sabiedrība viņu vienmēr cienīs. Izpildītais pienākums pret dzimtu, pret tautu, pret dzīvību dos viņai to sirds mieru, kas ir katras dvēseles dārgākā manta. Vecmāmuļas gods ir daudz vērtīgāks par ātri gaistošiem panākumiem sabiedrībā un izpriešām, kas otrā rītā atstāj tikai sāju sajūtu.

Un cik grūti ir vīram, kas, mūža vakaram tuvojoties, neredz neviena, kam atstāt savu mantojumu, kam uzticēt savu darbu turpinājumu. Aizvien biežāk sāk viņam uz mākties domas, ka viss mūža darbs, kas viņam licies tik svarīgs, tomēr bijis velts. Nav vairs neviena, kas viņa vārdu nestu tālāk, kas turpinātu dzimtu, uz kuru bijis lepns viņš pats un visi viņa senči. Viņš skaidri redz, ka viņa priekšā paveras iznīcības bezdibens. Vientulība, tukšums, dvēseles mokas par nepiepildīto dzīvi — tas ir sods par dabas likumu vieglprātīgu pārkāpšanu.

Ikvienam cilvēkam dzīvība dota tika! tādēļ, lai viņš nestu to tālāk, un šis likums viņiem jāpilda. Bet ja nu bērnu nav un arī nevar būt? Tad dzīve jāvelta citiem savas dzimtas, savas tautas pēcnācējiem — tiem, kam liktenis laupījis viņu dabīgos aizstāvjus un audzinātājus — vecākus.

Stādam vajadzīga saule, cilvēku bērnam — mīlestība, glāsts. Grūti uzaugt bez vecāku mīlestības, bez viņu padoma. Cildinamu darbu dara tie, kas paši bērniem nav svētītī, bet uzņemas izaudzināt par krietniem tautas lo-

cekļiem un cilvēkiem bērnus, kas dažādu apstākļu dēļ palikuši bez vecākiem. Tie pelna vēl jo lielāku atzinību tādēļ, ka svešu bērnu audzināt daudz grūtāk, nekā pašam savu. Bet pieņemot savā audzināšanā svešu bērnu, top pierādīta liela līdzietība un pienākuma apziņa. Top radīta jauna ģimene un kaut arī, gluži svešu bērnu pieņemot, būs grūti runāt par dzimtas asiņu saglabāšanu, tomēr dzimtas tradīciju turpināšana nodrošināta. Un jaunie audžu vecāki būs apliecinājuši, ka viņi nepieder tiem neauglīgiem vēja ziediem, kas apzināti izvairījušies atmaksāt savu parādu vecākiem, kas tiem dzīvību dāvājuši.

Bērns paliek bērns — vienalga, pašu vai citas dzimtas. Ja bērns reiz ģimenē uzņemts, tad pret viņu jāizturas, kā pret gluži pilntiesīgu ģimenes locekli. Nedrīkst viņam pārņemt, ka viņš svešinieks, un nedrīkst pasvītrot, ka viņam ar to izrādīta milzīga labdarība. Pat ubagam, kam pasniegts maizes rīciens, kumoss iesprūdis kaklā, ja devējs nebeigs kladzināt, cik viņš bijis cēls, augst-sirdīgs un labdarīgs maizes garozu pasniegdams. Bērna dvēsele ir vēl jūtīgāka. Tā vēl asāk izjūt nepelnītu pārmetumu. Viņš taču nebūs lūdzis, lai viņu pieņem bērna vietā. Audžu vecāki viņu parasti būs pieņēmuši tādā vecumā, kad viņš pats vēl nekā neapzinas. Vēl jaunāk, ja viens bērns kļūst ģimenes luteklis, bet otrs top atstumts. Bērns asi izjūt šādu netaisnību un tā viņa raksturu sabojā. Ģimenē jāvalda taisnībai un mīlestībai. Tikai tad, ja bērns kā pašu bērns arī tiks audzināts, tikai tad cēlais darbs patiesi arī būs cēls un cildinams.

Agrāk pamestos bērnus vai bērnus, kas zaudējuši vecākus, audzināja patversmēs. Bija žēli skatīties, kad viņi pa divi rindā, cietumniekiem līdzīgā pelēkā tērpā tika vesti pastaigāties. Paēduši jau nu viņi bija, arī kur galvu nolikt — viņiem nebija jārūpējās. Bet nebija viņu sejās bērnu svaiguma un dzīves prieka. Pret viņiem ne-

viens neizturējās kā pret pašu bērniem, viņi nezināja, kas ir glāsts. Un patversmju bērniem aizvien gāja līdzī launa slava, no kuras viņiem bija jācieš visu mūžu.

Pēdējos gados, atjaunotās Latvijas laikā, par labāku atzīta audzināšana ģimenē. Pieteikušies daudzi, kas bērnus pieņēmuši pie sevis, audzina kā pašu bērnus un ļoti bieži bijuši gadījumi, kad audžu vecāku un bērnu starpā nodibinas tik sirsnīgas attiecības, ka pirmie tos adoptē. Un bieži piedzīvota apbrīnojama vecāku mīlestības izpausme. Pat tad, kad bērni izrādījušies slimīgi, jaunie vecāki tiem tik ļoti pieķērušies, ka tomēr negrib no viņiem atteikties, pat tādos gadījumos, kad juridiski vēl nekādas saistības nav uzņēmušies. Dabas dotās vecāku jūtas ir tik spēcīgas, ka dzīvojot kopā ar bērnu aizmirst, ka bērns nav pašu. Bērns paliek bērns.

Tomēr bērnu pieņemot ir nepieciešama zinama uzmanība, sevišķi tad, ja nekas nav zinams par viņa vecākiem. Kā zinams, bērni manto savu vecāku iedzimtās īpašības, kas ar audzināšanu un kopšanu nav iznīcinamas. Tās vienmēr parādīsies uz āru. Ja nu vēlāk izrādas, ka pieņemtajam bērnam ir kāda smaga iedzimta kaite, tad vecāki uzņemas paši nezinot pārāk smagu nastu.

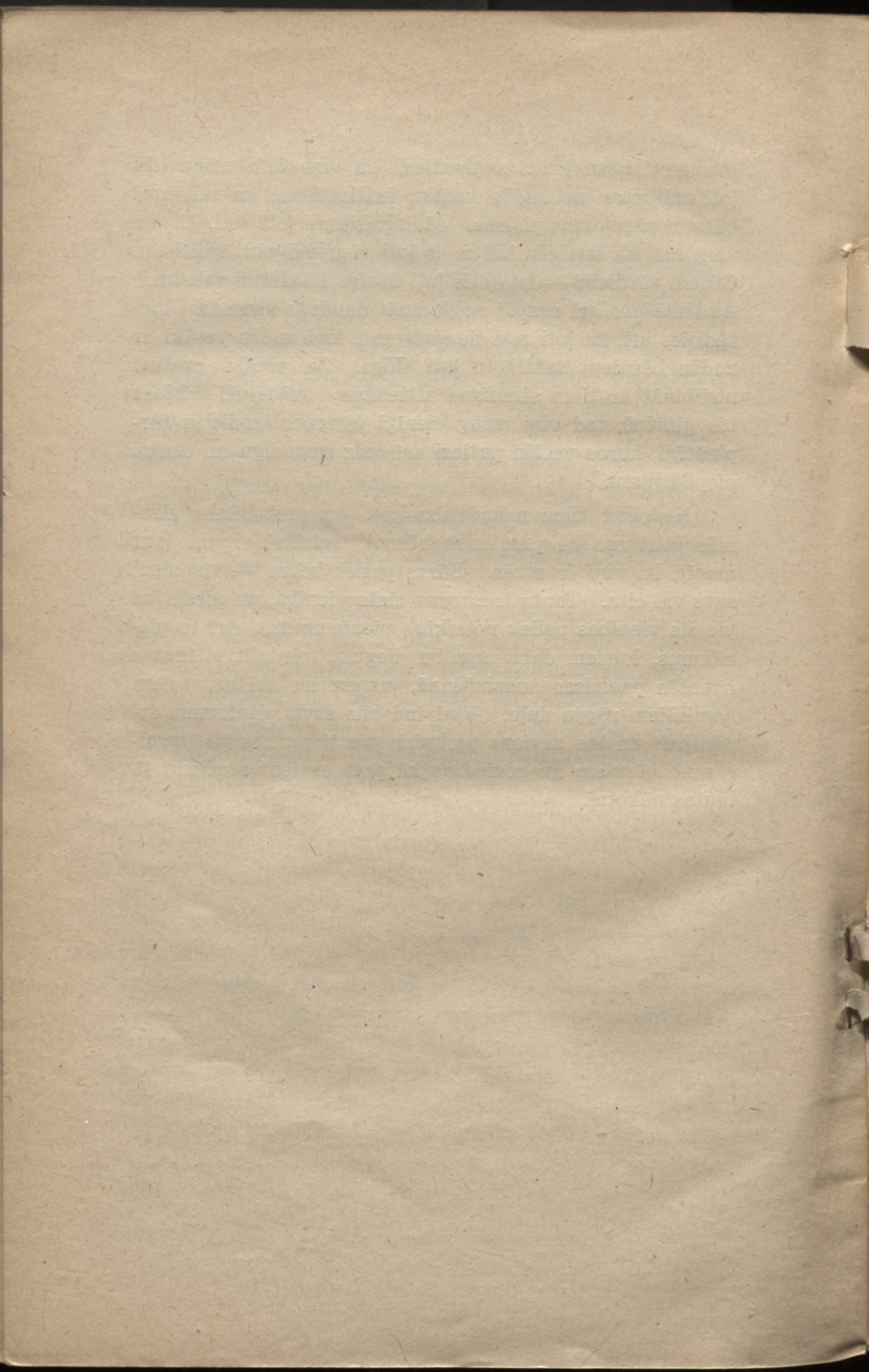
Tādēļ vislabākais pieņemt tādu bērnu, kura vecāki pazīstami un par kuriem zinams, ka tiem nekādu iedzimtu slimību nav. Protams, vispirmais pienākums ir pret radu bērniem, ja tie palikuši bez vecākiem. Bet tos bērnus, kuru vecāki nav zinami, labāk vispirms pieņemt tikai uz laiku audzināšanā un tad novērot viņu rakstura un morālās īpašības. Kas zīmējas uz fizisko attīstību un varbūtējām iedzimtām slimībām, tad šeit vispirms būtu jāievāc lietpratīga ārsta atsauksme, jo ir slimības, kuras konstatējamas tikai tad, kad bērns sasniedz zināmu vecumu.

Nebūtu jābaidas, ka ar pieņemto audžu bērnu, tam

pieaugot, būtu grūti saprasties, ka viņa iedzimtība tik ļoti atšķirtos no audžu vecāku iedzimtības, ka raksturā būtu nepārejamas plaisas. Šādi gadījumi ļoti reti. Jāņem vērā tas, ka latviešu tauta ir ļoti vienveidīgām īpašībām. Citiem vārdiem — latvietis ļoti līdzīgs latvietim raksturā. Audzināšana arī nespēj nogludināt daudzus asumus. Pierādijies arī, ka ļoti reti tie gadījumi, kad audžu vecāki ar audžu bērniem sadzīvotu ļoti slikti. Ja vecāki pratuši nodibināt ar tiem sirsnīgas attiecības, mācējuši iekļaut tos ģimenē, tad viņi izaug cienīgi ģimenes tradīciju turpinātāji, kuros vecāki patiesi arī redz savu ilgu un cerību piepildījumu.

Nedrīkst tikai nekad aizmirst, ka pret bērnu vienmēr jāizturas kā pret savu bērnu, nedrīkst viņam ļaut manīt, ka viņš ir svešs. Bērns paliek bērns — vienalga, savs vai cita. Tauta ir zinama cieša vienība, un piederība pie šīs vienības uzliek noteiktus pienākumus. Arī to pienākums, kuriem daba auglību liegusi, piedalīties tautas nākošās paaudzes audzināšanā, uzņemties arī uz saviem kamiešiem rūpju daļu. Viņi tad būs savu pienākumu izpildījuši un tos neviens neskaitīs pie tiem, kas tīši izvairas no bērniem un noziedzas kā pret saviem senčiem, tā tautas nākotni.

S A T U R S :

	lapp.
Kārļa Ulmaņa ievadraksts	3
Min. A. Bērziņš / „Latviešu ģimene“	5
Prof. K. Kundziņš / „Ģimene — svētīgais avots“	8
Dir. O. Alks / „Ģimenes nozīme“	10
Prof. P. Jurevičs / „Ģimenes valstiskā nozīme“	12
Vec. doc. A. Freijš / „Tu saules valsts visgaišākā!“	23
L. Druva / „Latviešu sievietes uzdevums ģimenē“	27
Ludvigs Ozoliņš / „Ģimenes idejiskie pamati“	34
Jānis Veselis / „Latviešu ģimenes stiprums“	36
Raimonds Bebris / „Ģimenes vienība“	39
J. Dobelis / „Ģimene — mūsu valsts stūrakmens“	43
Biruta Senkeviča / „Ģimene“	46
M. Oliņa / „Apslēptā manta“	48
K. Skalbe / „Zelta zīle“	52
R. Bebris / „Māja ar zelta logiem“	54
Vec. doc. A. Freijš / „Latviešu dzīvesziņa par ģimeni“	64
Dir. M. Jansons / „Bērns ģimenē“	70
J. Akmens / „Bērnu sadzīve ģimenē“	78
Cand. phil. F. Lauva / „Bērni — ģimenes laime“	83
M. Priedulāja / „Vecāku un bērnu mīlestība“	88
Marta Rinks / „Ģimene un audzināšana darbam“	98
K. Vilde / „Ģimene un alkohols“	100
R. Freivalda / „Bērns paliek bērns“	104

TABLE

1. Introduction

2. The first part of the book

3. The second part of the book

4. The third part of the book

5. The fourth part of the book

6. The fifth part of the book

7. The sixth part of the book

8. The seventh part of the book

9. The eighth part of the book

10. The ninth part of the book

11. The tenth part of the book

12. The eleventh part of the book

13. The twelfth part of the book

14. The thirteenth part of the book

15. The fourteenth part of the book

16. The fifteenth part of the book

17. The sixteenth part of the book

18. The seventeenth part of the book

19. The eighteenth part of the book

20. The nineteenth part of the book

21. The twentieth part of the book

22. The twenty-first part of the book

23. The twenty-second part of the book

24. The twenty-third part of the book

25. The twenty-fourth part of the book

26. The twenty-fifth part of the book

27. The twenty-sixth part of the book

28. The twenty-seventh part of the book

29. The twenty-eighth part of the book

30. The twenty-ninth part of the book

31. The thirtieth part of the book

32. The thirty-first part of the book

33. The thirty-second part of the book

34. The thirty-third part of the book

35. The thirty-fourth part of the book

36. The thirty-fifth part of the book

37. The thirty-sixth part of the book

38. The thirty-seventh part of the book

39. The thirty-eighth part of the book

40. The thirty-ninth part of the book

41. The fortieth part of the book

42. The forty-first part of the book

43. The forty-second part of the book

44. The forty-third part of the book

45. The forty-fourth part of the book

46. The forty-fifth part of the book

47. The forty-sixth part of the book

48. The forty-seventh part of the book

49. The forty-eighth part of the book

50. The forty-ninth part of the book

51. The fiftieth part of the book

2-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307064810

afp-

